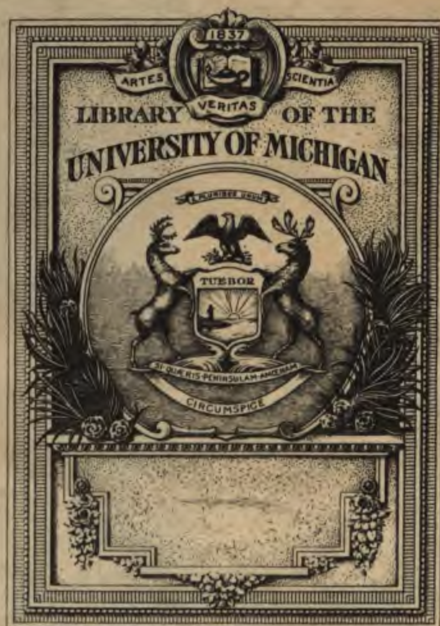

1837
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
SI QUAERIS PENINSULAM AMOENAM
CIRCUMSPICE

drukker, in Constantyn de

1700.

Ex
Libris

AENMERKINGEN
over de
GESLACHTEN
DER
ZELFSTANDIGE NAEMWOORDEN,
Ten dienſt der Taellievenden tot een proeve opgeſtelt

DOOR

D. VAN HOOGSTRATEN.

T'AMSTERDAM,

By *FRANÇOIS HALMA*, Boekdrukker, in Conſtantyn de Groote.

1700.

BERECHT.

Oen ik niet lang geleden de eere had, dat de Heer Petrus Francius, Profeſſor der Welſprekentheit, my vertoonde zynen arbeit, beſteedt aen het vertolken der leerzame Rede van Gregoor Nazianzener, dat helder licht der Griexe Kerke; met inzicht om dezelve den Nederlanderen mede te deelen: gebeurde het, dat wy in geſprek geraekt over de zinlykheit onzer tale, vielen op het bepalen van de geſlachten der zelfſtandige naemwoorden, waer tegen hedensdaegs grove misſlagen begaen worden van de meeſte ſchryveren; als die hier in alles over hoop ſmytende zig weinig ſchynen dezer aenmerkinge te bekreunen, en naer hun welgevallen heenſchryven, zonder eenige achtinge te hebben voor de ſchriften der genen, die hunnen yver en arbeit gehangen hebben aen het ſchuimen, zui-

veren, verryken, en regelen onzer ſprake, die, als ze behoorlyk gehandelt word, zoo ſchoon en krachtig is, dat zy voor geene uitheemſche hoeft te wyken, en ſtaen kan tegen den rykdom der Griexe tale, zoo in hare maniere van ſtemmen aen een te koppelen, als in de *artikelen* of lidtwoorden, daer ze boven de Latynſche mede voorzien is. Deze lidtwoorden (om voorby te gaen hunne verdere kracht en betekeniſſe) zyn als kentekenen van de geſlachten der naemwoorden, en by ons twee in getal, als *de* en *het*, betekenende zoo veel als ὁ, ἡ, τὸ, in't Griex. *De* (waer voor men van oudts *die* plag te zeggen, als blykt by den Hiſtoryſchryver Reid, *Daer zy zoo veele van weten, als die blinde van die verwe*) is te gelyk mannelyk en vrouwelyk, drukkende geen geſlacht uit, als in de onrechte naemvallen. Want in den rechten of Noemer maekt het geen

on-

onderſcheit, zynde in gebruik, *De man*, *de vrou*, maer in de andere naemvallen, *des mans*, *den man*, *der vrouwe* enz. Zoo zegt men, *De man ſchryft*, *de vrou ſpint*: maer niet, *Het ſchryven van de man*, maer *van den man*, of *des mans*. En van de vrou in den barenden naemval, of *genitivus*, *der vrouwe*, blyvende *de* in de overige. *Het* betekent het onzydige geſlacht, gemeenlyk *neutrum* genoemt, en lydt geen andere buiginge, dan die wy terſtont toonen zullen: makende minder zwarigheit in het gebruik, ſchoon 'er evenwel veeltyts tegen gezondigt wordt. Hier door onderſcheiden wy de geſlachten op den voet der Grieken, die ſchryvende τῇ λόγῳ of τῷ ὁδῷ, zig niet zwaerder vergrypen zouden, dan wy, alswe zeiden, *Aen de man*, of *Aen den vrou*. Om dit werk met meer gemak te doen, ſtelde ik in dien tydt een kleene proef op van woor-

den, getogen uit de schriften van Hooft en Vondel, en bekrachtigt door het bybrengen van den zin, waer in zy gevonden worden, om ten minsten, als men zig zelven niet voldoen kan, te treden in de voetstappen dezer mannen, die op het voorbeelt van anderen onze tale hebben gebout, het spoor der zelve nagespoort, en op papier gelegt. De geslachten zyn, voor zoo veel zy betekent worden door deze lidtwoorden, of mannelyk, of vrouwelyk, of onzydig, of twyffelachtig: ten zy men dit gemeen wil noemen. Van de drie eerste hebben wy gesproken. Het laetste, waer van veele woorden schynen te zyn, daerom twyffelachtig, of gemeen genaemt om dat ze, zoo als men wil, het mannelyk en vrouwelyk geslacht (want het onzydige blyft op zig zelf) aennemen, of om dat het niet zeker genoeg is, tot welk van beide zy behooren, heeft mede voor zig *de*, en wyders *des*, *den*, of *der*, voor zoo

veel het mannelyk of vrouwelyk genomen wordt. Welke twyffelachtige woorden, minst in onze tale te onderscheiden, my schenen allermeest te moeten geregelt worden naer het gebruik der beste schryveren, om daer ontrent eenen vasten voet te beramen. Dit werk oordeelden Taelkundigen van zulk eene nuttigheit te zyn, dat ik sedert de opstellinge, by my begonnen, vergrootte, en my liet bewegen om eenig blyk hier van in het licht te geven ten dienst van die my meenigmael hier over raedt gevraegt, en om eenige zekerheit gewenscht hebben. Ik vond dan geen beter middel, dan de voornaemste en gebruikelyxte woorden, als in een regifter, op het A B te brengen, op dat de nieuſgierige lezer, wanneer hy zich verlegen vondt, met eenen opslag konde zien hoe hy dit of dat woordt moest gebruiken. By voorbeelt, als Hooft

zegt, *Na de daedt*, blykt aenſtonds dat dit woordt vrouwelyk is. En als Vondel zegt, *zig t'ontſlaen van den bant*, dat dit mannelyk is: daer men anders zoude zeggen *Na den daedt*, en *van de bant*. By dit *de* en *den* enz. waer uit zoo menigmael twyffeling ontſtaet, is nog te letten op het woordje *een*, hier geen getal betekenende, maer zich latende gebruiken als deze *artikelen*, ſchoon in betekeniſſe en kracht daer van verſchillende; gelyk by de ſpraekkunſtenaers te zien is. Het wyſt insgelyx de geſlachten aen, dog mede niet, dan wanneer het gebogen word. Want ongebogen is het mannelyk, vrouwelyk, en onzydig, dewyl men zegt, *Een man, een vrou, een paert*. Maer *eene* is vrouwelyk, gelyk ook in den barer *eener*. Dus zegt Hooft in 't mann. geſl. *Dat de Geeſtelykheit de Kerk tot zulk eenen afkeer maekte*; daer anders, zoo *afkeer*

vrou-

vroulyk was, *eene* zou ſtaen, of *een*, zoo het onzydig was. Zoo zegt ook Vondel in 't mann. geſl. *Galatea werpt my eenen appel naer 't hooft*, niet *eene* enz. Dezen voet houden ook de *Adjectiva*, of byvoegelyke Naemwoorden, en ſchikken zig naer de zelfſtandige in geſlacht. By voorbeelt dat *Adel* mann. is blykt hier uit, om dat men zeggen moet met Hooft *Uit al zynen adel*, en niet, *Uit zyne adel*, dat vrouwelyk zyn zou. Zoo is ook te zien aen het *Adjectivum*, dat *Ader* vrouw. is, om dat Vondel zegt, *Uit een natuurlyke ader*, daer hy zeggen zoude, als het mann. was, *Uit eenen natuurlyken ader*, en zoo het onzydig was, *Uit een natuurlyk ader*: dat dus gebruikt geweldig de ooren quetſen zoude. Men merke dan aen, dat deze woordtjes in hunne naemvallen moeten gebogen worden, in het

B E R E C H T.

Eenvoudig mann. getal.	In 't Me
De,	*De*
des,	*Der*,
den,	*Den*,
den,	*De*,
*	*
den.	*de*, of
Het Eenv. vrouw,	**'T meerv**
De,	*De*,
der,	*der*,
de of *der*,	*de* of *d*
de,	*de*,
*	*
de of *der.*	*de*, of *a*
Het Eenv. onzyd.	**Meervo**
Het,	*De*,
des, als in 't mann.	*der*,
het, of *den*,	*den*,
het,	*de*,
*	*
het of *den.*	*de* of *d*

Zoo ook in 't Eenvoudig mannelyk,

Een man,
Eens of *eenes mans,*
Eenen man,
Eenen man,
O Man,
Eenen man.

Vrouwelyk,

Eene vrou of *vrouwe,*
Eener vrouwe,
Eener of *eene vrouwe,*
Eene vrouwe,
O Vrou,
Eener of *eene vrouwe.*

Waer by aen te merken ſtaet, dat zommige vrouwelyke namen in alle naemvallen *e* behouden.

Nog in 't onz. geſl.

Het of *een bedryf,*
Des of *eens bedryfs,*
Den of *een bedryf* of *bedryve,*
Het of *een bedryf,*

O bedryf,

Het of *een bedryf*, of *den* of *eenen bedryve*.

Hier moet ik byvoegen, dat eenigen willen (en het gebruik of misbruik is 'er voor) dat *den* ook ſomtyts zou kunnen ſtaen voor den *noemer*, of eerſten naemval, als *den Haeg*, *den oorlog*, *den oever*, *den aers*. Maer liever dan zulk eene wyde deure open te zetten voor de verwarringe; myde ik dezen naemval; of gebruik een woord van eene gelyke betekeniſſe. *Den oorlog* is, gelyk wy getoont hebben, de derde of vierde of zeſde naemval, en moet wel onderſcheiden worden. Want in den eerſten luid dit zoo qualyk, als *de* in den tweeden of derden, *Van de Heer*, *van de dienaer*, *Aen de Heer*, *aen de dienaer*, gelyk men nu in de uitgegeve ſchriften leeſt van Mannen, die zig wanen dit te verſtaen, ja anderen wetten geven van wel te ſchryven. Zoo

ſchryft Jan Vos (dat my hier in ſchiet) ſpreekende in den tweeden naemval van den Heere van Maerſeveen,

Hier ziet men 't wapen van de wakkre Maerſeveen:

waer uit men niet zien kan dat hy van eenen man ſpreekt, dewyl hy ook in zyne gedichten Mejuffrou van Maerſeveen met dezen bynaem noemt,

O Maerſeveen, kan 't kunſtpenceel
Door koude verwen harten blaken!

daar alle dubbelzinnigheit weggeweeſt ware, had hy dus geſtelt,

Hier ziet men 't wapen van den wakkren Maerſeveen.

Woorden van het onzydige geſlacht hadden wy kunnen voorbygaen, dewyl daer minder duiſterheit in ſchynt te zyn. Dog de ondervinding toont, gelyk in onze Aenmerkingen blykt, dat men ook, gelyk wy boven gezegt hebben, hier in doolt. Men ſpreekt en ſchryft

dikwils : *Parys* of *Amsterdam is groot in haer muren :* daer nochtans de namen der Steden onzydig zyn , als blykt uit de byvoegelyke woorden , en artikel, *Het volkryk Parys, het machtig Amsterdam:* en, gelyk by Hooft staet in de historien, *Haerlem hield zyn' poorten gesloten*, en elders, *Het rampzalig Haerlem.* Ook misbruikt men de onzydige woorden, door hunne geslachten niet wel te vervolgen. Om niet veel dingen over hoop te halen, in het begin van de Andromache, eene vertaling der Kunstgenooten, bekent door de Zinspreuk, *Nil volentibus arduum*, staet zeer qualyk:

Ja geen gemeene gunst, ô trouste myner vrinden,
Geniet ik van 't Geluk, nu 't my u weêr doet vinden.
En hare gramschap schynt ten deele alreê verzoet.

daer men had moeten schryven, *En zy-*

ne gramschap, om dat 'er *het*, een teken van het onzydig geslacht, voorgaet. Maer men heeft naer allen schyn *de Fortuin* voor oogen gehadt, die vrouwelyk is. Ontallyke andere voorbeelden doen zig alsins op. En al overlang schreef ook zoo Jan Vos, die beruchte dichter, wiens Aran en Titus, dat vervaerlyk spel, kruijers en zakkedragers, alsze wel by drank zyn, opsnyen, *Het geluk maekt de menschen dronken, om hen met alle hare rampen te overrompelen*, in de plaets van *zyne rampen.* Beter had hy kunnen leeren van de Poëten zyne tytgenooten, onder dewelke ook was Jeremias de Dekker, een zeer zinryk schryver, die dit beter begreep in zyne klacht over de dood des Konings van Engelant, in deze woorden:

Maer och! gansch Christenryk
Kan uw versteent gemoed niet morwen
met zyn tranen.

Zyn tranen zyn helaes niet machtig
van dat bloet
Uw moordbyl af te wenden.

Zyn tranen betekent de tranen van het Chriſtenryk. Jan Vos zou geſchreven hebben, *Haer tranen.* Dog by dezen man, waere hy in 't leven, vond ik luttel gehoor, als mogende niet alleen t'over op tegen my, maer zelf, gelyk hy zig liet voorſtaen, tegen Horatius, dien goddelyken ſchryver, en een onfeilbaer orakel voor alle minnaers der poëzie. Waer van hy ſtoute blyken gegeven heeft. O tyden! ô zeden!

Eene andere tael voeren Hooft en Vondel, welke wy liefſt hebben willen volgen, als verder gekomen dan Aldegonde, Spiegel, Korenhart, Plemp, Viſſcher, Koſter, Ketel, Brederode, Reael, Kamphuizen, en anderen: die, voor zoo veel zy naerſtige opbouwers onzer tale geweeſt zyn, gerekent moeten

ten worden, om met Hooft te ſpreken, voor aerdſche zonnen, die de nevelen der onwetenheit hebben begonnen te verdryven. Vondel vooral heeft het geen nog ontbrak aen de genoemde Letterhelden vervult: waerom zyn getuigenis by my van eenig meerder gewicht, en zeer naeu in agt genomen is van latere verſtanden; waer onder uitſtak de brave ſchryver Geeraert Brandt, naderhant van zyne Zoonen gevolgt, en Joannes Antonides van der Goes, dat overfraeje en bloejende vernuft, wiens vroege dood geheel Helikon betreurt heeft; die beide in zuiverheit van ſtyl, en ſchikkinge van zin en woorden Vondel meenigmael voorbyſtreven. Kan men by deze nog niet wel te recht geraken, en ſtaet men, als op eenen drieſprong, zonder te weten wat men kiezen zal, men ga te rade met de nog levenden, Joannes Vollenhove, Arnold Moonen, en Laurens Ba-

ke, Heere van Wulverhorst, die den verlegenen en struikelenden stutten, en op het rechte padt helpen. Waer by als men nog weinige anderen voegt, heeft men als in eenen bondel begrepen, al wat tegenwoordig met lof in Nederlant de penne voert, en schoone gelegenheit, om de beklaeglyke verdorvenheit in haren loop te helpen schorssen. Dringers en dommekrachten, styf op hun stuk staende, weet ik dat hun voorhooft zullen krenken, nog zig op laten dringen eenige aenmerkingen, daer ze niet aen gebonden willen zyn, als alle onderrechtinge ontwassen, en alle getuigenissen, hier bygebracht, zullen versmyten. Maer dewyl wy niemant hier eenige regelen voorschryven, nog verplichten om zich te binden aen het gene wy in 't voorbygaen over eenige woorden naer ons gevoelen zeggen, maer alleen toonen, hoe deze woorden gebruikt zyn by de

twee beste schryvers onzer eewe; kan yder by zyn meening blyven, die van gedachten is, dat wy knorven in biezen zoeken, en eene angstvallige naeugezetheit willen invoeren, die van geener waerde te houden zy. Om evenwel zoodanigen wat toe te geven, hebben wy geschuwt ons te sterken met de getuigenissen der nog levenden, om der afgunst geen velt te geven van qualyk te spreken: gelyk wy ook zorge gedragen hebben van geene plaetsen by te brengen, dan die in 't rymeloos geschreven zyn, op dat men niet schreewe, dat de Poëten zich veele dingen inwilligen, en alles durven bestaen om hunne vaerzen goet te maken. Schoon wy vast stellen dat ze de waerachtige voortzetters der tale zyn, die zoo erbarmelyk van velen, om dat ze geene dichteren lezen willen, mishandelt wordt. My heugt, dat zeker geleert man, wiens

naem ik my ontzie te noemen, om niet te bezwalken den roem, met recht door hem in andere wetenſchappen behaelt, over lange jaren tegens my zeide, dat hy geen zwarigheit maken zoude van te ſchryven *mea pater*, en *meus mater*, als hy maer beſt dus zyne meening kon uitdrukken. Dog ik ben van gevoelen dat zyn meening wel uit te drukken, en een goede tael te ſpreken, wel kan ſamen gaen, ja dat men dezelve in goede tael vry beter uitdrukt dan in quade.

Wat dezen arbeidt belangt, ik had, voor zoo veel my aengaet, dien nevens den ondank, by eenigen hier uit te behalen, wel kunnen miſſen. Maer de zucht tot onze tale, ſchoon ik die, belet door zwaerder bezigheden, nu minder oeffene, dan voorheen, heeft my hier toe aengezet ten dienſt der leerzame Jeugt, die meenigmael al vroeg van hare leermeeſteren, onervaren in deze dingen

gen, bedorven, daerna bezwaerlyk den hoek te boven raekt; latende my voorſtaen dat ik de uren, hier aen beſteedt, lichtelyk zal verantwoorden voor de kenners onzer moederſprake. Waer onder ik het geluk gehad hebbe van eenigen aen te treffen, die my verder aengemoedigt, en getrooſt hebben, door te zeggen, dat het loffelyk is

Principibus placuiſſe viris.

Wie weet ook of zy, die hier op ſchrollen zullen, niet zelfs deze bladen zullen inzien, als ze met de pen in de handt verlegen ſtaende in het overdenken van het een of 't ander woordt, zig ſchikken zullen om den gemeenen weg, van de beſten ingeſlagen, te volgen?

Maer voor u, ô edelmoedige Jeugt, heb ik deze proeve enkel opgeſtelt. Proeve, zeg ik, omdat my de tydt ontbrak tot het by een halen van alles, denkende dat gy dezen voorgang ziende wel

haeſt zelf verder zult kunnen indringen. Waer toe goede gelegenheit is, als gy deze bladen laet doorſchieten met ſchoon papier, om uit eigene ondervindinge deze lyſt te vermeerderen, en daer gebruik van te hebben. Deze kleene opmerkingen, die de ſierlykheit des taelvloedts geweldig verryken, en krachten byzetten, zullen u allengs grooter toegang geven tot den tempel der Welſprekentheit, als gy naerſtig leeſt, het geen tot opbouwing der Sprake en Dichtkunſt op het papier geſtelt is van Vondel in zyne Aenleidinge ter Nederduitſche Dichtkunſt, die yder, die vorderen wil, zich in het geheugen moet prenten, en doorgaens in de ſierlyke Opdrachten en Voorredenen zyner Treurſpelen. Van groot gebruik is ook het Gedicht van den uitmuntenden Dichter Joannes Vollenhove aen de Nederduitſche ſchryvers, te vinden in zyne Mengeldichten, dat hy zeer gelukkig uitgevoert, en met

overdienſtige aentekeningen verlicht heeft. Geenzins ſtaet my ook te verzwygen de nutte voorſchriften, die de Profeſſor Francius begrepen heeft in de voorrede voor het werk van den Griexen Oudvader, van wien wy boven geſproken hebben, dienende grootelyx tot opbou der tale, en tot het myden der gevarelyke klippen, die in deze zee alom zig opdoen. En niet geheel onnut is geweeſt het werk van Pels, uit Horatius Flaccus by een gebracht: hoewel hy meenigmael, dat vreemt is, nevens zyne Kunſtgenooten zondigt tegen de Aenmerkingen, waer van wy hier handelen, en die veel beter in acht genomen zyn van de vroegere ſchryvers, niet tegenſtaende de ruwheit der eewe, dan van de latere, gelyk yder bevinden zal, die de moeite neemt van de oude met de niewe te vergelyken. Maer niemant verwaerlooze oit de overheerlyke ſchriften van

den Ridder en Droſt Hooft, die eenen ſchat behelzen van onvergankelyke ſieraden, van my niet uit te meten, op dat ik die, door te weinig te zeggen, niet benadeele. Boven dit alles wachten wy eene niewe Spraekkunſt van den Heer Arnold Moonen, Leeraer van Godts Kerke te Deventer, uitblinkende als een koſtelyk Juweel in het kleen getal der Nederduitſche Dichteren, waer in men zien zal hoe men de gronden der tale moet leggen, en reden vinden van de geſlachten der Naemwoorden, waer van wy hier de getuigeniſſen hebben bygebracht: zynde ons oogwit niet verder geweeſt, ſchoon wy op meer dan eene plaets nog al iets gezegt hebben, 't geen tot verlichting dienen kan. Tot het uitkomen dezer Spraekkunſt is te grooter hoope, om dat wy reeds het grootſte en zwaerſte gedeelte daer van gezien hebben.

De zelve Heer Moonen leent ook zyn

vlyt aen het overzien van een Duitſch en Franſch woordtboek, uit goede ſchryveren opgeſtelt door den drukker dezer aenmerkingen, en onder de perſſe. Welk woordtboek ook veel dienſt kan doen aen die gezint zyn de Duitſche nevens de Franſche tale grondig te leeren; dewyl het beſtaet uit woorden, by de zuiverſte ſchryvers gebruikelyk, en waer by gevoegt zyn de geſlachten der Naemwoorden, die wy hier voor een groot deel door getuigeniſſen hebben aengewezen: gelyk ook de zelve drukker voor de tweede mael onder de perſſe heeft het Franſch en Duitſch woordtboek, voorheen by hem en C. Rouxel uitgegeven; en nu van vele feilen en misſlagen merkelyk gezuivert, en zeer veel vermeerdert: waer in de zelve naeukeurigheit is waergenomen. Alle welke dingen groote hulpmiddelen zyn voor de leergierigen.

Nu reſt 'er niets, dan te zeggen, dat

in het by een zamelen dezer woorden uit Hooft (dewyl ik de aenwyzingen doe op de bladzyden) van my gebruikt is de druk zyner Hiſtorien, uitgekomen *in Folio* in den jare 1677: die van Tacitus *in Folio* van het jaer 1684. en van zyne andere werken, mede *in Folio* by een gedrukt, die van het jaer 1677. Tot het herdrukken van welke werken hier ter ſtede toebereidſelen gemaekt worden. Dat ik hier byvoege voor de genen, die daer van verſteken blyven, om dat men ze ſchaers in de Winkels te koop ziet.

Vint iemant hier uit eenig nut, ik houde myn moeite voor betaelt, en wenſche hem veel heil en welvaert.

Een misſlag is 'er begaen in het woordt KLANK. *Men vint aldaer aengetogen,* De lankheit van de klank: *maer men moet lezen,* van den klank. *Is 'er iets verder, de naeukeurige leze zal het zelf inſchikken.*

Om de volgende bladzyden, die de Drukker ongaerne ledig laten zou, te vullen, heb ik niet ondienstig geoordeelt hier te stellen, als niet geheel afkeerig van de verhandelde stoffe, eenige kleene waernemingen op onze tale; getogen uit de ongedrukte schriften van den Ridder en Drost Hooft.

I.

Te schynt den zin te styven, gelyk *te zeer*, in 't Latyn, *nimis: te veel*, *nimium*.

II.

Maer waerom zeit men voor *eo magis*, *dies te meer*, in plaets van *dies meer*? misschien om dat *dies meer* zoude schynen *ejus plus*.

III.

Ik heb 't van doen, schynt *ik heb te doen van het* of *van dat*.

IV.

Men zegt in goed Duitsch, *Hy was my gevolgt*, en, *Hy was gevolgt van my*.

V.

Men zegt, *Hy begeert te hebben*, niet, Hy begeert

geert hebben. In tegendeel, *Hy wil hebben*, niet, *Hy wil te hebben*.

V I.

'S nachts, *'s daegs*, *ſtormenderhandt*, *goedes moeds*, *'s avondts*, *'s morgens*, *heels hoofts*, *onverrichter boodtſchap*. Deze *genitiven* doen by ons, 't geen de *ablativen* by de Latynen doen, *myns oordeels*, *myns bedunkens*.

V I I.

Een razend menſch, zeidt men: ende *een menſch razende van ongedult*: ten tegendeele, *Het ſnelle paert*: ende *het paert ſnel in 't loopen*.

V I I I.

Een man goedt om bevechten is, goedt om bevochten te worden. *Een man goedt om te bevechten* is, goedt om eenen anderen te bevechten. Maer *een man goedt te bevechten* ſchynt zekerſt om 't onderſcheidt tuſſchen 't *actif* en *paſſif* uit te drukken, en niet dan *paſſive* te kunnen verſtaen worden.

I X.

De geene of *de geenen* in *plurali* wat is beter? My dunkt, *de genen*, *veelen*, *anderen*, als *ſubſtantive*.

X.

Als een *ſubſtantif*, of zelfſtandig naemwoordt, *achter een ander ſubſtantif* komt *in caſu obliquo*

2

zal men 't laetste *in eodem casu* stellen, ofte ongedeclineert laten, gelyk d'achterstaende *Adjectiva*. By exempel, *Hy had het geleert onder den Prins, eenen dapperen oorlogsman*, of *een dapper oorlogsman*.

XI.

Men zeidt, *Dat geschach* (of *geschiedde*) *den negenden van Zomermaendt*, en men verstaet 'er onder *op*. De vrage is, of 't niet beter waer te zeggen, *ten negenden*. dewyl men zeidt, *ten zelven stonde*, *ter zelfste ure*, of anders, *des negenden*, gelyk *des anderen daegs*.

XII.

Een *Adjectif* staende achter een *substantif* wil niet gedeclineert wezen, wanneer daer op wort verstaen *zynde*. gelyk *een vorst machtig van gelde*: *een vrouw groot van vermogen*. Hier zou niet passen *groote van vermogen* te zeggen. Maer als men zeidt, *Koningen zyn gewoon zoo te handelen*, *machtige en zwakke*, zoo wordt daer op niet verstaen *zynde*, maer 't voorgegaen *substantif koningen*, of de artikel *de*, en in zulken geval moet het *Adjectif* gedeclineert worden.

XIII.

Konste, *jonste*, *beede*, *reede*, *zede*, *stede*, *vreeze*, *hope*, *angste*, *zorge*, *konde*, *hitte*, *elende*, *eere*, *schande*, *peeze*, *beeze*, *vraege*, *waege*, *klachte*, *krachte*, *pyne*, *woestyne*, *spyze*, *kaeve*, *grootte*, *mote*, *slange* enz. Dusdanige namen toelatende de

in den noemer van 't enkel getal, zyn van 't vrouwelyk geslacht.

XIV.

Een voortvarend man zeidt men, en *een man voortvarende van aerdt.* Maer lievet, *een man voortvarende van aerdt:* om dat *voortvarend* hier geen *participium* is, maer *nomen*.

XV.

Wy zeggen, *Hadde ik willen gaen: hadde ik kunnen gaen.* Hier staen de Infinitiven, *willen* en *kunnen* voor *participia*, of *deelwoorden*, *gewilt* en *gekonnen*. De gewoonte heeft dit ingevoert. Maer, *had ik beginnen te gaen*, oft *begeren te gaen* deugt niet. En men moet zeggen, *Hadde ik begonnen te gaen*, oft *begost te gaen*, ende *had ik begeert te gaen.*

XVI.

Zoo men de *Adjectiven*, als 'er geen *substantif* by staet, *substantivè* stelt; zoo valt men in deze zwarigheit, dat in het meervoudig getal geen onderscheit van geslacht is. Want declinerende 't woord *Vroome* by voorbeelt als *substantif*, zoude men zeggen de *vromen* in *nom. plural.* zoo wel als *mannen*, *vrouwen*: desgelyx in d'andere meervoudige naemvallen: 't welk een groot misquaem ware. Daerom dunkt my best de *adjectiven*, als zy zonder *substantiven* staen, te declineren, als of 'er de *substantiva* by stonden.

XVII.

XVII.

Merkwaerdig dunkt my 't geen ik in een oud handtschrift gevonden heb, te weten in een ryme van 't leven van Christus. Daer wordt gezeidt:

Meenige ryme zoo is gemaekt,
Die ter ziele luttel smaekt.

Hier stelt de dichter voor artikel in *dat. femini ter.* Als men nu in *dat. masc. ten* stelde, zoo waer daer onderscheidt tusschen den *dat.* en *accus.* gevonden in *masc.* en *femin.* Maer in *neutro* zou 't niet gaen. Want *ten huize* zou *locum* betekenen.

XVIII.

My gelieft is, *id mihi placet. Hy belieft my,* is, *ille mihi complacet.*

XIX.

Men zegt: *Hy gaf den Overste onthiet om zich meester der Stadt te maken.* Geeft hy hier den Overste onthiet, om zich meester der stadt te maken? of geeft hy den Overste onthiet, op dat die zich meester der Stadt make? Klaerder schynt: *Hy gaf den Oversten onthiet, zich meester der Stadt te maken,* zonder *om*: op dat het onthiet zy, *zich meester der Stadt te maken.*

XX.

XX.

Hy mogte gezeidt hebben, is *hy zouw mogelyk gezeidt hebben*: *hy hadde mogen zeggen*, is *hy zoude hebben mogen zeggen.*

XXI.

Men zegt *een poort om volk in te brengen*, oft *een poort tot inbrengen van volk*. 'T laetste schynt, als oft de poort het volk zouw inbrengen: het ander wat duidelyker om te verklaren dat men 't volk door de poort zouw inbrengen.

AANMERKINGEN
Over de
GESLACHTEN
DER
ZELFSTANDIGE NAEMWOORDEN.

A.

BDY *v. Naa de Abdye*, Hooft in de Ned. Hiſtorien p. 35. Woorden dus uitgaande zyn zonder uitzonderinge, meen ik, van dit geſlacht, als *Artſeny*, *Burgery*, *Heerſchappy*, enz. die gebogen worden met een *e* agter zig, als, *de kracht der artſenye*, *de eendracht der burgerye*, *de klem der heerſchappye*; waer onder niet te rekenen zyn, *gety*, *gery*, *gevry*: die van het onz. geſl. zyn.

ACHTERKLAP *m.* Dit woordt volgt het enkele *klap*. Hooft in de Ned. Hiſt. p. 46. *Tegens den achterklap.*

ADEL *m. Uit al zynen adel*, Hooft Ned. H. 18.

ADEM *m. Den adem der getuigen beſnuft hebbende*, Hooft Ned. hiſt. 59. *Zet gy een werk op van eenen langen adem*, Vondel in de Aenl. ter Nederduitſche Dichtkunſt.

ADER *v. Uit een natuurlijke ader vloeiende*, Vond. in de Aenleidinge ter Nederd. Dichtkunſt.

AENBIEDING *v.* *Gelijke aenbieding te doen*, Hooft in de Ned. Hiſtor. p. 10. Woorden van dezen uitgang zyn alle Vrouwelijk. als *opſporing*, *beſchryving*, *bewroeging*, *lezing* enz. uitgezondert alleen, bedrieg ik my niet, het woord *Koning*. Het welk nochtans van nature vrouwelijk is, en alleen in 't mannelijke geſlacht gebruikt word, om dat 'er een Man door betekent word. Want *Koning* is eigentlijk *konning*, en afkomſtig van *konnen*, en betekent zoo veel als *vermogen*, of *magt*; gevormt van dit werk-woord, even als *lezing* van *lezen*. Door *konning* dan of *kunning*, dat daarna door vermindering van eenen medeklinker geworden is *Koning*, of, gelijk anderen in ſtraettael zeggen, *Keuning*, word met eene ſpreekwyze, bekent in de Rederijkkunſt, verſtaen een Man, die de *konning* of het vermogen heeft. Op deze zelve wyze zegt de Apoſtel Paulus in zynen brief aen die van Rome, *Alle ziel zy de hooge Magten onderworpen*, dat is den genen, die de hooge magt hebben. Dus bevind ik, dat ook het woord *Heerſchap* gebruikt word in de plaets van *Heer*, dat is van iemand, die *heerſchap* of *heerſchappy* voert. Hoewel ik in den ommegang der menſchen, dit woord gebruikende, merk dat het geſlacht verkeerdelijk geſtelt word. Want zy nemen 't in het onz. geſlacht: daer het van nature vroulijk zynde, even als *Koning*, in 't mannelijke moeſt gebruikt worden. Maer men zegt, gelijk ieder weet, *Waer is 't Heerſchap*? *Hebt gy 't Heerſchap geſproken*? enz.

AENDACHT *v.* *Met behoorlijke aendacht*, Hooft Ned. hist. p. 67.

AENHANG *m.* *Van den Franschen aenhang*, Hooft Ned. hist. 6. *Van den afval des aertsengels, en zynen aenhang.* Vondel voor Lucifer.

AENSTOOT *m.* *Boven den gemeenen aenstoot*, Hooft hist. 34.

AENVAL *m.* Dit is als het enkele woord *val.* *Om den eersten aenval te stuiten*, Hooft Ned. hist. 8.

AENVANG *m.* *Sint den aenvang*, Hooft in d'opd. der Ned. hist.

AENWAS *m.* *Door den grooten aenwas*, Hooft Ned. hist. 85.

AERDE *v.* *Laeg by de aerde te zweven*, Vond. in de Opdracht van Gysbrecht van Amstel.

AES *o.* *Men gaf dat aes van ydele hope*, Hooft in de Ned. Hist. 48.

AFBREK *m.* *Na den geleden afbrek*, Hooft in Tac. 1 B. Vond. zegt, *Afbreuk*. En hy gebruikt hier het *vr. g.* *Tot een geweldige afbreuk*, in Virg. 10. b. der Eneade.

AFKEER *m.* *Om dat de geestelijkheit de Kerk tot zulk eenen afkeer maekte*: Hooft Ned. hist. 5. *Waer door hy eenen afkeer van hem kreeg*, Vondel voor Palamedes.

AFSCHEIDT *o.* *Dit duistere affscheidt*, Vondel in Virgilius 6 boek der Eneade.

AFTOCHT *m.* Dit is zonder tegenspreken *m.* gelijk *tocht*, *voortocht* enz. Dus zegt Vondel in Virg Eneade 7. b. *Zy voeren den voortocht aen.*

Maer Hooft zegt in de Ned. hiſtor. 8, *Op de af-tocht te beſpringen :* gelijk hy ook *voortocht* vr. maekt in Tac. 1. b. *De hulpregementen hadden de voortocht*. Nog vind ik evenwel in Tac. p. 25. *op den aftocht*. Zie *Tocht*.

AFTREK *m. Door den dagelijxen aftrek*, Hooft hiſt. 63.

AIR *v. Onder de zwangere air*, Vondel in Virg. 1. boek der Lantgedichten.

AKKER *m. Van eenen akker*, Hooft in d'Opdr. der Nederlantſche hiſtorien.

AMMIRAEL *m. By Clinton hunnen Ammirael*, Hooft in de Ned. hiſtor. 15. Dit zy eens vooral gezegt van de namen der mannen, als *Vorſt*, *Prins*, *Graef*, *Harder*, *Rechter*, enz.

ANGEL *m. Met zynen bedriegelijken angel*, Vondel in het Berecht voor Adam.

ANIO, naem van een rivier in Italie, *m. Die den koelen Anio bewoonen*, Vondel in Virg. 7. b. der Eneade. Daar wel op te letten ſtaet, dewyl het hier mede niet gaet, als met de Latynſche namen der rivieren, die alle mannelijk zyn. Want men zegt by voorbeelt niet, *Den Maes bewoonen*, maer, *de Maes*, of *de Maze*.

ANKER *o. Daer men 't anker laet vallen*, Vondel in Virg. 6. b. der Eneade. Men ſpreekt dan qualijk te Dordrecht, daer de burgery gemeenlijk zegt, *De brouwery van den Anker*. Ten zy dit hier van daen kome, om dat men van ouds miſſchien gewoon was te zeggen met den mannelijken arti-

artikel, of lidwoord, *van den ankere:* hoedanige uitſpraken vallen in de woorden van onzydige geſlachten, als, *Hy verwoeſt het Ryk*, en, *Hy verwoeſt den Ryke: Hy is Prins van het bloed*, en, *Prins van den bloede.* Maer men moet hier niet ſpreken tegen het gebruik,

Dat ons het recht geeft en den regel van te ſpreken.

ANTWOORDT *v. In deze eenige antwoordt.* Vondel in Virgil. 6. boek der Eneade. My dunkt dat het zyn moet, *In dit eenige antwoord*, zynde ten minſte het gebruik hier voor. Dit woord, komende van *antwoorden*, heeft den uitgang der gebiedende wyze van dit werkwoord: en veele van zulke woorden zyn van het onzyd. geſl. als, *Bederf*, *Beding*, *Belang*, *Geloof*, *Hecht*, enz. Maer men volge, gelyk ik zeg, het gebruik, byzonder der beſte ſchryvers.

ANXT, *v. De Hartogin krygende nieuwe anxt op den hals.* Hooft in de Ned. Hiſtorien 75. My dunkt liever, *nieuwen anxt.*

APPEL *m. Galatea werpt my eenen appel naer 't hooft*, Vondel in Virgilius 3. Harderskout.

ARAR, een rivier in Gallie. *De Perſiaen zal den Arar drinken*, Vond. in Virg. 1. Hardersk.

ARBEIDT *m. In den arbeidt der oorloge*, Hooft Ned. hiſt. 16.

ARENT *m. Van Prometheus dieverye, en zynen arent*, Vondel in Virg. 6. Hard. Hooft in Tacit. 223. *Met eenen arent.*

ARGERNIS *v.* *Die groote argernis aenrechten*, Hooft Ned. hist. 81. Gelijk ook veele dusdanige uitgangen, als *kennis*, *schennis*, *hindernis*, *wildernis* enz.

ARK *v.* *Noë bonde eene ark*, Vond. voor Noah.

ARM *m.* *Met eenen arm*, Hooft Nederl. histor. 41. *Eneas bont den beukelaer aen den slinken arm*, Vond. in Virg. 11. b. der Eneade.

ARMOEDE *v.* *In openbare armoede*, Hooft Inh. van Tac. 2. b.

AS *m.* *'t Welk ik op den as van uw oordeel leg te draejen*, Hooft in den 19. Brief.

ASCH *v.* *Zy bestelden zyne asch ter aerde*, Vondel in 't Berecht voor Palamedes.

AVONT *m.* *Om eenen stormenden avont te storten*, Hooft in de Ned. histor. 11. *Het Treurspel eindigt met den avont*, Vondel in den Inh. van Koning David in Ballingschap.

AUTAER *o.* *Voor 't autaer des viers*, Hooft in den Inh. van Bato. Men zegt ook in 't *m.* *den autaer*, of *den altaer*, of *den Outer*; welk laetste Vondel dus gebruikt in het 2. boek van Virgilius Lantged.

B.

BAEN *v.* *Buiten de baen des krygs*, Hooft Ned. hist. 2. *Om op de baen te geraken*, Vondel in de Aenl. ter Ned. Dichtkunst. Dus zyn ook de woorden hier van samengestelt, als *Renbaen*, *Lynbaen*, *Klosbaen* enz.

BAER

BAER *v.* *De beelden werden voor de baer gedragen*, Hooft in 't einde van Tac. 3. Jaerboek.

BAERT *m.* *In den baert te varen*, Hooft Ned. histor. 38. *Dewyl gy op mynen langen baert schimpte*, Vondel in de 8. Hardersk. van Virg.

BALK *m.* *Beelden, die eenen balk onderstutten*, Vond. in de Aenl. ter Ned. Dichtk.

BALLINGSCHAP. Dit houde ik voor *vr*. Dus neemt het Vondel in den Inh. van Koning Dav. in Ball. *Na zyne gelede ballingschap*. Dog Hooft zegt in Tac. p. 24. *Hy heeft veertien jaren het ballingschap gedult.*

BALSEM *m.* *Begoten met Assyrischen balssem*, Vondel in Horat. 2. b. 11. Lierzang.

BAN *m.* *Met eewigen of tydlijken ban*, Hooft in de Ned. historien, 53.

BANDT *m.* *Zig t' ontslaen van den bandt*, Vond. Inhoudt van Koning David in ballingschap.

BANK *v.* *Achter de bank*, Vondel in Horatius IV. b 7. Lierzang.

BANKET *o.* *Op 't laetste banket*, Hooft in Tacit. 1. b.

BAST *m.* *Uit den dunnen bast*, Vondel in 't 2. b. der Lantg. van Virgilius.

BED *o.* *In 't bedde*, Hooft in de Ned. histor. 21. *Tegens het bedde aenleggende*, Vondel in Virg. 4. b. der En.

BEDE *v.* *Om onze ootmoedige bede voor te dragen*, Hooft in de Nederl. historien 67. *The-*

ſeus ſpilt de leſte bede, Vondels Inh. van Hippolytus.

BEDERF *o. Men ziet het bederf onvermydelijk*, Hooft in de Ned. hiſt. 39. *Het bederf der zeden*, Vondel in 't Berecht voor Lucifer.

BEDIEDSEL *o. Dewyl dat bediedſel niet wiſſelyk te bevroeden is*, Hooft in den 20. brief.

BEDING *o. Met dit beding*, Vond. Inh. der Gebr. van Thebe.

BEDRYF *o. Het blakend bedryf*, Hooft Opd. der Hiſtorien.

BEDRYFAL *m. De nyd, die ten hove den bedryfal volgt*, Hooft in de Ned. hiſt. 37; voor zoo veel het een mans naem is, in 't Latyn, *ardelio.*

BEELDT *o. Het beeldt te ſchaken*, Vond. Inh. van Iſig. in Tauren.

BEEMT *m. In den beemt*, Vond. in Virgilius 4. Hardersk.

BEEN *o. Een boei aen 't been*, Hooft in de Ned. hiſt. 17. Men zegt echter, *Op de been brengen*, als Hooft in Tacitus, 37. en Vondel in Virg. Eneade 7. b.

BEGEERTE *v. Heet in de begeerte*, Hooft Ned. hiſt. 33. *Drong op hare ſchandelijke begeerte*, Vond. Inh. van Joſ. in Egipten.

BEGIN *o. In het begin*, Hooft Ned. hiſt. 13. *Het begin des huwelijx*, Vond. in de Voorreden voor Joſef in 't hof. Duſdanige woorden heeft men veel van dit geſlacht, als *Bederf*, *Beding*, *Be-*

Bedryf, *Begryp*, *Bekyk*, *Belang*, *Beleg*, *Beleidt*, *Beloop*, *Beroep*, *Besluit*, *Besprek*, *Bestandt*, *Bestek*, *Bevel*, *Bewindt*, *Bewys*, *Bezit*; waer toe het niet noodig is getuigenissen by te halen. Zoo is het ook met vele woorden, die *ge* vooraen hebben, *Geraes*, *gespeel*, *gewoel*, *gezang*, komende van *Razen*, *Spelen*, *Woelen*, *Zingen*.

BEITEL, Vondel heeft dit in 't *v. g.* in Virg. 1. b. der Lantged. *Men kloofde het hout met de beitel.* Dog Hooft in 't *m.* in Tacit. 247, *Als met eenen beitel.*

BEK *m. Stout in den bek*, Hooft Ned. h. 28. *Zy likken den sissenden bek*, Vond. in Virg. 2. b. der Eneade.

BEKER *m. Eenen beker eischende*, Hooft in Tac. 180.

BELOFTE *v. Hy ontfing de belofte*, Vond. in d'Opd. van Noë.

BERG *m. Op den berg des verbondts zitten*, Vond. Ber. voor Luc.

BERKEMEIER *m. Met den grooten berkemeier*, Vond. 2. b. der Lantg.

BEROERTE *v. Van d'oirzaak dezer schichtige beroerte*, Vondels Inh. van Virg. 12. b. der Eneade. Aldus zyn vele woorden, die *be* in 't begin, en *te* in 't einde hebben, als *Belofte*, *Begeerte*.

BERT, Zie SCHAEKBERT.

BEUKELAER *m. Hy verwondert zig over den beukelaer*, Vond. Inh. van 't 8. b. der Eneade.

BISDOM *o. Het bisdom*, Hooft Ned. hist. 18. Zoo ook, *Aertsbisdom.*

BLIXEM *m. Den blixem en donder naboot-sende*, Vond. Ber. voor Luc.

BLOEM *v. In de bloem zyner jaren*, Vond. Opd. voor Josef in Egipten.

BLOESEM *m. Zien de hagelbuien den bloesem treffen*, Vond. Opd. van Zunchin.

BLOET *o. Het gestoort bloet*, Hooft Ned. hist. 78. *Het gewelt, dat het eene bloet het andere doet*, Vond. Opd. van Josef in Dothan. Men kan hier (daer wy boven iets van hebben aengeroert) in 't voorbygaen aenmerken, dat woorden van dit geslacht dikwils ook van artikel en uitgang veranderen *in obliquis casibus*, of *onregte naemvallen.* Want dus zegt men, *Hy legt op het bedde*, en, *Hy is van den echten bedde: Hy is van dat geslacht:* en, *Van dien geslachte.* Dikwils, zeggenwe, maer niet, gelijk het gebruik leert, altyt. Want men zegt niet, *Geef my den zoute, Hy stort in den zande, Hy legt in den watere:* schoon in gebruik is, *Het zout, het zant, het water.*

BLOETVERWANTSCHAP, Onz. word het gebruikt: van het welke, als een Koppelwoordt, ik hier niet spreken zoude, tenware dit woordt by Vondel in gesl. verschilde van *verwantschap*, dat hy somtyts *vr.* gebruikt: hoewel het by Hooft ook onz. gebruikt word, als daer ter plaetse te zien is. Vondel voor Josef in 't Hof, *Het bloetverwantschap hier uit geboren.* Anders

ko-

komen de ſamengeſtelde woorden gemeenlijk met de enkele, daerze uit gemaekt zyn, over een.

BLYSCHAP *v.* *Met eenige blyſchap*, Hooft in d'Opd. der Ned. hiſt.

BODEM *m.* *Tot den bodem toe*, Hooft in de Ned. hiſtor. 43. *Op den bodem van Galaad*, Vondel in den Inh. van Koning David herſtelt.

BODT *o.* *Ondank beging men met dit bodt*, Hooft hiſt. 119.

BOEG m. *Over dezen boeg*, Hooft in Tacit. 4. boek. *Van voor den boeg*, Vond. in Virg. 1. boek.

BOEK *o.* *Het boek der Rechteren*, Vondel voor Jephta.

BOEZEM *m.* *In den boezem*, Hooft Ned. hiſtor. 29. *Met eenen vollen boezem*, Vondel in d'Aenl. ter Ned. Dichtk.

BOGT *v.* *In de bogt aen zee*, Vond. in Virg. 3. b. der En.

BOHA. Dit woord, eer een bywoord, dan te rekenen onder de zelfſtandige, word egter op de wyze der zelve gebruikt in 't *m. g.* Vondel heeft het dus in Horatius Dichtkunſt, *Het geen tot zoo groot eenen boha paſte.*

BOK *m.* *Om eenen bok te winnen*, Vondel voor Lucifer.

BONDEL *m.* *Men bint in eenen bondel*, Vondel aen zynen Vr.

BONDIGHEIT *v.* *De bondigheit heb ik betracht*, Hooft in de Opd. der Hiſtorien. En

dus

dus zyn alle dusdanige woorden, uitgaende op *heit*, en afdalende van de *Adjectiva*, of onzelfstandige woorden, als *Achtbaerheit*, van *achtbaer: Barmhartigheit*, van *barmhartig: Heiligheit*, van *heilig*. Het welk onnoodig is verder aen te roeren.

BOOG *m. Een volk, dat wakker den boog weet te handelen*, Vond. in Virg 2. b. der Lantgedichten. By Hooft staet evenwel, *De Sarmaten nalatende de boog*. Tac. 6. boek.

BOOM *m. Buiten den boom*, Hooft Ned. histor. 63. *Niets te eten van den boom der kennisse*, Vondels Inhoud van Adam in Ballings.

BOOMGAERT *m. In zynen boomgaerd*, Vond. in Virg. 2. b. der Lantgedichten.

BOORT *o. Te doen leggen over 't boort*, Hooft Ned. hist. 92. Men spreekt dus gemeenlijk van Schepen, en 't is door 't gebruik bevestigt. Maer anders is *boort*, dat den uiterften kant van eenig ding betekent, van het mannelijke. Dus zou men zeggen, *Zy had eenen kostelijken boort aen haer kleedt.*

BOOT, *Zy voer met den Stygischen boot*, Vondel in Virg. 4. b. der Lantg. Dog in het 6. der Eneade staet, *Charon voert de lichamen met het boot over.*

BORDEEL *o. In 't bordeel hare kuischeid af te leggen*, Vond. voor den Brief van St. Agnes.

BORS of BEURS *v. Het diepste der borze*, Hooft Ned. hist. 2.

BORST *v. Tegens de borst*, Hooft Nederl. hist.

hiſt. 7. *Zynen vyant het zwaert in de borſt duwende*, Vond. Inhoudt van het 12. b. der Eneade.

BORSTWEER *v. Ontbloot van deze borſtweer*, Hooft Ned. hiſt. 124.

BOSCH *o. In het boſch*, Vond. Inhoudt van Edipus.

BOUW *m. Zy dreef den bouw des Ryx voort*, Vond. Virg. 1. b. der Eneade.

BRANDT *m. Hebbende den brandt in verſcheide huizen geſteken*, Hooft Ned. hiſtor. 10. *Aenſtokers van dezen brandt*, Vond. in 't Berecht voor Lucifer.

BREEDE *of* BREETTE *v. In de breede*, Vond. in Virg. 1. b. der Lantged.

BREIDEL *m. Ontſlagen van den breidel*, Hooft hiſt. 99.

BREIN *o. In 't brein gequetſt*, Hooft Ned. hiſt. 30. *Het wyze en geleerde brein*, Vond. Opd. van Hecuba.

BRES *v. Op de breſſe*, Hooft in de Hiſtor. 1169.

BREUK *v. De hope van die breuke te ſtoppen*, Hooft hiſtor. 43. ook 10. *Het vullen der breuke.*

BRIEF *m. Verklaerde eenen anderen brief te hebben*, Hooft hiſt. 31. *Zondt hy eenen Trojaen met eenen brief.* Vond. Inh. van Palamedes.

BROK *m. Aen eenen voorgeworpen brok*, Vondel in Horat. VI Toezang.

BRON *v. Naer eenige bron*, Hooft Inh. van

Gra-

Granida. *De ader van eene levendige bron*, Vondel in d'Op. van Adam. Hooft echter heeft het ook, dog qualijk myns oordeels, *m.* in Tac. 4. b. *Naerdien een magtige meenigte maer eenen bron over hadde.*

BRUG *v.* *De Koning treed naer de brug*, Inh. van Vondels Salmoneus.

BRUILOFT *v.* *Men hielt de bruiloft*, Hooft hist. 11. *Op hunne bruiloft*, Vond. Opdr. van Adam.

BUIK *m.* *Alleen den buik dienen*, Vond. Aenl. ter Dichtk.

BUIT *m.* *Elk wapent zig met den gereedsten buit*, Vond. in Virg. 2 b. der Eneade.

BUL *m.* *Laet den bul onder den hoop springen*, Vond in Virg. 3. b. der Lantgedichten.

BULT *m.* *Terwyl het op den uitstekenden bult hangen bleef*, Vond. in Virg. 10. b. der Eneade.

BURG. *De burg inkrygen*, Hooft in de Ned. hist. 10. Ik meen dat men zeggen moet, *den burg inkrygen*, gelijk, *den Schouburg betreden.* Dus heeft zelf Hooft in het 4. b. van Tac. *Zy hebben de rest tot op den top van den burg gedreven.* Ook vint men by Vondel in Virg. 1. boek der Enead. *Eool, op den hoogen burg.*

BURGERSCHAP *o.* *Met het burgerschap van Rome beschonken.* Het betekent hier *burgerrecht*, by Hooft in Tac. 6. b. Maer voor het getal of lichaem der burgeren mag men ook zeggen, *de burgerschap.*

BUURT *v.* *Het vaderlant en d'oude buurt te bezoeken.* Vond. Inh. der Leewendalers.

BUY

BUY *v.* *Krygende de buy in 't oog*, Hooft hist. 104.

BYL *v.* *Met de byl straffen*, Hooft in Tac. 4. b. *Houw met de byl den wynstok in stukken*, Vond. in Virgilius 4. boek der Lantgedichten.

C.

VAN deze letter beginnen t'onregt, myns oordeels, woorden in onze taele, die men beknoptelijk en beter met de K, dat meest, of met de S, dat minst voorvalt, uitdrukt. Dus word gevoeglijk geschreven *Sieraedt* en *sieren*, voor *Cieraedt* en *cieren*; en het onderscheidt tusschen *ornare*, en *fingere*, zoo gemaekt, dat *ornare* zy *versieren*, en *fingere*, *verzieren*. Minder moeite maekt, als zynde byna alom doorgedrongen, *kap*, *koen*, *kust*, *kunst*, en wat des meer is, schryvende byna niemant, die nu boeken hanteert, *Cap*, *Coen*, *Cust*, *Cunst*: dienende aldus de letter C naeulyx ergens toe, dan om ons te verbeelden de helft der Griexe χ, als in *Christus*, *Chrysostomus*, en andere woorden van Griexen afkomst blykt: behoudens dat men nog eenige woorden uitzondere, die liefst met een C, schoon anderen hier een S of een K gebruiken, geschreven willen zyn: als, *Cedel*, *Ceder*, *Celle*, *Ciment*, *Cyfferen*, *Cimbel*, *Cingel*, *Cirkel*, *Citroen*. *Civet*, *Cypres*, en weenige meer, die my nu niet inschieten. Hoewel de zaek recht ingezien zynde, deze woorden by ons niet t'huis

hoo-

hooren, en derhalven dezelve het burgerſchap kan ontzegt worden. Evenwel willen deze woorden *Citer*, *Ciment*, *Cimbel*, *Civet* enz. in geen duitſche verwiſſelt zyn, dan met gevaer van niet verſtaen te worden; en dus dienenze, in het Duitſch ingelyft, ons by te blyven, en met een C geſchreven te worden. Want voor de voorgaende, *Cedel*, kan men een *brief* of *rolle*; voor *Celle*, een *kamertje*; voor *Cyfferen*, *rekenen*; voor *Cingel*, *omtrek*; voor *Cirkel*, *kring* of *ring* gebruiken. Nog weet men niet te blyven met de eigene namen, wanvoegelijk met een S of K geſchreven, als *Caſar*, *Ceder*, *Ceres*, *Cicero* enz. Zoo dat vooral hier ontrent het gebruik en voorgang der beſte Schryveren, gelijk in alle talen, dient waergenomen te worden

CEDER *m. Toortſen van welriekenden Ceder*, Vond. in Virg. 7. b der Eneade.

CHIMEER *v. Gyas voerde de Chimeer*, Vond. Virg. 5. b. der Eneade.

CITER *v. Iopas ſpeelde op de gulde Citer*, Vond. in Virg. 1. b. der Eneade. *Op de Citer te zingen*, Hooft in Tac. 14. b. die nogtans in het 16. b. ſchryft, *De wetten des Citers*.

D.

DAEDT *v. Raedt na de daedt*, Hooft in de Ned. hiſtor. 108. *Wiens naem met de daedt overeenkomt*, Vondel in d'Opd. voor Adam in ballingſchap.

DAG

DAG *m. Die naeulyx op eenen dag te noemen ben*, Hooft in d'opdr. der Ned. Historien. *Of ze den dag waerdig zyn*, Vondel in de Aenl. ter Dichtk.

DAK *o. Op het dak*, Vond. in Virg. 4 b. der En.

DAL *o. In 't Vatikaner Dal*, Hooft in Tac. 14. b.

DAM *m. Een hondt is stout op zynen eigen dam*, Hooft 172. Br. *Dies de Heer van Amstel naer den dam vloog*, Vond. in d'Inh. van Gysbr. van Amstel.

DANK *m. Hoewel zy grooten dank hadden verdient*, Hooft in de Ned. Hist. p. 24.

DANS *m. Zyn Ed. zag my ook geerne aen den dans*, Hooft 60. Br.

DAUW *m. Met eenen lieffelyken dauw*, Vond. Opd. van Elektra.

DEEL *o. Het derde deel van dat Koningryk*, Hooft Hist. p. 19. *Sleepte het derde deel der starren*, Vond. Berecht voor Lucifer.

DEERNIS *v.* Zie ARGERNIS.

DEGEN *m. Dien vervloekten degen afleggen*, Vond. Opdracht van Jos. in Dothan.

DEUGT *v. Door de deugt*, Hooft hist. 20.

DEUN *m. Om den deun*, Hooft 182. Br. *Plagt gy niet meenigen deun den hals te breken?* Vond. in de 3 Harderskout van Virgilius.

DEUR *v. Men zag voor de deure*, Hooft in de Hist. 27.

DEXEL *o. Het dexel*, Hooft in Tac. 2. b.

DIAMANT *m. Ik heb eens gehoort van zekeren diamant*, Hooft in den 24. Br.

DIEFSTAL *m. Om den diefstal van zyn*

purperen hair, Vond. in 't 1. b. van Virg. Lantged.

DIENST *m. Of het niet van zynen dienst ware*, Hooft hist. 23. *Daer Nessus Herkules zynen dienst aanbood*, Vond. Inh. van Herkules in Trachin.

DIER *o. Dit dier*, Vond. in Virg. 1. Hard.

DILLE *v. De blanke Naïs vlecht welriekende dille*, Vond. in Virg. 2. Hardersk.

DISCH *m. Daerna dekten wy den disch*, Vond. in Virg. 3. b. der Eneade.

DOLFYN *m. Bruiloft van den Dolfyn*, Hooft in de Hist. 11. En dus is het ook in de betekenisse van een dier.

DOLK *m. Vrgulania heeft haren neve eenen dolk gezonden*, Hooft in Tac. 4. b. *Tot dat men haar eenen dolk in den hals duwde*, Vondel voor den brief van St. Lucie.

DONDER *m. Die van den donder geslagen werd*, Vondel in 't Berecht voor Lucifer.

DOOP *m. 't Stuk van den doop*, Hooft Hist. 81. *Door den doop*, Vond. in 't Ber. voor Adam in ballingschap.

DOOT. Dit woordt is van beide de geslachten, *m.* en *v. Dat zulx den handel de doot doen mogt*, Hooft in de Hist. 17. *Dat wy den eewigen doot verdienden*, Vondel in 't Berecht voor Adam: die ook in dat voor Palamedes het vr. gef. gebruikt.

DONAU *m. Op dat ik den Donau volge*, Hooft in Tac. p. 501. *Die den diepen Donau drinken*, Vond. in Horatius 4. b. het laetste Gezang.

DOP *m. Door den dop breken*, Hoofts Hist. 42.

Den

Den lezer met den ydelen doppajen. Vond. inde Aenl.

DORST *m. Om den dorst te lesschen*, Hoofts Inh. van Gran. *Eene bron, die zynen dorst lessche*, Vond. Inh. van Samson.

DRAEK *m. Door den draek*, Vond. in 't Berecht voor Lucif.

DRAET *m. By vervolg van den draet*, Hoofts Hist. 59. *Let wel op den draet van uwe rede*, Vond. Aenl. ter Dichtkunst.

DRAF *m. Het verlangen dubbelt zynen draf*, Hooft 30. Br. *Ik zette dit vaers op uwen rustigen draf*, Vond. Opdr. van Adonias. Zoo is 't ook, als 't genomen word voor spyze der Varkens.

DRANG *m. Dat zy den drang na zig zouden slepen*, Hoofts Hist. 100. *Met eenen drang*, Vond. in Virg. 4. b. der Lantg.

DRANK *m. Zy zag den heiligen drank zwart worden*, Vond. in Virg. 4. b. der Eneade.

DREK *m. Door den drek te stappen*, Hooft 62. Br.

DREMPEL *m. Als hy de zool over den drempel zette*, Hooft Hist. 59. *Onder dien drempel*, Vond. in Virg. 8. Hard.

DRIFT *v. Met een schandelyke drift*, Hooft in Tac. 1. b. *Pelagius wankelde wel viermael in zyne drift*, Vond. in het Berecht voor Adam.

DRIL *m. Laet ons meê dwerlen op haren dril*, Hooft 126. Br.

DROM *m. Met eenen geweldigen drom*, Hooft in Tac. 1. b. *In eenen dikken drom*, Vond. in het 4. b. der Lantg. van Virgilius.

DRONK *Met eenen ruſtigen dronk*, Vond. in Virgilius 5 Hardersk.

DRONKENSCHAP v. *In zyne dronkenſchap*, Vond. Inh. van Edipus.

DROOGTE v. *De nood der driejarige droogte*, Vond. in d'Opdr. der Gebroeders.

DROOM m. *Uit den droom helpen*, Vond. in d'Opdr. van Adam.

DRUIF v. *Een ſtar, die de druif verſt*, Vond. in Virg. 9. Hardersk.

DRUK m. *De misſlagen in den naeſten druk*, Vond. voor Joſ. in Dothan. Dus word het ook genomen voor *droefheit*.

DRUPPEL m. *Het vee proefde niet eenen druppel*, Vond. in Virg. 5. Hardersk.

DUIF v. *Ziende de duif de wieken klappen*, Vond. in Virg. 5. b. der Eneade.

DUIM m. *Als 't ſchip geenen duim boorts boven water had*, Hoofts Opdr. der Hiſtorien.

DUUR m. *Bewint van kleenen duur*, Hooft in den 23. Br.

DWANG m. *Het gerucht zwol door den dwang*, Hooft in Tac. p. 314.

DYK m. *De Soldaet heeft eenen dyk geſticht*, Hooft in Tac. 2. boek.

E.

EBBE v. *Nemende de ebbe te baet*, Hoofts Hiſt. p. 13. Dog Vondel zegt in Virg. 10. b. der Enead. *Het ebbe*. Ik zoude het eerſte gebruiken,

en

en volgen het varend volk, dat zegt *de ebbe*, *de voorebbe* enz.

EEDT *m. Van den eedt*, Hooft Histor. 3. *Het welk met eenen dieren eedt bevestigt word*, Vondels voorr. van Josef in 't Hof.

EEMS, Een rivier in Duitschlant, *v. Aen de Eems*, Hooft in Tac. 1. b.

EER *v. Het ware dienstig hun d'eere te ontzetten*, Hooft Hist. 51. *D'Onroomschen staen deze eer toe*, Vond. in 't Berecht voor Adam.

EEU *v. By de bedorve eeu van Noë*, Vond. Opdr. van Noah.

EGGE *o. Dat d'akkerman het zware egge op holle helmen stoote*, Vond. in Virg. Lantg. 1. b.

EIGENDOM *m. Schynende de zee grooten eigendom te rekenen*, Hooft in de Ned. Histor. 26.

EIGENSCHAP *v. Op welke eigenschap*, Hoofts Opdr. der Histor.

EIK *m. Op den gewyden eik*, Vond. in Virg. 7. Hard.

EILANT *o. Na 't eilant*, Hooft Hist. 15.

EIND *o. Het uiterste eind*, Hooft in de Histor. 42. *Naer het einde*, Voorr. voor Josef in 't Hof.

EISCH *m. Naer den eisch*, Vond. in de Aenl. ter Dichtk.

EL *v. Men meet de deugt by de elle niet*, Hooft in den 35. Brief.

ELENDE *v. Verlos my uit deze elende*, Vond. Virg. 6. b. der En.

ELS, een boom, *m. Op den Els*, Vond. in Virg. 8. Hard.

ELVE, een rivier in Duitschl. *Aen gints zyde van de Elve*, Hooft Tac. 2. b.

EMMER *m. Marcellus eischte den emmer*, Hooft in Tac. 4. b. der Historien.

ENGTE *v. D'Onderamirael kruisende de engte*, Hooft in de Ned. Hist. 15.

ENTE *v. Om een vruchtbare ente in de kloof te zetten*, Vond. in Virg. 2. b. der Lantg.

ERF *o. Het vaderlyk erf*, Vond. in Hor. 12. Gezang.

ERFGENAEM *o. 't Recht van den wettigen erfgenaem*, Hooft in de Nederl. Hist. 26.

ERNST *m. Met grooten ernst*, Hooft Hist. 23. Dog op de 119. bladzyde staet ook, *Met alle ernst*, in 't *vr.* Dat ik niet goed keure.

ETMAEL *o. Het treurspel eindigt met het etmael*, Hooft in den Inh. van Bato.

ETTER *m. Het aerdtryk, vergiftigt met den etter*, Hooft in Tac. 3. b. der Historien.

EVEL *o. Van 't zelve evel ziek*, Hooft 181. Br.

EUROTAS, een rivier in Lacedemonie, *m. By den gelukkigen Eurotas*, Vond. in Virg. 6. Harderskout.

EXEMPEL *o. Van dit exempel*, Hooft Histor. 8.

EZEL *m. Springen van den os op den ezel*, Vond. in de Aenl. ter Nederduitsche Dichtkunst.

F. Van

F.

VAn deze letter beginnen vele woorden, die van onduitsche afkomst zyn, dog door het gebruik van de beste schryvers zyn aangenomen. Weinige zullen wy 'er maar aantekenen.

FABEL *v. Wy vernieuwen hier geen gryze fabel*, Vond. in 't Berecht voor Lucifer.

FAEM *v. Het bezwalken zyner fame*, Hooft Hist. 61. *By de Faem nagelaten*, Vond. in d'Opdr. van Gysbrecht van Aemstel.

FAKKEL *v. Met een brandende fakkel*, Vond. in 't Ber. voor Lucifer.

FEEST *v. Hy hielt de feest van 't gulde Vlies*, Hooft Hist. 24. *Van deze feest*, Vond. in Virg. 5. boek der Eneade. Maer voor den Br. van St. Katarine zegt hy, *Op het Heidensche feest*.

FENIX *m. De vlam, die den Fenix verteert*, Vond. in d'Opdr. van Gysb. van Aemstel.

FLUIT *v. De geit, die ik met myne fluit won*, Vond. in Virg. 3. Hardersk.

FORTUIN *v. Naa de fortuin van Karel*, Hooft Ned. Hist. 1. Zoo dat men niet schryven moet, *het Fortuin*, met het onkundig graeu, zeggende, *in 't Fortuin*, of, *daer hangt het Fortuin uit* enz. en gelyk men nu onder de printen schryft, *De tempel van het mannelyke Fortuin.* Waerom dan ook niet, *Het tempel*?

G.

GAL *v. Met bittere gal,* Vond. in Virg. 12. b. der Eneade.

GALEY *v. De zwaermoedigheidt verlaet de galey niet,* Vond. in Horatius, 3. b. 1. Gezang.

GALG *v. Zy hadden 't preken op de galge verboden,* Hooft in de Hist. 89.

GALM *m. Als wy den goddelyken galm vingen,* Vond. Opdracht van Hippolytus.

GANG *m. Om den gang der gerechtzaken,* Hooft in de Hist. 51.

GAREEL *o. De leeuwen in 't gareel,* Vond. in Virg 3. b. der Eneade.

GARST *v. Door godtvruchtige garst,* Vond. in Horat. 3. b. 23. Gezang.

GAVE *v. Die deze gave ontfangt,* Hooft in de Opdr. der Historien. *Zonder welke gave,* Vond. in 't Ber. voor Adam.

GEBEDT *o. Het gebedt op den Olyfberg gestort,* Vond. in d'Opdr. van de Gebroeders.

GEBERGTE *o. Het hoog gebergte,* Vond. in Virg. 1. b. der Lantg.

GEBIED *o. De treeken van 't bandeloos gebied,* Hoofts Hist. 23.

GEBOEFTE *o. Het geboefte,* Hooft in de Ned. Histor. 101.

GEBOORTE *v. In de geboorte,* Hooft in de Ned. Hist. 4. *Naer de geboorte,* Vond. in d'Opd. van Maria Stuart.

GEBOU *o. Dit zwaerlyvig gebou*, Hooft in d'Opdr. der Histor. *In dit gebou*, Vond. Opd. van Noë.

GEBROET *o. Het kleene gebroet te bezoeken*, Vond. in Virg. 1. b. der Lantg.

GEBROETSEL *o. Dat heillooze gebroetsel*, Vond. op dezelve plaets.

GEBRUIK *o. Het dagelyx gebruik*, Hooft Hist. 28. *Het rechtmatig gebruik*, Vond. voor Lucifer.

GEDACHT *o. In 't gedacht*, Hooft in de Historien 39.

GEDAENTE *v. In eene andere gedaente*, Vond. voor Faëton.

GEDARMTE *o. Een quetsuur in 't gedarmte*, Hooft Histor. 9.

GEDROCHT *o. Dit menschverslindende gedrocht*, Vondel in den Inhout van Edipus.

GEESSEL *v. Tisiphone met hare geessel*, Vond. in Virg. 8. b. der Eneade.

GEEST *m. In den begaefden geest*, Hooft in d'Opdr. der Hist. *Die van zynen geest gedreven* enz. Vondel in de Aenl. ter Dichtkunst. Echter vind ik het (dog myns oordeels niet wel) in het *vr.* gesl. in d'Opdr. voor Josef in Egipten, *Het beliefde de heilige Geest.*

GEIT *v. De wolf volgt de geit*, Vond. in Virg. 2. Hard.

GELOOF *o. Geschillen in 't geloof*, Hooft

in de Ned. Hist.,17. *In het geloof*, Vondel in d'Opdr. van M. Stuart.

GELUID *o.* *Ons oor wraekt dat geluid*, Vond. in de Aenl. ter Dichtk.

GELUK *o.* *Daer het geluk nog toesloeg*, Hooft Hist. 2. *Nederduitschlandt had het geluk*, Vondel in 't Berecht der Misspellinge.

GEMALIN *v.* *Om zyne gemalin te bezoeken*, Hooft Histor. 17. Dus zyn ook alle de namen van Vrouwen, *Koningin*, *Vorstin*, *Priesterin*, *Zangerin:* daer nogtans *Wyf* uitgezondert blyft; welk woord van het onzydige geslacht is; als ook *Maegdeken*, *Meisken*, enz. hoewel deze alleen, om dat ze verkleenwoorden zyn, die alle van 't onzydig geslacht zyn.

GEMEENSCHAP *v.* *Zonder de Roomsche gemeenschap af te snyden*, Hooft in de Ned. Histor. 89.

GEMEENTE *v.* *Liefde der gemeente*, Hooft Hist. 4. *Bloedzuipers der Gemeente*, Vond. voor Jos. in 't Hof.

GEMOED *o.* *Het argwanig gemoed*, Hooft Hist. 20.

GENADE *v.* *Wilden deze genade erkennen*, Hooft Hist. 119. *Invloed der genade*, Vond. in 't Berecht voor Ad.

GERECHT *o.* *De oppertoezicht over 't gerecht*, Hooft Histor. 41.

GEREETSCHAP *o.* *Het dootsche gereetschap*, Hooft in de Hist. 30.

GE-

GESCHIL *o. Om dit geſchil te middelen*, Hooft Hiſt. 18. *Men trad tot het geſchil*, Vond. in 't Berecht voor Adam.

GESCHUT *o. Met een brandde 't geſchut af*, Hooft Hiſt. 8.

GESLACHT *o. Van 't geſlacht van Croy*, Hooft in de Hiſt. 24.

GESP, *Een kleet met een goude geſpe opgebaekt*, zegt Vondel in Virg. 4. b. der Eneade. Dog in het 7. b. der Eneade heeft hy, *De vlechten met eenen gouden geſp opgehaekt*. Zoo dat dit woord gerekent dient te zyn onder de twyffelachtige, by de Latynen *dubia* genoemt.

GESPAN *o. Het heele geſpan*, Hooft in de Hiſtor. 104. *Onder het geſpan*, Vond. in 't Ber. voor Lucifer.

GESPUIS *o. Het geſpuis*, Hooft in de Ned. Hiſt. 101.

GESTALTE *v. Van de geſtalte des landts*, Hooft Hiſtor. 37.

GETUIGENIS *v.* Zie ARGERNIS.

GETY *o. Om dit gety*, Hooft Hiſt. 27.

GEVAER *o. De gelykheidt van 't zelve gevaer*, Vond. Inhoudt van 't 8. b. der Eneade.

GEVECHT *o. Onder het gevecht*, Vond. in den Inh. der Leewendalers.

GEVEL *m. In den gevel des boex*, Hooft in den 7. Br.

GEVLEY *o. Om in 't gevley te ſpreeken*, Hooft Hiſt. 16.

GEVOELEN *o. Naer het gevoelen*, Vond. in den Inh. van Virgilius 6. Hardersk. Dit is eigentlyk een Werkwoordt, genomen voor een zelfſtandig woordt, als *leven*, *ſterven*, *lezen*. Want men zegt, *Het leven is kort*, *Het ſterven gaet zynen gang*, *Het lezen oeffent de jeugt*; op de wyze der uitlantſche talen.

GEUR *m. Dat Paulus eenen godtvruchtigen geur ontleent*, Vond. Opdr. van Iſigen. in Tauren. Hooft evenwel gebruikt het *v. Om de geur der Duitsheit* 47. Br.

GEWAED *o. In het gewaed*, Vond. Opd. van Ad. in Ball.

GEWAG *o. Om het minſte gewag*, Hooft Hiſt. 90.

GEWEER *o. Het geweer te laten*, Hooft Hiſt. 88. *Met dit geweer*, Vond. Inh. der Eneade 8. b.

GEWELF *o. Beelden, die eenen balk of gewelf onderſtutten*, Vond. Aenl. ter Dichtkunſt.

GEWELT *o. Al 't gewelt*, Hooft Hiſt. 7.

GEWEST *o. Het geweſt van Nederlandt*, Hooft Hiſt. 1. *Het geweſt overtrekkende*, Vond. in den Inh. van Hercules in Trachin.

GEWETEN *o. Henluiden, die 't geweten ongeruſt maekte*, Hooft in Tac. 1. b. Dit is eigentlyk een onzelfſtandig of deelwoort, betekenende een gewetene zaek, of die geweten word. Men zegt, *Het geweten ontruſt die menſchen*: dat is, de miſdaden, die zy weten dat van hun bedre-

dreven zyn. Dus is het *geweten* zoo veel als *het geweten werk*, of *gewetene zaek*.

GEWICHT *o.* *'t Gewicht der dingen*; Hooft Hist. 41.

GEWIN *o.* *Om 't gewin*, Hooft Hist. 120.

GEWOONTE *v.* *Door de gewoonte*, Hooft Hist. 74. *Uit welke gewoonte*, Vond. voor Lucifer.

GEWOUDT *o.* *In 't gewoudt van anderen*, Hooft Hist. 20.

GEWRICHT *o.* *In dit gewricht van tyde*, Hooft Hist. 67.

GEZAG *o.* *Het Pauzelyk gezag*, Hooft Hist. 2. *Het gezag en de kroon*, Vondel voor Lucifer.

GEZANTSCHAP *o.* *Tot het gezantschap*, Hooft Hist. 80.

GEZELSCHAP *o.* *By d'eerlyxten van dat gezelschap*, Hooft in den 3. Brief.

GEZICHT *o.* *In 't gezicht der Voorstad*, Hooft Hist. 7.

GIS *v.* *By de gis*, Vondel in Virg. 3. b. der Eneade.

GLANS *m.* *De poëzy haren vollen glans te geven*, Vond. in d'Aenl. ter Dichtk.

GLAS *o.* *Ziende door het glas*, Hoofts Inh. van Gran.

GLIMP *m.* *Onder den glimp van zorge*, Hooft Hist. 23. *Wy werden zynen glimp gewaer*, in den 48. Br. Dus schynt het my best toe. Maer

het

het is misschien twyffelachtig, om dat ik in de historien p. 24. vind, *Met goede glimp.*

GORDEL *m. De Heldin gespt den gouden gordel*, Vond. in Virg. 1. b. der Eneade.

GORDYN *v. De gordyn vegen*, Hooft in de Hist. 1170.

GRAED *m. In den derden graed*, Hooft in Tac. p. 5.

GRAEN *o. Het graen*, Vond. in Virg. 1. b. der Lantged.

GRAEU *o. Onder 't graeu*, Hooft Histor. 28. *Het opgehitste graeu*, Vond. Inh. van Palamedes. Dog genomen voor een schorre reden, den verstoorden ontvallen, is het *m. Die met eenen graeu aan Keizers en Koningen 't hart in de schoenen doen zinken*, Hooft 48. Br.

GRAF *o. Het heilig graf*, Vond. Opdr. van Elektra.

GRAFT *v. Op den kant van de graft*, Hooft Hist. 10. Anderen schryven GRACHT.

GRAS *o. Het gras majen*, Hooft Hist. 6. *Het gras erkaewen*, Vondels Aenl. ter Dichtk.

GRENS *v. Over de grens van zyne kintsheit*, Vond. in d'Opdr. van Adam.

GREPPEL *v. Aen d'oostzyde van de Greppel*, Hooft in den 4. Br.

GROEZE *v. De groeze door de kudde laten afweiden*, Vondel in Virg. 1. b. der Lantged.

GRONDT *m. Bedorf het in den grondt*, Hooft Hist. 7. Dog in den 4. Br. gebruikt hy het

het *vr.* geſ. *Op oneigene grondt.* By Vondel in 't Berecht voor Lucif. is ook het *mann.* geſ. *Den grondt met aſch en ſteenen beſluiten.*

GROP *v. Veia groef eene grop in der aerde,* Vondel in Horat. 5. Toezang.

GROUWEL *of* GRUWEL *m. Tegens zoo eenen grouwel,* Hooft Hiſt. 30.

GRYNS *v. Met een looze gryns,* Vond. in 't 4. der Eneade.

GUIG *v. Zietge niet, hoe de voorbygaende luiden u de guig naſteeken?* Vondel in Horat. 4. Toezang.

GUNST *v. Welke gunſt niet zullen genieten de ballingen van Napels,* Hooft Hiſt. 18. *Of hy de gunſt der Aenſchouweren verdient,* Vond. in d'Opdr. voor Joſ. in Egipten.

H.

HAER *of* HAIR *o. Wat is 'er onſterker dan het haer?* Vond. in d'Opdr. van Samſon.

HAERING *m. Mits borg geſtelt wierde voor den Haering en 't Zout,* Hooft in de Ned. Hiſtor. p. 1032.

HAERT *m. By den haert,* Vond. in Virg. 5. Hard. *By den haert en 't vuur,* Hooft in Tac. p. 1032.

HAES *m. Gelyk een gezwinde jager den haes nazet,* Vondel in Horatius 37. Gezang. Deze gezwinde jagers hebben een misbruik, dat ze zeg-

gen

gen, *Daer is veel haes in dat lant*, in plaets van; *Daer zyn veele hazen:* even als men zegt, *In dat water is veel visch.*

HAET *m.* *Gesteken van den ouden haet*, Hooft in de Ned. Hist p. 5. *In den haet gebracht*, Vond. in 't Berecht voor Palamedes.

HAG *v.* *De zaek in de hag stellen*, Hooft in Tac. p. 186.

HAEG *v.* *Dit kint werd in de hage gevonden*, Vond. Inhoud der Leewendalers. Dus moet men spreken: en hier uit gis ik dat men sprekende van 's Gravenhage behoorde te zeggen, *Ik ga naer de Haeg*, *Die man woont in de Haeg* enz. Nu zegt men door het gebruik, *Naer den Haeg*, en *in den Haeg*. Maer het is waerschynlyk (daer ik evenwel het rechte bescheit niet van heb) dat deze plaets van eene haege, en boschachtige plaetse opgekomen, dezen naem blyft behouden. En derhalven kan het geslacht hier niet verandert worden, schoon het gebruik deze veranderinge, misschien om het gemakkelyk geluit, heeft ingevoert. Want *in den Haeg* is zachter, dan *in de Haeg*, of *in de Hage*. Nergens komt ons evenwel *den Haeg* vremder voor, dan in den *Noemer* of eersten naemval, *Den haeg is het lustpriel van Hollant*: en dus bederft men ook den uitgang van het *Adjectivum*, of byvoeglyk woord, *Den gantschen Haeg staet over end.* enz.

HAGEL *m.* *Van den hagel geslagen*, Vond. in Horat. 1. Gezang van het 3. b.

HALFTER *m.* *Een paert van den halfter losbrekende*, Vondel in Virgil. 11. b. der Eneade.

HALM *m.* *Een korenplaeg verteerde den halm*, Vond. in Virg. 1. b. der Lantg.

HALS *m.* *Een keten van den hals*, Hoofts Opdr. der Hist. *Met gevaer van den hals te breken*, Vondel in de Aenleidinge ter Ned. Dichtk.

HANDEL *m.* *Van den zeer breeden handel*, Hooft in de Hist. 19. *Te zien den handel der Grooten*, Vond. in d'Opdr. van Edipus.

HANDT *v.* *Van de zienlyke handt*, Hooft in d'Opdr. der Histor. *Over de werken van uwe handt*, Vond. in 't Ber. voor Adam in Ballingf.

HARNAS *o.* *Om 't harnas aen te schieten*; Hooft in de Hist. 8. *In 't blanke harnas*, Vond. in d'Opdr. voor Josef in Dothan.

HARP *v.* *Zonder zyne Goddelyke harp*, Vondel in de Opdr. der Gebroeders.

HARPOEN *m.* *De Schryver van den Harpoen*, Hooft 49. Br.

HART *o.* *Aen 't hart leggen*, Hooft Histor. 5. *Het weelig hart*, Vond. in 't Berecht voor Jephta.

HARTOGDOM *o.* *Naerdien dit hartogdom vry bleek*, Hooft in de Hist. 70. Zoo zyn ook *Heiligdom*, *Menschdom*, *Engelsdom*, *Vorstendom*, enz. dog niet alle van deze uitgangen, als blykt aen *Ouderdom*, *Vrydom* en andere.

HAVE *v.* *Uit al hunne have*, Hooft in de

Ned. Hist. 69. *Ik bekommerde my met geene have*, Vond. in Virg. 1. Hardersk.

HAVEN *v. In deze haven*, Hooft in d'Opdr. der Ned. Hist. *In de haven gelant*, Vond. in Virg. 1. b. der Lantg.

HAVIK *m. Die den havik op den tuin hebbende*, Hooft in den 86. Br. *Dedalion hervormt in eenen havik*, Vond. voor Ovid. Hersc. 11. b.

HAZELAER *m. Fillis bemint den Hazelaer*, Vondel in Virg. 7. Hardersk.

HEBRUS, naem van eene rivier in Thracie, *By den killen Hebrus*, Vondel in het 12. b. der Eneade.

HECHT *o. Het hecht der Heerschappye*, Hooft in Tac 3. boek. Dit, meen ik, is eigentlyk een byvoegelyk woordt, als blykt aen de spreekwyze, *Dat werk is hecht en vast*. Zoodanige woorden voor zelfstandige gebruikt zyn, gelyk in andere talen, van het onz. gesl. als, *Hy schiet naer het wit*, *Hy legt uitgestrekt in het hol* enz.

HEF *v. Die niet uit de hef der gemeente was opgeborrelt*, Hooft in de Ned. Histor. 102.

HEIDENDOM. Zie HARTOGDOM.

HEIL. *o. Gevoelende het heil*, Hooft Histor. 20.

HEIR *o. Al 't heir*, Hooft in de Hist. 8. *Indien het heir d'overhandt behieldt*, Vond. in den Inhoudt van Jephta.

HEK *o. Wanneer de stier het hek opstoot*, Vondel in Virg. 1. b. der Lantged.

HEL v. *Die zoo lang in de hel verkeert heeft*, Hooft in den 13. Br. *De Koorden der helle*, Vond. in 't Ber. voor Lucifer.

HELM m. *Door 't planten van den helm*, Hooft in den 10. Br. ook voor eenen ſtormhoed, in Tac. 156. *Hy bracht hem een wonde door den helm.*

HEMD o. *Dianier zont Herkules het hemde*, Vond. voor Ovid. Herſ. 9. b.

HEMEL m. *De doorluchtigheit des perſoons, die hier zyn treurtonneel, den hemel, bekleet*, Vondel in d'Opdr. van Lucifer.

HENGST m. *Terwyl een ander dichter den hengſt ſlagt*, Vondel in de Aenleidinge ter Ned. Dichtk.

HERFST m. *Omtrent den herfſt*, Vond. voor Faëton.

HEUP v. *Hy ſchrabde de heup van den grooten Achates*, Vond. in Virg. 10. b. der Eneade.

HEUVEL m. *Op eenen heuvel*, Vondels Inh. der Maegden.

HEY v. *Daerze de hey der bergen ontfingen*, Hooft in Tac. 1. b.

HITTE v. *Tegens de Spaenſche hitte*, Hooft Hiſt. 7.

HOED m. *Dat de Paus den rooden hoed overzond*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien 27.

HOEDE v. *Onder hare hoede*, Hooft H. 7.

HOEF m. *Een rechtſchapen hengſt ſchrapt met den hoef*, Vond. in Virg. 3. b. der Lantged.

HOEK *m. In dien hoek*, Hooft in de Ned. Hiſtor. 15. *Aen den hoek*, Vond. Inh. van Noah.

HOEST *m. Van eenen hoeſt*, Vond. in Virg. 3. b. der Lantg.

HOEVE *v. Uit zoo veilig een venſter als dat van de hoeve*, Hooft in den 181. Br. *Op onze hoeve*, Vond. in Virg. 8. Hardersk. Men zegt gemeenlyk, *Egmont op den hoef*: dog het zal moeten zyn, *op de hoeve*.

HOF *o.* en *m*, *In 't hof van Rome*, Hooft in de Ned. Hiſt. 31. *Het hof van hunnen Stedehouder*, Vondel in de Aenl. ter Dichtk. Genomen voor een tuin is het *m. In den hof*, Vondel in Virg. 7. Hard. Zoo ook *luſthof*, *bloemhof*; zoo dat my verwondert dat men zegt *op het kerkhof*, voor *op* of *in den kerkhof*. Jan Vos zegt in de beſchryving van zekeren Dans, *uit het luſthof*; een geluit, dat het oor wraekt.

HOK *o. In het hok*, Vond. in Virg. 7. b. der En.

HOL *o. In 't hol van de Sibille*, Vond. in Virg. Inh. van 't 5. b. der Eneade. Zie HECHT.

HONGER *m. Om uwen honger te boeten*, Vond. in Virg. 1. b. der Lantg.

HONIG *m. Met den honig van vermaekelykheit*, Vond. voor Faët.

HONK *o. Dit was het honk*, Vond. in Virg. 3. b. der Eneade.

HONT *m. Hekuba verandert in eenen hont*, Vond. in den Inh. van Ovid. Herſchepp. het 13. b.

HOOFT *o. Het hooft*, Hooft in de Hiſt. 7.

Voor 't hooft geslagen, Vond. Opdr. van Josef in Egipten. Men zegt ook, *uit dien hoofde*, op de wyze van meer onzydige woorden, als alom getoont word.

HOOGTE *v. Aen de Pauzelyke hoogte*, Hooft Ned. Hist. 27.

HOON *m. Hem eenigen hoon toe te dryven*, Hooft in de Ned. Hist. 38. *D'ander besteent luide den hoon*, Vond. in Virg. 3. b. der Lantged.

HOOP *v. Zy beveinsden de hope*, Hooft in de Histor. p. 4. *Op deze hoop*, Vond. in d'Opdr. van Lucifer. Voor *meenigte* is het *m. g. De dwaesheit van den meesten hoop*, Hooft Hist. 5. *Van den gemeenen hoop*, Vond. in de Aenleid.

HOP *v. Daer gy bittere hop plukte*, Vond. in Virg. 1. boek der Lantgedichten. Als dit woordt eenen vogel betekent, is het *m. Tereus verkeerde in eenen hop*, Vond. in den Inh. van het 6. boek van Ovid. Herscheppinge.

HOREN *m. Wrong hem de slinken hooren af*, Vondels Inhout van Herkules in Trachin.

HOU *m. Daer zy den vollen hou zouden vinden*, Hooft in de Nederl. Historien 5.

HOUT *o. Het hout, waer van deze vloot gebout werd*, Vond. in den Inh. van 't 8. b. der Eneade. Ook genomen voor een *bosch*, dat een plaets vol hout is. Dus zegt men qualyk, *In den Haerlemmer Hout: zy wandelen in den Hout*, enz. Want dat dit woordt uitgesproken word met dezen artikel, beeld ik my in daer van daen te ko-

men ; dat men het in de onregte naemvallen gebruikt heeft op de wyze van meer onzydige woorden , *Het vermaek van den Houte* , en *Het vermaek van het Hout*. Hoedanige voorbeelden wy hebben aangetekent , als *Van den Ryke* , *van den bloede* enz. Altyt Hooft ſchynt dit te ſtemmen , daer hy in Tac. 2. b. dus ſchryft , *De ſlagorde had het voorſte van den Houte in.* Kats gebruikt het ook onz. *Wilje een lyſter uit het hout ?* dat ik alleen bybrenge , om te toonen , dat men overlang dus geſproken heeft.

HUIDT *v. De dingen door de huidt zien* , Hooft in Tac. 4. b. *Dat het zwarte bloed by de huit neder loopt* , Vond. in Virg. 3. b. der Lantg.

HUISRAET *m. Onder diergelyken zinnelyken huisraedt* , Vond. in d'Opdr. van Joſ. in Doth.

HULP *v. Voor alle hulpe* , Hooft in de Ned. Hiſtor. p. 10.

HUWLYK *o. Dat hy 't huwlyk ongeraden vond* , Hooft in de Ned. Hiſt. 34.

HUY *v. Met vette huy* , Vond. in Virg. 3. b. der Lantg.

I.

JAER *o. Het jaer der verloſſinge* , Vond. voor Adam in Ballingſchap.

JAGT *v. Op de jagt afgedwaelt* , Hooft in den Inh. van Granida. *In zyn boek van de jagt* , Vond. in 't Ber. voor Palam.

JAMMER *o. D'oorzaek van het groote*

jammer, Vondel in d'Opdr. van Josef in Dothan.

JEUGT *v. Het groenste zyner jeugt*, Hooft in de Ned. Hist. p. 2. *Naer de Trojaensche jeugt*, Vond. Inh. van het 7. b. der Eneade.

JICHT *of* GICHT, *v. Om zyne jicht*, Hooft Hist. 14.

INBOEDEL *m. Het dierbaerst van den Inboedel*, Hooft in de Ned. Histor. 104.

INBORST *v. Hebbende de beste kennis van de inborst*, Hooft in de Ned. Histor. 127. Dog in Tac. p. 32. staet dit woordt in 't mann. ges. *Dat hy van borgerlyken inborst was.* En dit schynt my beter.

INBREK *m. Met een' schielyken inbrek*, Hooft in Tac. 1. B. Zoo ook AFBREK. Dog Vondel zegt INBREUK in 't zelve gesl. *Sleepte met zig dien bloedigen inbreuk*, in d'Opdr. van Zunchin.

INGEWAND *o. Het ingewand verladen met twist*, Hooft in de Ned. Hist. 16. *Het ingewand der aerde*, Vond. in 't Ber. voor Lucifer.

INHOUD *m. Een antwoordt van dezen inhoud*, Hooft in de Ned. Histor. 42. Maer men gebruikt het ook *o. Uit het Inhoud*, Hooft in de Histor. p. 1188. *Het Inhoud van dit Treurspel*, Vond. in den Inhoud van Koning David in Ballingschap. Ik zou 't eerste kiezen.

INTREDE. Naer myn gevoelen is dit woordt van het *vr.* ges. Dog Vondel verkort het,

en gebruikt het in 't *m. Den grooten Intre om prys te vieren*, in 't Ber. voor Salomon.

INVAL, Zie VAL.

INZICHT *o. Tegens het inzicht*, Hooft Hist. 35. *Beneffens dit inzicht*, Vond. in d'Opdr. van Gysbrecht van Amstel.

ISTER, een rivier, voerende nu den naem van Donau, *m. Langs den wederspannigen Ister*, Vondel in Virg. 2. b. der Lantgedichten.

JUK *o. Het juk der Slavernye*, Hooft Hist. 30. Dit zelve exempel heeft Vondel ook in den Inhoud van Jephta.

K.

KAEK *v. Op de kaek te zetten*, Hooft in den 22. Br.

KAEP *v. Aen de Kaep*, Vondel Inh. van Herk. in Trachin.

KAERS *v. By de kaers arbeiden*, Vond. Virg. 1. b. der Lantg.

KAES *v. Hoewel ik vette kaes perste*, Vond. Virg. 1. Hardersk.

KAF *o. Het lichte kaf*, Vond. in Virg. 1. b. der Lantg.

KALMTE *v. De kalmte te verwachten*, Hooft Histor. p. 1176.

KAM *m. Op den drie dubbelden kam*, Vond. Virg. 7. b. der Eneade.

KAMER *v. Daer Burgermeesters hunne kamer

mer hebben, Hooft in de Nederl. Historie. p. 57. *Onder in de kamer*, Vondel in Virg. 4. boek der Lantged.

KAMPANJE *v. Eneas lag en sliep op de kampanje*, Vond. in Virg. 4. boek der Eneade.

KANDELAER *m. De kaers op den kandelaer*, Hooft 59. Br.

KANS *v. De Lantvoogdes de kans aan't keeren ziende*, Hooft in de Ned. Histor. p. 124. *Ziet anderen die kans af*, Vond. in Virg. 5. boek der Eneade.

KANT *m. Op den kant*, Hooft hist. p 10. Dog in Tac. p. 40: staet, *Aen deze of die kant*, dat ik niet goed keure: nog ook Vondel, die in't 5de boek der Eneade zegt, *Zyn party hem nu van dezen, nu van dien kant beloerende*.

KAP *v. Op de kap te laten vallen*, Hooft Histor. p, 34. *Wy storten de kap van boven neder*, Vond. in Virg. 2. boek der Eneade.

KAPPEL *v. Tot de kappel*, Hooft in Tacit. 12. b. *Dat die van Eolie Palamedes eene kappel toewydden*, Vond. in 't Berecht voor Palam.

KARBONKEL *m. Eenen Karbonkel in't voorhooft voeren*, Vond. Opdr. van Hippolytus.

KARKANT *m. Of zy haren karkant verkocht hadde*, Hooft in Tac. 16. boek.

KARROS *v. Rydt in de Karros*, Vondel in Horat. IV. Toezang.

KATTOEN *o. Het dunne kattoen*, Vond. in Virg. 2. b. der Lantg.

KAY *of* KEY *m.* *Met eenen kay getroffen*, Vond. voor Salomon.

KEEL *v.* *Schulden zoo hoog loopende, dat ze ons aen de keele komen*, Hooft Histor. 49. *Spant de keel niet uit hare kracht*, Vond. Aenl.

KEER *m.* *Nam schielyk zynen keer*, Hooft Hist. p. 10.

KEIZERDOM *o.* *Tot het Keizerdom*, Vond. in d'Opdr. voor Lucifer. Van dit gesl. zyn de woorden van dezen uitgang, die eene meenigte betekenen, als *Menschdom*, *Burgerdom*, *Engelsdom*: hoewel *Keizerdom* hier genomen word voor de Keizerlyke waerdigheit.

KELDER *m.* *In eenen donkeren kelder*, Hooft Hist. p. 30. *Gy moet den Falernischen kelder niet braveren*, Vondel in Virgilius 2. boek der Lantged.

KELK *m.* *Ten zy ik dien kelk drinke*, Vond. voor de Gebr.

KERF *v.* *Uit de kerf gaende*, Hooft in den 17den Brief.

KERK *v.* *De Geestelykheit maakte de Kerk tot een argernis*, Hooft Histor. p. 5. *De Vaders der oude Kerke*, Vondel voor Lucifer.

KERKER *m.* *Uit den Kerker*, Hooft Hist. p. 30. *In den Kerker*, Vondel in de Opdr. van Noah.

KETEL *m.* *Terwyl het wyf den heeten ketel schuimt*, Vondel in Virgilius 1. boek der Lantgedichten.

KEUR *v. Om de keur op hem te doen vallen*, Hooft in de Ned. Histor. p. 3.

KIEL *v. De koopman kalfatert zyn lekke kiel*, Vond. in Horatius 1. Lierzang.

KIL *m. Vlietende met eenen doorgaanden kil*, Hooft in Tacit. 2. boek.

KIM *v. Beneden de kim*, Vond. in Virg. 1. boek der Lantg.

KIN *v. Van de kin op de schenen*, Vond. in Virg. 3. b. der Lantg.

KINT *o. Waer in het kint lag*, Vond. in 't Ber. voor Salom.

KISTJE *o. Het rieten kistje*, Vond. in 't Berecht voor Salmoneus. Dus zyn (gelyk ook aan het voorgaende woordt blyken kan) alle de namen van vermindering, zelf die der Sexen daer in gesloten, als *het manneken*, *het vroutje*, *het boekje*, *het doekje* enz.

KLADDE *v. Deze kladde uitwisschen*, Hooft in Tac. 1. Jaerb.

KLANK *m. De langkheit van de klank*, Vond. in het Berecht over de Misspellinge.

KLAP *m. Ydelen klap te boek slaen*, Hooft Hist. p. 91.

KLAVER *v. In groene klaver*, Vondel in Virg. 1. Harderskout.

KLAY *o.* of *v. Die het klay afspoelt*, Vond. in Virg. 1. Hardersk. Maer ook staet in het 1. b. der Lantgedichten dit woordt in 't *v.* gesl. *De murwe klay*, en aldaer ook p. 33. *Op dat het steken*

Met zyne knie tegens de aerde, Vond. in Virg. 12. boek der Eneade.

KNIK *m. Het heir, 't welk dezen knik der zaken voor geenen aenvang van overhandt wist aen te nemen*, Hooft in Henr. de Gr. p. 90.

KNODS *v. Met een quastige knods gewapent*, Vond. in 't 7. b. der Eneade.

KNOOP *m. In den knoop van haer hair*, Hooft in Tac. 3. boek.

KOEGEL *m. Maer als hy boven den koegel was*, Hooft Hist. p. 14.

KOEK *m. Gy moet u met den koek vrolyk maken*, Vond. in Virg. 7. Harderskout.

KOELTE *v. Met een wakkere-koelte*, Vond. in Virg. 3. b. der Eneade.

KOERS *m. Waer wy onzen koers zullen zetten*, Vond. 3. b. der Eneade.

KOETS *v. Voor de koets te spannen*, Vond. in Hor. 16. Lierz. 2. b.

KOKER *m. Trek eenen pyl uit den koker*, Vond. in Virg. 11. b. der Eneade.

KOLF *v. Met een ruwe kolf in de vuist*, Vond. in Virg. 11. b. der Eneade.

KOLOM *v. Tegens een vreesselyke kolom*, Vond. in Virg. 12. b. der Eneade.

KOMMER *m. Dat zy hem dezen kommer wyten mogt*, Hooft Hist. p. 107.

KOMPAS *o. De pen van 't Kompas*, Hooft in zynen 103. Brief.

KOMST *v. Om de komst van de Lantvoog-*

desse

desse te verderen, Hooft in de Ned. Historien p. 85. *Met de komste*, Vond. in de Voorreden voor Josef in 't Hof.

KONST v. *Naer de konst*, Hooft in d'Opdragt der Historien. *Door hulp van de konst*, Vondel in de Aenleid. der Dichtk.

KOOL v. *Het sop is de kool niet waerd*, Hooft in den 18 br.

KOOP m. *Door overeenstemmen van Italie, dat den koop versoeide*, Hooft in Tac. 3. boek der Histor. *Laet schoonvader en schoonmoeder op dien koop vry paren*, Vond in 't 7. boek der Eneade.

KOOR o. *In 't koor*, Hooft in Henr. de Groote p. 13. *Uit het koor*, Vond. in Virg. 2. b. der En.

KOORD v. *Zy kregen aen hunne koorde*, Hooft in de Ned. Histor. p. 58. *De harder sloeg het eene koorde door de voeten*, Vond. Inhoud van Edipus.

KOORTS v. *Overleden aen een brandende Koorts*, Hooft in de Ned. Histor. p. 9.

KOP m. *Den kop in de lucht stekende*, Vond. Inhoud van Adam in Ballingschap. Ook, genomen voor een drinkvat, *Uit eenen gouden kop te drinken*, Vond. in Virg. 2. b. der Lantged.

KOREN o. *Het Koren*, Vond. in Virg. 1. boek der Lantged.

KORF m. *Binnen den Korf*, Vond. in Virg. 4. b. der Lantg.

KOST m. *Op den gewonnen kost noodigen*, Vond. in Virg. 4 b. der Lantged. Dog Hooft zegt

in den 21. Br. *Meer ſmaex vinden in d'oude koſt.*

KOUDE *v. Voor de koude,* Vond. in Virg. 7. Harderskout.

KOUT *m. Van gemeenen kout afgeſcheiden zyn,* Vond. in 't Berecht voor Jephta.

KOUTER *o. Het Kouter,* Vond. in Virg. 1. b. der Lantged.

KOY *v. In de koy,* Vond. in Virg 7. Hardersk.

KRACHT *v. Met ſchier onweêrſtandelyke kracht,* Hooft in d'Opdr. der Nederlantſche Hiſtorien. *Spant de keel niet uit hare kracht,* Vond. in d'Aenl.

KRAEM *v. Dat het tydt was de kraem op te breken,* Hooft in de Ned. Hiſt. p. 101. Huigens zegt in zyn' gedicht voor Weſterbaens Okkenburg, *In 't kraem te leggen,* dat een byſter ongeluit is.

KRAK *m. 'T uitheemſch gewelt en trouloosheit der bontgenooten hadden den Roomſchen ſtaet byna eenen krak gegeven,* Hooft in Tacit. 3. b. der Hiſtorien. *Zietge niet dat de maſt eenen krak weg heeft?* Horatius 14. Lierz.

KRAKKEEL *o. In het krakkeel,* Hooft Nederl. Hiſtor. p. 6. *Naerdien het krakkeel aengroeide,* Vond. Inh. van Palamedes.

KRANKTE *v. De kraftigheit der krankte,* Hooft in Tacit. 2. Jaerboek.

KRANS *m. Met den krans om het hooft,* Vondel in Virg. 6. Harderskout.

KREEFT *m. Voor den brandenden kreeft,* Vondel in Virg. 7. Harderskout.

KREET *m. Door dien kreet opgewekt*, Vond. in Virg. 3. b. der Eneade. Hooft gebruikt het *vr.* in den 70. Br. *Naer de dagelyxe kreet.*

KREITS *m. De Maen, die om de maent haren kreits voltrekt*, Vond. in Virg. 1. boek der Lantged. Maer Hooft zegt, *in de hoogste kreits*, in Tacit. p. 475.

KREUK *v. Met een' zelve kreuk*, Hooft in den 189. Br.

KROES *m. Hy brengt den vollen kroes*, Vond. in Virg. 2. b. der Lantgedichten.

KROON *v. Zynde het der kroone te na*, Hooft in de Ned. Histor. p. 1. *Die met kennisse de kroon uitreiken*, Vond. in de Aenleidinge ter Dichtkunst.

KROOST *o. De Dardanen kennen hunne voorouders aen het kroost*, Vond. in Virg. 5. b. der Eneade.

KROP *m. In de krop steken*, zegt Hooft in den 105. Br. gelyk ook in de Historien p. 4. Dog aldaer staet p. 64. *Dat hun dit leet in den krop stak.* Het welk ik voor best houde. En zoo spreekt ook Vondel, *Paris oordeel stak haer noch diep in den krop*, by Virg. in 't 1. b. der Eneade.

KRUIK *v. Die den stroom uit zyne kruik giet*, Vond. in Virg. 7. b. der Eneade.

KRUIN *v. Van de kruin*, Hooft in de Hist. p. 30. *De kruin om hoog steken*, Vond. in 't 3. b. der Eneade.

KRUIS *o. Onder het kruis*, Vond. in d'Opdr. van Maria Stuart.

KRUIT *o. Door kracht van dit kruit*, Vond. in Virg. 8. Harderskout.

KRYG *m. Ten einde van dezen kryg*, Hooft Hist. p. 20. *Uitkomst des krygs*, Vond. in den Inhout van Virgil. 2. boek der Eneade.

KUDDE *v. Een schaep van de kudde*, Vond. in Virg. 3. Harderskout.

KUIL *m. Het lyk in eenen kuil te werpen*, Vond. Inh. van Josef in Dothan.

KUIT *v. Een koegel, die de kuit quetste*, Hooft in de Ned. Histor. p. 1087.

KUNDE *v. Mits de kunde der plaetsen*, Hooft in Tacit. 6. boek.

KUSSEN *o. Op dat kussen te raken*, Hooft in de Histor. p. 29. *Dees naer het kussen staende*, Vond. in Horatius 1. Lierzang van het 3. boek.

KUST *v. Hier toe geviel 't dat d'onderamirael de kust aendeed*, Hooft in de Ned. Histor. p. 14. *Aen de kust der oude Kureten*, Vond. in Virg. 3. b. der Eneade.

KYF *v. Der Staten macht in de kyve stellen*, Hooft in de Nederl. Historien p. 1188. *Daer zyn plaetsen genoeg uit de kyf*, Dezelve in zynen 59. Brief. Men zegt ook, *Die zaek is buiten kyf*, dat is, Daer is niets tegen te zeggen. Dog deze spreekwys gevalt my niet.

L.

LACH. Dit woord ſchynt twyffelachtig. My ſtaet het *m.* geſl. met Vondel beſt aen, *Mengt het bitter met eenen zoeten lach*, in Horatius 16. Lierzang van het 2. b. Hier van ſchynt Hooft te verſchillen in zynen 133. Brief. *Menſchen, die de lach verzaken.*

LADDER *v. Beklimmen met de ladder*, Hooft Hiſt. p. 9.

LAGE *v. Van de lage geboort hebbende*, Hooft in Tacit. 14. b. *Hy leit zig daer in de lage*, Vond. in Virg. Inh. van 't 11. b. der Eneade.

LAK *m. Een nieuwen lak op den hals te werpen*, Vond. in Virg. 2. b. der Eneade.

LAMP *v. In de brandende lamp*, Vond. in Virg. Lantg. 1. b.

LANT *o. In 't lant*, Hooft in de Nederl. Hiſt. p. 12. *Het platte lant*, Vond. in d'Opdr: van Adam.

LANDOU *v. Over de omleggende landouwe*, Hooft Hiſt. 31. *Men ziet de dorſtige landouwen*, Vond. in d'Opdr. der Gebroeders.

LANTSCHAP *o. Wont-en Veegoden plaegden het lantſchap*, Vondels Inhout der Leewendalers.

LAST *m. Tot zulk eenen laſt*, Hooft in de Nederl. Hiſtor. 3. *Met den laſt*, Vond. voor Joſef in 't Hof.

LASTER *m.* *Eenſtank van onafwiſſchelyken laſter*, Hooft Ned. Hiſtor. 63.

LAURIER *m.* *Den laurier verdienende*, Vond. in Virg. Inh. der 4[de] Harderskout.

LEDEKANT *v.* *Uit de ſaffrane ledekant.* Vond. in Virg. 1. b. der Lantg. Anderen zeggen *het ledekant.*

LEEN *o.* *Het leen van zyne kroone*, Vond. Opdr. van David in Ballingſchap.

LEER *v.* *Tegens de Roomſche leere*, Hooft Nederl. Hiſtor. 4. *In hare leere kan niets gevonden worden*, Vond. in 't Berecht voor Adam in Ballingſchap.

LEEST *v.* *Spreuken naer de leeſt van elx lyf te paſſen*, Vond. in 't Berecht voor Jephta. Dog in de Voorreden voor Virgilius ſchryft hy, *den leeſt.*

LEEU *m.* *Eerſt verſcheurde hy eenen jongen brullenden leeu*, Vond. voor Samſon.

LEEURIK *m.* *Scille verkeerde in eenen leeurik*, Vond. voor het 8. boek van Ovidius Herſcheppinge.

LEGER *o.* *In 't leger gekomen*, Hooft Nederl. Hiſt. p. 12. *Wat gevaer het leger liep*, Vond. Inh. der Maegden.

LEMMER *o.* *Hy bint het Griexe lemmer op de zyde*, Vond. in Virg. 2. boek der Eneade.

LEMMET *o.* *Aen het lemmet*, Vond. in Virg. 1. b. der Lantg.

LENGTE *v.* *Om dat hy van wanſtallige*

lengte was; Hooft in de Nederl. Hist. p. 91. *In de lengte*, Vond. in Virg. 1. b. der Lantged.

LENTE *v. Tot de toekomende lente*, Hooft Nederl. Histor. p. 97. *In de lente van hun leven*, Vond. in d'Opdr. van Josef in Egipten.

LERP *v. Om de slagen eener lerpe t'ontfangen*, Hooft in de Nederl. Hist. p. 231.

LETTER *v. Dat V. E. de duistere letter wil indachtig zyn*, Hooft in den 1. Br.

LEVEN *o. Het heerlyk leven*, Hooft Hist. p. 5. *Dit leven te versmaden*, Vond. in d'Opdr. van M. Stuart. Dit woordt is eigentlyk een werkwoordt. Zie GEVOELEN.

LEVER *v. De Gier verlaet de lever van Tityus niet*, Vond. in Horat. 4. Lierzang van 't 3. boek.

LICHAEM *o. Dat gansche lichaem vervalt*, Hooft Hist. p. 32. *Het lichaem gepynigt*, Vond. voor den brief van Sint Barber.

LICHT *o. Dat zy het licht vlooden*, Hooft Histor. 87. *In het licht te brengen*, Vond. aen zynen afwezenden Vrient.

LIDT *o. Het eerste lidt der staten*, Hooft Histor. p. 28.

LIEDT *o. Het onvolwrochte liedt*, Vondel in Virg. 9. Harderskout.

LIEFDE *v. Door de liefde*, Hooft Histor. p. 26. *Uit blinde liefde*, Vond. voor Lucifer.

LIER *v. Muzyk onder de lier*, Vondel in Virg. 6. b. der Eneade.

LYST *v.* *Een jagtrok met een geborduurde lyst*, Vondel in Virgilius vierde boek der Eneade.

M.

MACHT *v. Met alle hunne macht*, Hooft Hist. p. 8. *Het stond in de macht*, Vond. voor Adam.

MAEG *v.* *Het walgen der mage*, Vond. Horat. 9. Toez.

MAEGDOM *m.* *Ten loon van haren geschaekten maegdom*, Vond. in Virgil. 12. b. der Eneade. Welk woordt eenige letterkundigen *vr.* willen hebben.

MAEKELAER. Dit woordt niet noodig aengeroert te worden, als behoorende onder de namen van mannen, breng ik alleen by om in het voorbygaen te zeggen, dat het komt van MAEKELEN, en niet van MAEKEN; het welk blykt aen het woordt MAEKELSTER, by Hooft in de Historien gebruikt, van het zelve werkwoordt afkomstig; even als *handelaer* van *handelen*, en *wandelaer* van *wandelen* komt. Zoo dat om verre valt de vinding van zommige Maekelaers hier ter stede, die op ik weet niet wiens voorgang op de posten hunner deuren schryven niet MAEKELAER, maer MAEKKLAER; als of het zoo veel was, als MAEK DEN KOOP KLAER. Hoe fraei luid het dan, als men zegt: *Die man is een maekklaer:* of, *Daer woont een maekklaer?* Wat my belangt, ik kan het zonder lachen niet

lezen.

lezen. Men kan wegens den oorſprong van dit woordt ook nazien den Zeeman van Winſchoten.

MAELTYDT *v. Op eene maeltydt*, Vond. Inh. van Edipus. TYDT is egter mann.

MAEN *v. Die de waſſende mane deden ſtil ſtaen*, Hooft 86. Br. *De hoorens zyner halve mane.* Vond. in d'Opdr. voor Joſef in Dothan. Ook voor het haer van een paerdt genomen, *De wakkere ſtalknegts kemmen de mane:* gelyk hy zegt by Virg. in 't 12. b. der Eneade.

MAENDT *v. Op den zesentwintigſten der maendt*, Hooft in de Hiſt. p. 104. *Ten vierden dage der maendt*, Vond. in Virg Lantged. 1. b.

MAERE *v. Op die maere*, Hooft in de Ned. Hiſt. p. 7. *Zoo ras Sages deze maere brengt*, Vond. Inh. van 't 12. boek der Eneade.

MAES *v. Op de Maze*, Hooft in de Ned. Hiſt. 1166. *De ſtroomgodt van de Maze*, Opdr. van Vondels Leewendalers.

MAET *v. Door 't nemen van de mate*, Hooft Hiſt. 2. *De volkomenheit overtreft de maet*, Vond. Aenl. ter Nederl. Dichtkunſt.

MAGISTRAET *m. Aen den Magiſtraet van Amſterdam*, Vond. voor de Gebroeders.

MAJESTEIT *v. Van de Majeſteit*, Hooft Hiſtor. p. 4.

MALUWE *v. In groene maluwe*, Vond. in Virg. 2. Hardersk.

MANDT *v. Waer heenen met die mandt eyeren?* Hooft H. de Gr. p. 103.

MANIER *v. Van de manier*, Hooft Ned. Hist. p. 37. *Over de manier*, Vond. in 't 4. boek van Virg Lantg.

MANTEL *m. Onder den mantel schuilen*, Hooft Hist. 91.

MARKT *v. Op de groote markt*, Hooft Historien 103. *De zon zal u de markt zetten*, Vondel in Virgilius 1. boek der Lantgedichten. Derhalven niet *het markt:* gelyk men te Groeningen spreekt.

MAST *m. Men is bezig om den mast op te zetten*, Vond. in Virg. 5. boek der Eneade.

MEENIGTE *v. Door de groote meenigte*, Hooft Hist. 9. *Op de meenigte*, Vond. in Virg 7. Harderskout.

MEER *o. In de Meere zelf*, zegt Hooft in Tac. p. 201. Maer Vondel in Virg. 1. b. der Lantged. *Het meer barnde en bruischte.* En dit dunkt my gevoegelyxt, wordende dagelyx gezondigt hier in, als men zegt, *de Diemermeer, de Haerlemmermeer*, voor *het Diemermeer* enz.

MEISKEN *o. Een meisken zoo kindsch, dat het dikwils vraegde*, Tac. 5. b. Dit woordt is van dit gesl. om dat het een vermindering betekent, hoedanig het zelve is in 't Griex, *κορώσιον*, dat aldaer mede van dit geslacht is.

MELK *v. Kannen, die van versche melk schuimen*, Vond. in Virg. 5. Harderskout.

MENSCH *m. 'Toen hy den mensch geschapen zag*, Vondel voor Lucifer.

MERG

MERG *o. Zoo dra dit vier het merg ontvonkt*, Vond. in Virg. 3de b. der Lantgedichten.

MES *o. Met het mes snyden*, Vond. in Virg. 1. b. der Lantg.

MIDDEL. *Het eerste middel*, Hooft in de Ned. Histor. 121. Zoo spreekt Vondel ook in de Voorrede van zyn Treurspel, Josef in 't Hof. Dog in de Aenleiding ter Dichtkunst staet, *door dien middel*: dat my niet wel voorkomt. In de betekenisse van een gedeelte des lichaems is dit woordt by Vond. in de Eneade van Virgilius van het *vr.* gesl. 2. boek. *Na dat zy zig om zyne middel slaen.*

MIEDE *v. Zal ik mynen Vader deze miede brengen*, Hooft in Tac. 1. Jaerb.

MIN *v. Om de minne Godts*, Hooft in de Nederl. Histor. 80. *Van razende minne*, Vond. Inhoud. der Maegden.

MISBAER *o. Het misbaer en de tranen*, Vond. Opdr. der Gebroed.

MISQUAEM *o. Het misquaem te keeren*, Hooft in de Hist. 83.

MIST *m. Met den mist der opsprake*, Vond. Opdr. van M. Stuart.

MODDER *v. In de modder*, Hooft in de Histor. p. 8. *Door den modder jagen* zegt Vondel in 't *mann.* gesl. in het derde boek van Virgilius Lantgedichten.

MOED *m. Met zynen brandenden moed*, Hooft in de Hist. 8.

MOEITE *v. Van de moeite*, Hooft Hist. p. 63. *Wy zullen deze moeite niet qualyk besteed achten*, Vond. Opdr. van Adam in Ballingschap.

MOERAS. Dit woordt is by Hooft in de Nederl. Histor. p. 8. van het *vr.* geslagt, *door de moeras.* Maer by Vondel van het onzyd. geslagt, *Het duistere moeras*, in het 6. boek der Eneade van Virgil.

MOEZEL *v. Om de Moezel en Arar samen te knoopen*, Hooft in Tac. p. 229.

MOND *m. Naa den mond zien*, Hooft in de Ned. Hist. p. 2. *Die den mond vergeet toe te doen*, Vond. in d'Aenl.

MOOLEN *m. Om 't water naer zynen moolen te leiden*, Hooft 58. Br.

MOORT *m. Wy zien den moort der amptlieden*, Vond. in de Voorr. voor Jos. in't Hof. Hooft heeft het *vr.* in Henrik de Groote, *stichters van de moordt*, p. 14.

MORGEN *m. Het Treurspel eindigt in den morgen*, Hoofts Inh. van Geeraert van Velzen.

MOST *m. Terwyl het wyf zoeten most opziedt*, Vondel in Virg. 1. b. der Lantged.

MOU. Het geslacht van dit woordt schynt Hooft twyff. te stellen. Want in de Historien heeft hy in 't *vr. Op de mou geborduurt* p. 38. En aldus in zynen 127. Br. *Men mogt het voor een gemaekte mou houden.* Dog in den 16^den^ Brief schryft hy, *op den mou.*

MUIL. Dit woordt, als men van een beest spreekt,

ſpreekt, is van het *mann.* geſl. Vond. in Virgil. 1. b. der Lantg. *wroeten met den muil.*

MUNT *v.* *Van de munte*, Hooft Hiſt. 48. *Gelt van gangbare munte*, Vond. in Horatius Dichtk.

MUUR *m.* *Onder den muur*, Hooft Hiſt. p. 10. *Langs den geſloopten muur*, Vond. Inh. van het tweede boek der Eneade.

MUZYK *v.* *Een klank, die de muzyk der tale bederft*, Vond. in d'Aenl. der Dichtk. Dog in d'Opdr. der Leewendalers ſtelt hy dit in het *o.* geſl. *Het goddelyk muzyk.*

MYTER *v.* *In top der myter*, Hooft in de Ned. Hiſtor. p. 30. Maer Vondel zegt, *Die den myter onder de kin knoopt*, in het vierde boek der Eneade van Virgilius.

N.

NACHT. By Hooft in de Ned. Hiſt. p. 105. vinde ik dit woordt vrouwelyk, *Tegens de volgende nacht.* Maer Vondel gebruikt het *m.* geſl. *Al wat den nacht toegedoemt zy*, Aen zynen afwezenden vriendt. En terwyl ik hier op denke, vind ik ook by Hooft in Tac. 2. b. *Beſpied hebbende eenen nacht.*

NAELD *v.* *Het onderkleet is met de naelde geſtikt*, Vondel in Virgilius 11. boek der Eneade.

NAEM *m.* *De boekſtaven van den gloryryken*

naem,

naem, Hooft in de Hift. p. 94. *Op mynen naem*, Vond. aen zynen afwezenden vriendt.

NAEUTE *v. Tot de naeute van Propontis*, Hooft in Tac. 2. b.

NATUUR *v. Die de natuur te baet heeft*, Vond. in de Aenl.

NAVEL *m. Tot den navel*, Hooft in de Ned. Hift. p. 14. *Tot den navel toe*, Vond. in Virg. 3. b. der Eneade.

NEDERLAEG *v. Aen deze nederlaeg*, Hooft in de Hift. p. 14. *Om de nederlaeg*, Vond. Opdr. van Kon. David Herftelt.

NEEP *v. Van die neep fchenen te quynen*, Hooft Hift. 91.

NEERING *v. Stilftand der neeringe*, Hooft in Henr. de Gr. p. 157.

NEK *m.* Ik meene dat het *m.* is, fchoon Hooft in de Hift. p. 17. zegt, *De Fortuin keerde hem de nek toe:* en Vondel in den Inh. van Adon. *Met de nek aengezien*: welke laetfte beter zegt in Virgilius tweede Harderskout, *Gy keert my den nek toe:* Hooft ook zelf in Henrik de Groote p. 17. *Te hove met den nek aengezien werden.*

NEKTAR *m. Met louteren nektar*, Vond. in Virg. Lantg. 4. b.

NEST *o. Ik heb het neft gevonden*, Vond. in Virg. 3. Hard.

NET *o. Een ander worpt het net*, Vond. in Virg. Lantg. 1. b.

NE-

NEVEL *m. Met eenen zwarten nevel*, Vond. in Virg. Lantg. 1. b.

NEUS *v.* Dit heeft Hooft *vr.* in de Ned. Hiſtor. p. 22. *De neus in diens huishouding te ſteken.*

NOOD *m.* By Hooft in de Ned. Hiſtor. p. 13. ſtaet, *maakt een deugt van de nood*: maer miſſchien is 't een drukfout; want p. 14. vind ik, *Had hem in den nood gelaten*; even als Vondel zegt in d'Opdr van Koning David herſtelt, *Uit hoogdringenden nood.*

NOOT *v. Men ent de Noot op den ruigen Haegappelaer*, Vond. in Virg. 2. b. der Lantg.

NOOTDRUFT *v. Met allerhande nootdruft*, Vondel in den Inh. van K. David Herſt.

NYDT. Dit woordt, meen ik, is van het *m.* geſl. ſchoon ik in de Hiſtorien van Hooft p. 27. vinde, *tergde de nydt.* Want dezelve heeft in Tac. 4. b. *Tegens den genakenden nydt*: en Vondel in d'Opdr. van zynen Virg. *Verre boven den nydt geſtegen.*

NYL *m. Germanicus voer den Nyl op*, Hooft in Tac. 2. boek. *In den nageboetſten Nyl*, Vond. in 't Ber. voor Salmoneus. Zoo dat de regel eeniger Letterkundigen, die zegt dat alle namen der vloeden, uitgezeit den *Ryn* alleen, tot het vrouwelyk geſlacht behooren, niet aen te nemen is. Dat de Heer Moonen wel haeſt klaerder toonen zal.

O.

OAXES *m.* Dit is een naem van een rivier in Vond. Virgil. I. Harderskout, *Naer den gezwinden Oaxes.*

OCEAEN *m.* *Om den Oceaen ryk te maken*, Hooft Hiſtor. 76. *Die zig te diep op dezen Oceaen wagen*, Vondel in de Aenleid. ter Nederl. Dichtk.

ODER. Een rivier. *Frankfort aen de Oder*, Hooft in den 68. Br. Des ſchynt het *vr.* te zyn. Dog men hoort ook dagelyx, *aen den Oder.*

OEFFENING *v.* Zie AENBIEDING.

OEST *of* OOGST *m.* *Van den gelukkigen oeſt*, Hooft in d'Opdr. der Hiſt. *In den oogſt der zielen*, Vondel in d'Opdr. van Zunchin; die ook *Oeſt* gebruikt,

Ontrukt den Teems dien ryken oeſt,

in 't Lykdigt op Tromp; dog daer ſchynt het om het rym dus te ſtaen.

OEVER *m.* *Op den oever*, Hooft in de Hiſt. p. 12. Zie dit ook in Vond. Berecht voor Palamedes.

OFFER *o.* *Pan ſchortte het offer*, Vond. in den Inhoud der Leewendalers. Van dit geſlacht zyn ettelyke woorden, die een zyn met de gebiedende wyze van het werkwoordt, daer ze van afkomſtig zyn, gelyk hier blykt, *Pan ſchortte het*

offer:

offer : en, *offer Pan een schaep.* Men zegt dus, *Het bekyk was groot* : en, *Bekyk dat werk eens* : *Het onthael was goed* : en, *Onthael dezen Vriendt wel* : zoodat deze woorden in verscheiden zin genomen zelfstandig zyn, en werkelyk. Anders is het egter met *ontfang*, *knoop*, *loop*, en andere: Want men zegt, *zy hebben den ontfang*; dat Hooft ook schynt te stemmen in zynen zevenden Brief, *Van zoo trefflyken ontfang*, makende het gebruik deze uitzonderinge. Zoo zegt men ook niet *Dit knoop*, *dit loop*, maer *deze knoop*, *deze loop*; schoon dit ook een gebiedende wyze is der werkwoorden *knoopen* en *loopen*.

OLM *m. Op den luchtigen Olm*, Vond. in Virg. 1. Hard.

OLYF *m. Voor den blonden Olyf*, Vond. in Virg. 5. Hard.

ONDERHOUDT *o. Het onderhoudt der plakkaten*, Hooft Hist. 23.

ONDERSCHEIDT *o. Tekende 't onderscheidt op*, Hooft Hist. p. 108. *Wie dit onderscheidt vat*, Vond. voor Lucif.

ONDERSTANDT *o. Dat de schatkamer op dit onderstandt steunde*, Hooft in Tac. 1. b. Egter is het enkele woordt *standt* van het *mann.* gesl. ook *toestandt*, enz.

ONDERWYS *o. Het goed onderwys der gemeente*, Hooft Hist. 48. Dit is weder zoo, als daer even met *offer*. Want het betekent *doctrina*, en *doce*, *Onderwys de gemeente*. En niet anders is

't gelegen met *onderhoudt*, *onderscheidt* enz. dat hier mede voorkomt.

ONREDE *v.* Dit volgt het enkele REDE. *Het ryk der onrede*, Hooft in d'Opdr. der Nederl. Historien.

ONTFANG *m.* Zie OFFER.

ONTHAEL *o.* Zie OFFER.

ONTSTELTENIS. Zie ARGERNIS.

ONTWERP *o.* *Als men 't ontwerp den Koning toeschikte*, Hooft in de Hist. p. 79. Vergelyk weder OFFER.

ONTZEG *o.* *Het ontzeg van zitting*, Hooft in de Hist. 1232. Zie het zelve.

ONTZIG *o.* *'T gewelt en ontzig*, Hooft in de Hist. p. 15. Anders zegt men *ontzag*.

OOFT *o.* *Met dit ooft*, Vond. in Virg. 2. b. der Lantged.

OOG *o.* *Het oog open te houden*, Hooft in de Hist. p. 7. Leupenius wil dat men ook zeggen mag *de oog*, gelyk *de oor* enz. Ik kan het niet aannemen.

OOGENBLIK *o.* *Op het zelfde oogenblik*, Hooft Hist. p. 91. Men zegt ook, *op den oogenblik*.

OOR *o.* *Apollo trok my by het oor*, Vond. in Virg. 6. Hard.

OORBER *m.* Dit is zelfstandig, of het word ten minsten zoo gebruikt, *Den meesten oorber des lants betrachten*, Hooft in de Hist. p. 1109.

OORDT *m.* *Langs den oordt*, Hooft Hist. p. 7.

p. 7. *Naer den oordt*, Vond. Inh. van 't 11. b. der Eneade. In Tacitus nogtans van Hooft ſtaet p. 194. *Aen de oordt der Siluren*, door verzinning, denk ik, of by ſchuldt des drukkers.

OORDEEL *o.* Zie ONTHAEL.

OORLOF *m. Nam haren oorlof van den zelven*, Hooft Hiſt. 3.

OORLOG. Dit woordt ſchynt in alle de geſlachten gebruikt te worden. In het mannelyke by Hooft in de Hiſtor. p. 7. *Al 't gewelt van den oorlog.* In het *vr.* by den zelven in Tacit. p. 9. *Uit de burgeroorlog.* Dog hy gebruikt het meeſt altyt onzyd. als in d'Opdr. zyner Hiſtorien, *Dit jegenwoordig oorlog.* Het laetſte (waer in veelen hem volgen) komt my niet wel voor: waerom ik het altyt gemyd hebbe in den eerſten naemval of *caſus* te gebruiken. Want *den oorlog duurt lang*, mag men niet zeggen. *De oorlog duurt* maekt ook een wangeluit, en *Het oorlog* ſtryd tegen het dagelyx gebruik van ſpreken.

OORSPRONG *m. Van waer de man zynen oorſprong had*, Hooft Hiſtor. p. 27. Uit welke gewoonte de Treurzangen *hunnen oorſprong namen*, Vond. voor Lucifer.

OORZAEK *v.* Zie ZAEK.

OOTMOED *v. In alle ootmoedt*, Hooft Hiſt. 98. Maer in d'Opdr. *In onderdanigſten ootmoedt*; dat ik kieze.

OOVEN *m. Achter den ooven*, Hooft in de Hiſt. p. 113.

OPBREK. Zie AFBREK. Want deze woorden komen overeen.

OPDRAGT *v. Brieven dezer opdragt*, Hooft in de Hiſt. p. 3.

OPROER *m. Tot ſtilling van den* Gent-*ſchen oproer*, Hooft Hiſt. 17.

OPZET *o. Hy voerde dit opzet uit*, Vond. Inh. der Geb. van Thebe.

OPZICHT *o. Onder 't opzicht*, Vondels Inh. van Joſef in Egipt.

ORAKEL *o. Het allerwaerachtigſte orakel*, Vond. voor Lucifer.

ORDE *v. Heilzame orde te geven*, Hooft in d'Opdr. der Hiſtor. *Let op de orde*, Vondel in d'Aenleidinge. Dus is het een valſch geluit, als men hoort zeggen, *Het orde der Dominikanen*; gelyk men tans al geſchreven vindt.

OS *m. Springen van den os op den ezel*, Vondel in d'Aenleidinge.

OUDE *v. Men vint de middelbare oude*, Vond. in 't Ber. voor Jephta.

OUDERDOM *m.* Eenige Letterkunſtenaren willen dit vrouwelyk hebben nevens *rykdom*, *en maegdom*. Maer zy bedriegen zig. Het is met de gezeide woorden *m. Van hoogen ouderdom*, Vond. Inhoudt van 't 3de boek der Eneade.

OVERDAEDT *v. In machtige overdaedt*, Hooft Hiſtor. p. 26. even als het enkele woordt DAEDT.

OVERSCHOT *o. Het overſchot zyns levens*,

vens, Hooft Hist. p. 4. Dus heeft het ook Vondel in d'Opdr. van Ifig. in Taur.

OVERVLOED *v. Tot de overvloed* zegt Hooft in d'Opdr. der Histor. Maer ik meene dat dit woordt het enkele VLOED volgt, en van 't *mannel.* gesl. is.

OUTER. Zie AUTAER.

P.

PADT *o. Het pryslyk padt*, Hooft in d'Opd. der Histor. *Volg het padt*, Vond. in Virg. 1. b. der Eneade.

PADUS of PO *m. Dat hy in den Padus nederplompt*, Vond. Inh. van Faëton. Zoo zegt Hooft in Henr. de Gr. p. 143. *Te Some, op den Po.*

PAER *o. In dit paer*, Vond. Inh. der Leewendalers.

PAERDT *o. Van 't paerdt werpen*, Hooft in de Hist. p. 9. *In het groote paerdt*, Vond. 2. b. der Eneade.

PAERLE *v. Met deze paerle*, Hooft in den 67. Brief.

PAIS *m. Om eenen pais te bemiddelen*, Hooft Hist. p. 6. *Om den pais te steuren*, Vond. 7. boek der Eneade.

PAK *o. Dat pak van alles te bestieren*, Hooft Tacitus pag. 7. *Van dit pak*, Vondel in de 9de Hard. van Virg.

PALEIS *o. Het paleis van Godt den Vader*, Vond. voor Faët.

PALEY *v. Dat hy de paley ontgaen moge*, Hooft 13. Br.

PALM *m. Om door den edelen palm verheven te worden*, Vond. in Horat. 1. Lierzang.

PANDT *o. Door dat pandt*, Hooft in Tacit. 3. boek.

PANNEEL *o. Op het panneel*, Vondel Opdr. van Herc. in Trach.

PAPEGAEI *m. Eurytion schiet den papegaei af*, Vondel in den Inhoudt van 't vyfde boek der Eneade.

PARADYS *o. Het weelig paradys*, Vond. Inh. van Lucifer.

PARNAS *m. Gy zegent den Hollantschen Parnas*, Vond. Opdr. van Electra.

PARS *v. In de pars der dienstbaerheit*, Hoofts 101. Br.

PARTY *v. Om dat hy de party gevolgt heeft*, Hooft Hist. 18. Zie ABDY.

PAS, dat is, *stond. o. Op dat pas*, Hooft in den negenden brief.

PAUSDOM *o. Het pausdom*, Hooft Hist. p. 4.

PEES *m. D'ander zet den pyl op den pees*, Vond. in Virg. 10. b. der Eneade.

PEIL *o. Boven het peil*, Vond. in 't Ber. voor Adam.

PEKEL *v. In de pekel laten steken*, Hooft in den 50. Brief. Men zegt ook *het pekel*;

dat

dat de poëten veel gebruiken voor *zee*. Antonides voor zynen Yſtroom:

Het zy ze alleen om winſt het ſchuimend pekel klooven.

PEN *v. Ofze der penne waerdig zyn*, Vond. in d'Aenl.

PENNING *m. Afbiddende den honderſten penning*, Hooft in Tac. 1. boek.

PERK *o. In het perk*, Vond. in Virg. 5. b. der Eneade.

PERSOON *m. Den perſoon van Filips uit te beelden*, Hooft in de Hiſtor. p. 19.

PERSOONAEDJE *v. Booze Heidens hebben hunne perſoonaedje geſpeelt*, Vond. in 't Ber. voor Palamedes. Genomen van eenen man heeft het Hooft *m.* in den 37. Brief. *Het leven van zoo doorluchtig eenen perſoonaedje.*

PEST *v. Met aene zware peſte*, Vond. Inh. van Edipus.

PIT *o. Het pit der Germaanen*, Hooft in Tac. p. 12. *De ſmaek van het rechte pit*, Vond. in de Voorr. voor Ovidius Herſcheppinge.

PLAEG *v. Deze plaeg hebben zommigen gezocht af te koopen*, Hooft in de Hiſt. p. 30.

PLAETS *v. Deze plaets in te nemen*, Hooft Hiſt. 8. *Op hunne plaets*, Vond. in 't Ber. voor Adam.

PLAKKAET *o. Men heeft dit plakkaet gedrukt*, Hooft Hiſt. 32.

PLAS *m. Door den ongeſtuimigen plas*, Vond. Virg. Lantg. 1. boek.

PLEIT *o. Ten einde van 't pleit toe*, Hooft H. 18.

PLEK *v. Over deze behavenste plek,* Hoofts Henr. de Gr. p. 1.

PLICHT *m. Op hunnen plicht te passen,* Hooft in d'Opdr. der Hist. *Hy verliest zynen vaderlyken plicht,* Vond. voor Jephta.

PLOEG *m. Voor den ploeg,* Vond. in Virg. 1. b. der Lantged.

PLONDERAEDJE *v. Om de plonderaedje,* Vond. in Virg. 2. b. der Eneade.

PLOY *tw.* Twyffelachtig is dit woordt. Mannelyk by Hooft in den 11. Brief. *Van dezen ploy:* Vrouwelyk by Vondel in Horatius Dichtkunst, *Natuur geeft ons eene ploy.*

POEL *m. In den poel des Afgronts,* Von. voor Luc.

POLEY *v. Plukkende wilde Poleye,* Vond. Inh. van Virgil. 12. b. der Eneade.

PONJAERT *m. Met den ponjaert,* Hooft in de eerste Nieuwmaer van Boccalin.

POORT *v. Voor de poort,* Hooft in de H. p. 90.

POOS *v. Na een lange poos,* Vond. in Virg. 3. b. der Eneade.

POP. Zie ZINNEPOP.

PRACHT *v. Met de pracht,* Hooft in de Hist. p. 6.

PRAEL *v. Lepidus heeft de prael zyner vooronderen ter eere gebracht,* Hooft in Tac. 3. b.

PRAET *m. Endtlyk viel zy weder op den vorigen praet,* Hooft in Henr. de Groote p. 67.

PREEK *v. Om de preeke met gewelt te steuren,* Hooft in de Hist. p. 89.

PRIESTERDOM *o. Zynen zoon aen 't priesterdom helpen*, Hooft in Tac. 1. b. *Met al het priesterdom*, Vond. Inhoudt van Salmoneus. Het eerste betekent het ampt, het laetste de persoonen, die 't bekleeden.

PRIESTERSCHAP *o. Door 't instellen van 't priesterschap*, Hooft in Tac. 1. boek. Men gebruikt ook *de priesterschap*, van het lichaem der priesteren, gelyk *de vroedschap* enz.

PRIKKEL *m. Zy vergiftigen u met haren prikkel*, Vond. in Virgil. 4de boek der Lantged.

PROEF *v. Om zulk een harde proef uit te staen*, Vond. in d'Opdr. der Gebroeders.

PRUIK *v. Nu is het tydt de blinkende pruik te bekranssen*, Vond. in Horat. 4. Lierzang.

PRYS *m. Dien prys uit der handt te werpen*, Hooft in de Hist. p. 9. *Behielden den verdienden prys*, Vond. in d'Aenl. ter Dichtkunst.

PUIK *o. Al 't puik der Ridderschap*, Hooft in de Hist. 9.

PUIN *o. Daer by duizent vyanden met zig in het puin overstulpt*, Vondel in Samsons Grafschrift.

PUNT *o. Op 't eerste punt*, Hooft in de Hist. p. 39. Dog genomen van het spits van eenig geweer is het ook van 't *m.* gesl. *Met een yzeren punt*, Vond. in 't vyfde boek der Enead. En ik meene ook, van 't vrouwelyke.

PUT *m. Josef werd in eenen put gelaten*, Vond. Inh. van Josef in Dothan.

PUY *v.* *Op de puy van 't Stehuis*, Vond. in Virg. 2. b. der Lantged.

PY *v.* *Hy draegt een ſlordige py*, Vondel in Virg. 6. b. der Eneade.

PYL *m.* *Hy werdt met eenen pyl geſchoten*, Vond. Inh. van Herkules in Trachin.

PYLKOOKER *m.* Dit volgt het enkele KOOKER, gelyk veeltyts de ſamengeſtelde woorden: *Met eenen pylkooker*, Vond. in Virgil. 1. b. der Eneade.

PYP *v.* *Met uwe valſche pyp*, Vondel in Virg. 3. Hard.

Q.

HEt is myn werk niet alhier te verhandelen, of men deze letter in onze tale zal behouden, of wegwerpen, gelyk eenigen doen. Wy houden, gelyk in onze exempelen, het ſpoor van Hooft en Vondel, by dewelke zy gebruikt word, als hier nevens blykt. Die over de Letterkunſt ſchryven, mogen zien, hoe zy 't ſtellen.

QUAEL *v.* *In een ongeneeſſelyke quael te verkeeren*, Hooft in de Ned. Hiſtor. p. 49.

QUELLAEDJE *v.* *Dido openbaert deze quellaedje*, Vond. in den Inh. van het 4. b. der En.

QUELLING *v.* Zie AENBIEDING.

QUETSUUR *v.* *Hy taſtte naer de quetſuur*, Vond. in Virg. 9. boek der Eneade.

R.

RADT o. *Het radt van avonture*, Vond. in d'Opdr. van Koning David Herſtelt.

RAE v. *De zeilen aen de rae te ſlaen*, Vondel in Virg. 5. b. der Eneade. Een ſcheepswoord, dat men nazien kan in den Zeeman van Winſchooten.

RAEDT m. Dit woordt is van dit geſl. het zy het betekene eene Raedtsvergaderinge, of den raedt, dien iemand geeft. Het eerſte heeft Hooft in de Hiſtor. p. 41. *Verzeindende na den Raedt in Spanje.* Het tweede in de Hiſtor. p. 20. *Zynen raedt luttel gehoors gaf.* En Vond. in den Inh. van Palamedes, *Zonder zynen raedt.*

RAEDTSEL o. *By gebrek van het raedtſel*, Vond. Inh. van Samſon.

RAK o. *'T rak van den langen weg*; Hooft in Tac. p. 371.

RAM m. *Wraek den ram*, Vond. in Virgil. 3. b. der lantg.

RAMP m. *Door gelyken ramp*, Hooft in de Hiſtor. 26.

RAND m. *In den rand*, Hooft in de Hiſt. p. 78. *Die den rand vergulde*, Vond. in Virgil. 10. b. der Eneade.

RANK v. *Druiven aen een taje rank*, Vondel in Virgilius vierde boek der Lantgedichten.

RECHT.

RECHT *o.* Dit is eigentlyk onzelfſtandig, of byvoegelyk, in gebruik op de wyze der zelfſtandige woorden, gelyk men zegt, *Het wit, het zwart, het nat* enz. *Het recht t'ontwassen*, Hooft Ned. Hiſt. p. 1. *D'onroomschen ſtaen dit recht toe*, Vond. in 't Ber. voor Adam in Ballingſchap.

REDE *v.* Dit woord, het zy betekenende in 't Latyn *ſermo*, het zy *ratio* (dat anderen in het Duits dus onderſcheiden dat *rede* zy *ratio*, en *reden*, *Oratio*, of *ſermo*, anderen weder recht anders) is vrouw. Het eerſte heeft Vond. in d'Aenleidinge, *Let wel op den draet van uwe rede.* Het tweede in 't Ber. voor Palamedes, aen 't einde, *De rede beſtelt ons Filoſtratus.*

REEDE *v. De vloot zal op de reede leggen*, Vond. in Virg. 3. b. der Eneade.

REET *v. Door de reete der tweedracht*, Hooft Hiſt. 55.

REGEL *m. De leergierige volge dezen regel*, Vondel in d'Aenl. ter Dichtk.

REGEN *m. Overmits den regen*, Hooft in Henr. de Groote p. 167. *Door den regen uitgebluſcht*, Vond. voor den Brief van St. Tekla.

REY *m. Met den geheelen rei*, Vond. in Virgil. lantg. 1. b.

REIGER *m. Ardea verkeerde in eenen reiger*, Vondel in den Inhoudt van het 14. boek der Herſcheppinge.

REIS *v. Die de reize aennam*, Hooft in de Hiſtorien 37. *Zyne reis te voltrekken*, Von-

Vondel in den Inhoudt van Ifigenie in Tauren.

REN *m.* *Met vollen ren*, Vond. in Virgil. 7. b. der Eneade.

REST *v.* *De reſt te verhalen*, Hooft in Tac. 1. b. p. 2.

REUK *m.* *Dewyl gy uwen reuk onder een mengt*, Vond. in Virg. 2. Hardersk.

RHOSNE, een rivier *v.* *Over de Rhóſne*, Hooft in Henr. de Gr. p. 151.

RIDDERSCHAP *v.* *Van de voorneemſten der verbitterde Ridderſchap*, Hoofts Inh. van Ger. van Velzen.

RIEM *m.* *Het hart onder den riem ſtak*, Hooft in de Hiſt. p. 103. *Ik ſteek u een hart onder den riem*, Vond. in Virg. 12. b. der Eneade.

RING *m.* *In eenen ring*, Hooft in Tacitus 2. boek. *Midden in den ring*, Vond. in Virg. En. 5. b. Dit woordt is niet te tellen onder de woorden, van de werkwoorden afkomſtig, in dezen klank eindigende, als *Verachting*, *Bezoeking*, *Verloſſing*, *Aenbieding* enz. die wy gezegt hebben *vr.* te zyn.

RIST *v.* *De erffenis eener riſte van Vorſtendommen*, Hooft in de Hiſt. 2.

ROEDE *v.* *Circe ſloeg den koning met haer goude roede*, Vond. in 't 7. boek der Eneade.

ROEM *m.* *Met eenen roem*, Hooft in de Ned. Hiſt. p. 66. *Met al hunnen roem*, Vond. in Virg. 2. b. der Lantged.

ROEMER *m.* *De Heer van Schagen*

hem wel een' fraajen roemer op de handt zetten, Hooft in den 48. Brief.

ROEP *m. Op dezen roep*, Hooft in de Histor. p. 101.

ROER *o. Het roer*, Hooft in d'Opdr. der Historien.

ROGGE *v. Met vette rogge te voeden*, Vondel in het derde boek van Virgilius Lantgedichten.

ROK *m. Een slip van den rok scheuren*, Hooft in de Histor. p. 28. *Den rok bestrykende*, Vond. in den Inh. van Jos. in Dothan.

ROL *v. Zal een ander uwe rol verstaen*, Vond. in d'Aenl. ter Dichtk.

ROMP *v. De woeste romp gelevert hadden*, Hooft in de Hist. p. 10. Dog Vondel, *De vlam vermeesterde den geheelen romp*, in Virgil. vyfde boek der Eneade.

RONDAS *v. Zy polysten de schrikkelyke rondas*, Vond. in Virg. 8. b. der Eneade.

RONDE *v. Aen den hemel de ronde doende*, Vond. in Virgil. 1. b. der Lantged.

ROOF *m. De smaek des roofs weg hebbende*, Hooft in Tac. 1. boek. *Zyn klaewen in dien vetten roof te slaen*, Vond. voor Jos. in Dothan.

ROOK *m. Door eenen vuilen rook*, Vond. in d'Opdr. van Zunchin.

ROOS *v. Onder de roos*, Hooft in den 66. Brief. *Aen de roos van uw kerkgewelf*, Vondel in 't 9. b. der Eneade.

ROO-

ROOSTER *m.* *Verdoofde den gloejenden rooster*, Vond. in d'Opdr. van Zunchin.

ROOZELAER *m.* *Voor den rooden Roozelaer*, Vond. in Virg. 5. b. der Lantg.

ROS *o.* *Een Thracisch ros, dat twee witte voeten heeft*, Vond. in 't 5. b. der Eneade.

ROTS *v.* *Op eene rots*, Vond. Inh. van Edipus.

ROU *tw.* Dit woordt gebruikt Hooft *vr.* Vond. *m.* By hooft in Tac. 1. boek, *Bedaring van de rouwe.* By Vond. in d'Opdr. van Koning David Herstelt, *De nevel van den vaderlyken rouwe.*

RUG. By Hooft in Tacit. 1. boek p. 12. staet dit *vr.* *Op de rug.* Maer by Vondel (dat ik volgen zou) in Virgil. vierde Hard. *Zynen rug met een vacht dekken.*

RUIGTE *v.* *In de ruigte van het bosch*, Vond. in Virg. 11. b. der Eneade.

RUIMTE *v.* *In deze ruimte*, Hooft in de Histor. p. 48.

RUST *v.* *Hebbende zynen zoone de rust van Nederlant bevolen*, Hooft in de Histor. p. 4. *De hoop der aenstaende ruste*, Vond. in Virg. Inhoudt van 't 1. boek der Eneade.

RY *v.* *Een stam, die eene lange ry van brave mannen uitleverde*, Vondel in d'Opdracht van Samson.

RYKDOM *m.* Dit stellen eenigen *vr.* Het kan in my niet komen. Hooft in de Ned. Hist. p. 5.

Om den rykdom van volk. Vond. in d'Opdr. van Virgilius, *Arm by den rykdom.*

RYM o. *Men mag om het rym de tael niet vervalſchen.* Vond. in d'Aenl. ter Dichtk.

RYN m. *Daerenboven had Civilis een dwars hooft in den Ryn geworpen,* Hooft in Tac. p. 479. *Gy gaet den bevrozen Ryn bezoeken,* Vond. in Virg. 10. Hardersk.

S.

SABEL m. *Hy rukt den ſabel uit,* Hooft in Tac. 12. boek.

SAIZOEN o. *Naer het ſaizoen,* Vond. aen zynen afwez. Vr.

SAP o. *Het ſap,* Vond. in Virg. Lantged. eerſte boek.

SARNUS Een rivier, m. *De velden van den Sarnus bewatert,* Vond. in Virg. 7. b. der Eneade.

SCHAEDE v. *Het ſmarten dier ſchaede,* Hooft Hiſt. p. 27.

SCHAEDUW v. *In de ſchaeduwe,* Vond. Opdr. van David in Ballingſchap.

SCHAEKBERT o. *Aen 't ſchaekbert,* Hooft in de Hiſt. p. 25.

SCHAEL v. *In de ſchael hangen,* Hooft in de Hiſt 37.

SCHAEP o. *Van het ſchaep vlieden,* Vond. in Virg. 8. Harderskout.

SCHAER *v.* *Zy porden de schaer aen*, Hooft in de Hist. 100. *Onder deze schaer doolde Dido*, Vond. in Virgil. 6. boek der Eneade. Dus is dit woord ook, als het genomen word voor een yzer werktuig, daer men iets mede afknipt of doorsnyd.

SCHANDAEL *o.* *Dat wy dit schandael vernietigen*, Vond. in Virg. 11. b. der Eneade.

SCHANDE *v.* *De dienaers hadden de schande*, Hooft Hist. 48.

SCHANS *v.* *Greep de schans aen*, Hooft in de Hist. p. 10.

SCHAT *m.* *Zoo dierbaer eenen schat achter te laten*, Hooft in de Hist. p. 33. *Toen Ulisses zekeren schat hadde laten begraven*, Vond. Inh. van Palamedes.

SCHEEDE *v.* *Met een yvoire scheede*, Vond. in Virgil. 9. boek der Eneade.

SCHEL *v.* *Hier steekt men de schel van eenen boom in*, Vond. in Virg. 2. boek der Lantgedichten. Ook genomen voor een tuig, dat aan de deuren hangt, om door het trekken daer van, ingelaten te worden.

SCHERM *m.* *Te leven onder dien scherm*, Hooft Hist. 41.

SCHEUT. Zie SCHOOT.

SCHICHT *m.* *Tot dat Eneas hem met eenen schicht treft*, Vond. Inh. van het 10. b. der En.

SCHIK *m.* *De raetsheeren wel in hunnen schik*, Hooft in Tac. p. 309.

SCHILDT *m. Op eenen diamanten schildt*, Vond. voor Lucifer. Het is ook onzydig, byzonder in de betekenisse van het vlak, daer een wapen op staet, als *Het schildt van Vrankryk*, enz.

SCHIP *o. Het schip*, Hooft in d'Opdr. der Nederl. Histor.

SCHOK *v. Teeghens de schok der wederspoedt*, Hooft Hist. 1163.

SCHOOL *v. Een hooge school te stichten*, Hooft Hist. 23. *Men gaet van de hoogste in de laegste schoole*, Vond. in d'Aenl. ter Ned. Dichtk. Dus spreken de beste schryvers: maer men zegt ook, *het school*.

SCHOOT *m. In den schoot*, Hooft in Tac. 1. b. *In den schoot der Zanggodinnen*, Vond. in d'Aenl. ter Dichtk. Hooft gebruikt het egter ook in 't *vr.* in d'Opdr. zyner Historien, *In de schoot dezer historie.* In de betekenisse van schieten is het ook *m. Pan schutte dien schoot*, of, gelyk 'er staet, *scheut*, by Vond. in d'Inh. der Leew. Op dezelve wyze spreekt Hooft in de welkomst aen den Prins van Oranje, *Schuttende den scheut.*

SCHOP of SCHUP *v. Roerende de schup*, Hooft in de Histor. p. 1011. *Met heure yzere schop*, Vond. in Horat. 5. Toez. In eene andere betekenisse zegt Hooft in Henr. de Groote p. 107. *Eenen schop te geven* in 't mann. gesl.

SCHORS *v. Onder de ruwe schorsse*, Vond. in d'Opdr. van Virgil.

SCHOTEL *v. In een houte schotel over straet te kruypen*, Hooft in den 48. Brief.

SCHOUW,

SCHOUW, anders een *Pont*, *v.* *Een muil, die reeds de voorste voeten in de schouw had,* Hooft in de Histor. van de Medicis p. 9.

SCHOUBURG. Met dit woordt is het gelegen, als met het enkele *burg*, dat men nazien kan. Hooft gebruikt het *vr.* voor 't eerste boek van Tac. *In de schouburg.* Dog Vondel in 't 1. b. der Eneade zegt, *Om den schouburg daer op te zetten.* Welk laetste ik volgen zou.

SCHOUDER *v.* *Leunende op de schouder,* Vond. in d'Opdr. der Gebroed. Een botterik in Vrieslandt, te kennen aen zyn uithangbert, schryft, *het schouder.*

SCHRAEG *v.* *Met den ploeg op de schraeg,* Vond. in Virg. 2. Hard.

SCHREEDE *v.* *De schreede te doen naer dat hunne beenen lang zyn,* Hooft in Bocc. 1. Nieumaer.

SCHREUMTE *v.* *Of dat eenige schreumte maken mochte,* Hooft in de Histor. p. 84.

SCHRIK *m.* *Die eenen schrik hadden,* Hooft Hist. p. 29.

SCHUIT *v.* *Charon steekt de schuit met een boom af,* Vond. in Virg. 6. b. der Eneade.

SCHULP *m.* *Te drinken uit eenen schulp,* Hoofts Inh. van Granida.

SCHULT *m.* *Gezuivert van den schult,* Hooft in Tacit. 1. b. p. 15. Maer Vondel zegt, *Die hunne schult bekenden,* in d'Opdracht van Noah.

SCHUP. Zie SCHOP.

SCHUUR *v. In de schure*, Vond. in Virg. 1. boek der Lantged.

SCHYF *v. Die dikwils de schyf geworpen heeft*, Horat. in de 8. Lierz.

SCHYN *m. Van haren schyn*, Hoofts Opdr. der Historien. *In dien droeven schyn*, Vondel in d'Opdr. van Koning David in Ballingſ.

SCORPIOEN *o. Tusschen de Maegt en het Scorpioen*, Vond. in Virg. 1. boek der Lantg.

SIERE *v. Met geen gelyke siere*, Hooft in den 65. Brief.

SIKKEL *v. De majer met de sikkel*, Vondel in Virg. Lantg. 1. b.

SLAEP *m.* By Hooft is dit *vr. Verschynt hem in zyne slaep*, in den Inh. van Bato. By Vondel *m. Hektor waerschuwt Eneas in den slaep*, in het tweede boek der Eneade: dat ik kiezen zou.

SLAG *m. Ontzeggen met den slag*, Hooft in de Hist. 6. *Wie daer den slag van heeft*, Vond. in d'Aenl. Zoo zyn ook *misslag*, *veltslag*, *aenslag*. Genomen voor een soort wil het onz. zyn, *Dit slag van menschen*, Vond. in Virg. 3. b. der Lantgedichten. Echter gebruikt Hooft het zelve in deze betekenisse in het *m.* Dog zonder lidtwoordt vooraen, in den 27. Brief. *Met iets van anderen slag*; daer hy anders zeggen zou, *van ander slag*: gelyk men zegt, *van ander water*, *van ander vuur* enz.

SLANG *v. Op de glimmende slang te letten*, Vond. in Virg. eerste boek der Lantg.

SLE-

SLEDE *v. Van de sleê op den wagen*, Hooft 132. Br. *Op hare slede, van twee paerden voortgetrokken*, Vond. in Virg. 5. b. der Eneade.

SLEEP *m. Afgedwaelt van haren sleep*, Hoofts Inh. van Granida. *Gevolgt met eenen sleep maegden*, Vond. in Virg. 2. boek der Eneade.

SLEET *v. Na groote sleet in zyn volk*, Hooft 58. Brief.

SLEUR *v. Om de sleur te volgen*, Hoofts Henr. de Gr. p. 158.

SLEUTEL *v. Dat hy de sleutel aengeboden had*, Hooft in Tacitus vyfde boek.

SLIB *o. Het warme slib*, Vondel in Virg. 1. boek der Lantg. Hooft zegt in den 72. Brief. *In de slib der hope.*

SLINGER *tw. Deze doodt gaf eenen grooten slinger aen de zaken van Vrankryk*, Hoofts Henr. de Groote p. 47. *Met de Balearische slinger*, Vond. in Virg. Lantg. 1. b.

SLIP *v. Een voorneemlyke slip van 't verwantschap te scheuren*, Hooft in de Hist. p. 124.

SLOEP *v. Die met hem in de zelfste sloep overvoer*, Hooft in de Hist. van de Medicis aen 't einde.

SLOF *v. Door de gemeene slof in de goede kunsten*, Hooft in Tac. 11. boek.

SLOOT *v. In de sloot*, Vond. in Virg. 1. b. der Lantged.

SLOT *o. Het slot*, Hooft in de Hist. 10. Dit gesl. heeft hier plaets, het zy het een kasteel betekene, of, iets, daer men mede sluit.

SLUYER *m.* *Besloten in eenen sluyer*, Hoofts Inh. van Bato. *Buiten den sluyer*, Vond. in d'Opdr. van David Herstelt.

SLYK *o.* *Uit het slyk*, Hooft in d'Opdr. der Nederl. Historien.

SMAED *v.* *Door de smaed verbit worden*, Hooft in Tac. 1. b.

SMAEK *v.* *Waer in de grootmoedigheit de meeste smaek vind*, Hooft in de Histor. p. 22. Dog Vondel zegt, *een keerne van goeden smaek*, in d'Aenleid.

SMAK *m.* *De verheve torens storten met eenen smak ter neder*, Vond. in Horatius 2. boek 10. Lierz.

SMART *v.* *Geprikkelt door de smart*, Hooft in de Hist. 13.

SMET *v.* *Om deze smet der ketterye te smooren*, Hooft in de Ned. Hist. p. 51.

SMIDS *v.* *In hunne smidse gesmeed*, Vond. in Virg. En. 6. boek.

SNAER *v.* *Hier zultge spelen op eene Teïsche snaer*, Vondel by Horat. 17. Lierz.

SNEDE *v.* *Om de snede van 't vernuft niet te verstompen*, Vond. in d'Opdr. van Elektra.

SNEEU. Dit heeft Vondel in beide de geslachten. In 't *mann.* *Gy gaet den sneeu bezoeken*, in Virg. 10. Hard. In 't onz. *Het sneeu*, Lantg. 3. b.

SNIK *m.* *In den laetsten snik*, Hooft in Henr. de Gr. 158. *De Stier geeft den lesten snik*, Vond. in Virg. 3. boek der Lantgedichten.

SNOER *o. Het linnen ſnoer*, Vond. in Virg. vyfde boek der Eneade.

SNOF of SNUF *tw. Gunt'er ons de ſnuf af*, Hooft in den 91. Brief. *De jonge Koey had den ſnof al weg*, Vondel in Virgil. 1. boek der Lantgedichten.

SNUIT *m. De Walviſch vat met zynen ſnuit*, Vond. in Virg. 5. boek der Eneade.

SOM *v. Verſchietende de ſom*, Hooft in de Hiſt. p. 57.

SOORT *v. Of men van gelyke ſoort ware*, Hooft Hiſt. 73.

SPAA *v. Met de ſpaa in d'aerde*, Hooft Nederl. Hiſt. p. 1163.

SPEEN *v. Van zyn moeders roſſe ſpeen afgerukt*, Vondel in Horatius 4. b. 4. Lierz.

SPEER *v. Sleept zyn omgekeerde ſpeer door het zandt*, Vond. in Virg. 1. b. der Eneade.

SPEL *o. In 't ſpel komen*, Hooft in de Hiſtor. 6. *Het ſpel bleef ſteken*, Vond. in 't Berecht voor Jephta.

SPELD *v. Goed vindende zyne ſpelde uit het ſpel te trekken*, Hooft in den 32. Brief.

SPELT *v. Wilt gy zware ſpelte in d'aerde werpen*, Vond. in Virg. 1. b. der Lantged.

SPIEGEL *m. In den ſpiegel*, Hooft in de Nederl. Hiſtor. p. 59. *Als in eenen klaren ſpiegel*, Vondel in d'Opdracht van Joſef in Dothan. Onlangs vond ik *het ſpiegel.* Hoe komt men daer aen?

SPIETS *v. Pyrrhus doorſtoot hem met de ſpiets*, Vond. in Virg. 2. b. der Eneade.

SPIL *v. Die de ſpil en naelde hanteerde*, Vond. Opdr. van Herkules in Trachin.

SPITS *v. De ruiter werd door de niewe ſpits in verwarring gebracht*, Hooft in Tacitus eerſte boek.

SPLITS *v. Om de ſplitze in 't geloove geheelt te hebben*, Hooft in Henr. de Gr. p. 54.

SPOEDT *v. Met kleene ſpoedt*, Hooft in Henr. de Gr. p. 64. Zoo gebruikt hy ook *Voorſpoedt* in de Hiſtorie van den Huize Medicis, *Met ongelooflyke voorſpoet*, p. 2.

SPONDE *v. De Koningin was op de goude ſponde aengezeten*, Vond. in Virg. 1. boek der Eneade.

SPOOR *o. Zoo hy dat ſpoor volgde*, Hooft in de Hiſt. p. 13. *Die dit ſpoor onlangs begoſten te leggen*, Vond. in de Aenleid. ter Nederd. Dichtkunſt.

SPOT. *De ſpot dryven*, zegt Hooft in 't *vr.* by Tac. 3. b. Ik meen evenwel dat het *m.* zyn moet.

SPRAEK *v. Sluit de ſpraek*, Hooft in de Hiſtorien p. 30. *Wat onze ſpraek belangt*, Vond. in de Aenleid.

SPRONG *m. De beroerten namen eenen yſſelyken ſprong*, Hooft in de Hiſt. 83.

SPYKER *m. Den ſpyker op 't hooft ſlaen*, Hooft Hiſtor. 123.

SPYS *v. Die geene onreine spys zoude proeven,* Vond. Inh. van Samson.

SPYT *v. De Hartog kon niet beveinzen de spyt*, Hooft in de Hist. 14. *Van vinnige spyt ontsteken*, Vondel in Virg. 11. b. der Eneade. Maer Hooft is zig zelven ongelyk in Tacit. p. 38. *Hy zelf ook ontstak hunnen spyt.*

STAD *v. Aen d'eene zyde der stad*, Hooft Hist. p. 7. *Nadien zy deze stad aen hunne nakomelingen verbonden*, Vondel in d'Opdracht van Samson.

STAEF *v. Zy keeren de staef met de tange*, Vond. in 't 8. b. der Eneade.

STAEL *o. Uit dit stael*, dat is, *uit deze proeve*, Vond. in d'Opdr. der Gebroeders. Zoo is het ook in de betekenisse van metael.

STAERT *m. Sleepte eenen staert van het derde deel der starren*, Vond. in d'Opdr. van David in Ball. Dus meen ik dat het zyn moet: hoewel Hooft ook in het *vr.* gesl. zegt in den 201. Brief. *Scherpelyk met de staert te steken.*

STAET *m. Van dezen staet*, Hooft in d'Opdr. der Histor. *Hy lette op den staet*, Vond. in d'Aenleid.

STAETSY *v. Met zyn jaergetydige staetsie*, Vond. in d'Opdr. van Herkules in Trachin.

STAF *m. D'oude man sloeg hem met zynen staf*, Vond. in d'Opdr. van Edipus.

STAL *m. In den stal*, Vond. in Virg. 6. Harderskout.

STAM *m.* *Gesproten uit de stamme van Mommorancy*, Hooft in de Hist. p. 24. Ik schryf met Vondel, *Uit den stam.*

STANDT *m.* *De zaken zetten zig in eenen anderen standt*, Hooft in de Ned. Histor. p. 17.

STANDAERT *m.* *De standaertdrager heeft den standaert overgevoert*, Hooft in Tacitus 2. boek. *Tegen den standert van 't kruis*, Vond. in d'Opdr. van Josef in Dothan.

STANG *v.* *In de stang van Agrippa*, Hooft in Tac. 15. b.

STANK *m.* *Zy gaven eenen boozen stank*, Vond. in Virg. 3. boek der Eneade.

STAPEL *v.* *De Engelschen brachtten de stapel in Oostvrieslandt*, Hooft in de Hist. p. 82.

STAR *v.* *Op de star van een witte Koe*, Vond. in Virg. 4. boek der Eneade.

STEDE *v.* *Op hare stede*, Vond. in den Inh. van Hippol.

STEEK *m.* *Met eenen steek doorstoten*, Hoofts Tac. 11. b.

STEEL *m.* *Gelyk een verslenste vyool, of quynende maybloem, die een maegdt van haren steel plukte*, Vond. in Virg. 11. boek der Eneade.

STEEN *m.* *Den eersten steen geleit heeft*, Hooft in d'Opdr. der Historien. *Breekt de vruchten met den steen*, Vond. in Virg. 1. b. der Lantg.

STEIGER. Zie ZEESTEIGER.

STEILTE *v.* *Men klimt de steilte van Parnas op*, Vond. aen zynen afwezenden Vriendt.

STEL *m. Op den ouden ſtel*, Hoofts Hiſtor. p. 1166.

STELLAEDJE *v. D'aertsengelen komen de ſtellaedje ſtofferen*, Vond. in 't Berecht voor Lucifer.

STEM *v. Een goed zangmeeſter kent zyne ſtem*, Vond. in d'Aenleidinge ter Nederduitſche Dichtkunſt.

STERFTE *v. Hy valt op de ſterfte*, Vondel in Virgil. Inhoud van het 3. boek der Lantgedichten.

STEVEN *m. Den ſteven naer lant toe wenden*, Vond. in Virg. vierde boek der Lantged.

STIER *m. By eenen ſtier geleken*, Vond. in den Inh. van Herkules in Trachin.

STILTE *v. In groote ſtilte*, Hooft Hiſtor. p. 72.

STOEL *m. Toen Adriaen van Utrecht op den Roomſchen ſtoel raekte*, Hooft in de Hiſt. p. 2. *Van zynen ahornen ſtoel*, Vond. in 't 8. boek der Eneade.

STOEP *v. Buiten de ſtoep zyner woonſtede*, Hooft Hiſt. 104.

STOET *m. Elke ſchaer praelde met grooten ſtoet*, Hooft in Henr. de Gr. p. 166. *De zoon verzag zig van eenen ſtoet*, Vondel in den Inh. van Koning David in Ballingſchap.

STOF *v. Hy had den Prinſe zonderlinge ſtof gegeven*, Hooft in de Hiſtor. p. 34. *Dat moet uit de ſtoffe geboren worden*, Vondel in d'Aenleid.

In

In de andere betekenisse is het onz. *In het stof kruipen*, Vond. op dezelve plaets.

STOK *m. Op eenen stok leunende*, Vond. Inh. van Edipus.

STOND *v. Met erinnering van de genakende stonde*, Hooft in de Histor. p. 60. Maer 't is ook *mann.*

STORM *m. Na het uitharden van dien schrikkelyken storm*, Vond. in d'Opdr. van Josef in Egipten.

STRAEL *m. Terwyl een eenig oordeel maer een' eenigen strael uitschiet*, Vond. in d'Opdr. van Virgilius.

STRAET *v. De zeeman, die zig in de straet waegt*, Vond. in Virg. 1. b. der Lantged. Zoo ook van eenen weg met steenen beleid. Die van der Goude zeggen, *Het wydstraet*, voor, *de wydstraet*, of *de wydstraet*; gelyk men t'Amsterdam, en elders zegt, *de breestraet*, of *breede straet*, *de hoog-* of *hooge straet* enz.

STRAF *v. Gelyk Godts rechtvaerdigheit den Nederlanden de straffe der verwarringe schuldig was*, Hooft in de Hist. p. 56. *Thaddeus ontvout de straf*, Vond. in 't Berecht voor Lucif.

STRANDT. Dit woordt vind ik in alle de geslachten. Hooft in de Hist. van Tac. p. 370. gebruikt het *mann. Den strandt te genaken.* Ook aldaer p. 503. *Aen den strandt.* Dezelve in de Histor. van Nederl. p. 13. *Langs de strandt.* En Vond. in d'Opdr. van Jos. in Egipt. *Langs het strandt.*

STREEK

STREEK *v. Laet meer dan zyn halve ſtreek over*, Vond. in Virg. 1. b. der Lantged.

STREEM *v. Zyn voorbarigheit gaf zyner agtbaerheit een afzichtige ſtreem*, Hooft in Henr. de Groote 80.

STRENG *v. Om hunne ſtreng te ſtyven*, Hoofts Hiſtor. 79.

STRONK *m. Uit eenen ſtronk*, Vondel in Virg. 2. b. der Lantg.

STROO *o. Het ſtroo*, Vond. in 't 1. boek der Lantg.

STROOM *v. Over de ſtroom*, Hooft Hiſt. p. 7. *Liever* ſchryf ik *over den ſtroom* met Vondel. *Het kind den ſtroom zoude bevelen*, in 't Berecht voor Salmoneus.

STROP *m. Met den ſtrop geworgt*, Hooft in Tac. 6. boek. *Amate eindigde haer leven aen eenen ſtrop*, Vond. Inh. van het 12. boek der Eneade. Echter vint men in Tac. by Hooft p. 158. *Met de ſtrop*, gelyk ook in zyne Hiſtor. p. 1013. *Met de ſtrop te doen ſtraffen.*

STROT *v. Viel toe met de ſtrot*, Hooft in Tac. 16. b. Vondel heeft het *m. Laet den gewyden ſtrot uitbloeden*, in Virgil. 4. b. der Lantged. En zoo ook Hooft in de Hiſt. van de Medicis, *Met den ſtrot in 't geweer gevallen*, p. 22.

STRUIK *v. Dat hy de vyandtlyke ſtruike te lyve hieldt*, Hooft in Tacitus 12. boek. Dog Vondel, *Uit eenen zelven ſtruik*, aen zynen afwezenden Vriendt.

STRYDT

STRYDT *m. Schroomende den strydt te weigeren*, Hooft in d'Opdr. der Nederl. Historien. *Sint Jan beelt den strydt uit*, Vondel in 't Berecht voor Lucifer.

STUK *o. Het stuk was verbrod*, Hooft in de Histor. 12. *Wie dit stuk wat nader inzien*, Vondel in d'Opdr. van Josef in Egipten.

STULP *v. In eene boere stulp*, Vond. in de tweede Hardersk.

STUT *m. Zoo zoude de party van Momoranci eenen styven stut quyt wezen*, Hooft in Henr. de Groote p. 14.

STYL *m. Vryheit van mynen styl*, Hooft in d'Opdr. der Historien. *Naer den styl*, Vondel in d'Aenl. ter Dichtk.

SUIKER *v. In de suiker uwer zoetigheit*, Hooft 98. Brief. Evenwel zegt hy in den 156. Brief. *Die daer uit den lekkersten suiker behoorden te kauwen.* Maer *de suiker* smaekt my beter.

T.

TABBAERT *m. Dat zy den tabbaert hadden moeten zien*, Hooft in Tac. 1. b. *Tot den tabbaert*, Vond. 1. boek der Eneade.

TAEK *v. Gelyk een Vrou, die hare dienstmaegden met de lange take bezig houdt*, Vond. in Virg. 8. b. der Eneade.

TAEL *v. In onze tael*, Hooft in d'Opdr. der Hist. *De muzyk der tale*, Vond. in d'Aenleid.

TA-

TAFEL *v. De tafel afgeveegt zynde, zien wy daer eenige droppen bloets op*, Hooft in Henr. de Groot p. 125. Ook in de Hist. van de Medicis, p. 22. *Op de tafel.*

TAFEREEL *o. Het gewyde tafereel*, Vond. in Hor. 8. Lierz.

TAK *m. De duiven wyzen hem den gouden tak*, Vondel in den Inh. van Virg. 6. boek der Eneade.

TALENT *m. Pytias, die Simon voor eenen talent gesnoten heeft*, Vondel in Horatius Dichtkunst.

TANDT *m. De lantman met den stompen tandt van het kouter*, Vond. in Virg. 1. boek der Lantgedichten.

TANG *v. Met de tang*, Vond. in Virgil. 4. b. der Lantged.

TARWE *v. Het onkruit onder de tarwe*, Vond. in 't Ber. voor Adam.

TEEN *m. Op den teen te treden*, Hooft in Henr. de Groot 109.

TEGENWEER *v. Zonder veerdige tegenweer*, Hooft in de Hist. 49. Zie WEER.

TEIKEN *o. In het teiken van den leeu*, Hooft Hist. 45.

TEIRLING *m. Aen den teirling te stellen*, Hooft Histor. 38. *Met den verboden teirling*, Vond. in Hor. 3. boek, 24. Lierz.

TELG *v. Het noodlot zal deze telg laten zien*, Vond. in 't 6. b. der Eneade.

TEM-

TEMPEL *m. Uit het hof in den tempel*, Vond. Inh. van Salm.

TEMPER *m. Naer den ongelyken temper der harssenen*, Vond. in 't Berecht voor Salmoneus.

TENT *v. In de tente*, Hooft in Tac. 1.b. *Rontom zyne tent*, Vond. in Virg. 4. b. der Lantgedichten.

TEPEL *m. Onder den tepel*, Vond. in Virg. 11. b. der Eneade.

TEUG *v. Door dien hy daer een goede teug uit deed*, Hooft in Tac. 4. boek.

TEUGEL *m. Na den teugel*, Hooft in d'Opdr. der Historien. *Verwart in den teugel*, Vond. Inh. van Hippol.

TIBER *m. Om 't oovervloeyen van den Tiber*, Hooft in Tac. p. 35. *Aen den Tiber*, Vond. in d'Opdr. van G. van Amstel.

TIGER *m. Den Tiger drinken*, Vond. in Virg. 1. Hardersk.

TIMAVUS *m. Boven den befaemden Timavus*, Vond. in Virg. 8. Hard. Alle deze drie woorden zyn namen van rivieren.

TIMMERAEDJE *v. De treffelyke timmeraedje te steuren*, Hooft in d'Opdr. der Hist.

TINNE *v. Van de tinne van het slot*, Vond. in Virg. 4. b. der Eneade.

TOELEG *m. Pogende den toeleg hem betaelt te zetten*, Hooft in de Hist. p. 1.

TOESTEL *o. Om dit toestel*, Vond. in

d'opdr.

d'opd. van Adam. Het *mann.* gesl. is ook gebruykelyk. Zie STEL.

TOEVERLAET *m.* *'T verstek van dezen toeverlaet*, Hooft in de Hist. p. 125.

TOEVOER *m.* *Om den toevoer te beletten*, Hooft Hist. 1197.

TOEZEG *m.* Dit word ook gebruikt als zelfstandig. *Aurenberg begon te duchten, dat het uit den toezeg varen zou.* Hooft in de Hist. p. 149.

TOGT *v.* *Verstikten de hope van deze togt*, Hooft Histor. 15. Ik houde het *m.* voor beter. Zie AFTOGT.

TOL *m.* *Den opgeleiden tol te betalen*, Vond. 6. b. der Eneade. Ook genomen voor speeltuig. Zie den zelven in Horatius 3. b. 24. Lierz.

TOMBE *v.* *De tombe te vernieuwen*, Hooft in Tac. 2. boek.

TONDER *o.* *Het tonder ontvonken*, Vond. 1. b. der Eneade.

TONEEL *o.* *Persoonaedjen, die dit toneel betreden*, Vond. in 't Berecht voor Lucifer.

TONG *v.* *De scharpheit van een gladde tong*, Hooft Hist. 56.

TOOM *m.* *Met den toom der lantvoogdye*, Hooft Hist. 34. *Met eenen gouden toom*, Vond. in 't Berecht voor Adam in Ballingschap.

TOON *m.* *Om dezen werke den toon te geven*, Hooft in de Hist. van de Medicis, p. 27. *Den toon naer den aert der zake weten te schikken*, Vond. in d'Aenleiding ter Dichtk.

TOOREN *m. Door eenen onbewaerden tooren*, Hooft Histor. 9. *By trappen klimt men eenen tooren op*, Vond. in d'Aenleid. ter Dichtk.

TOORN *m. Koningen, die gy in uwen toorn geeft*, Hooft in Henrik de Groote p. 89.

TOORTS *v. By de toortse*, Hooft in de Nederl. Hist. p. 30.

TOP *m. Dragende den top*, Hooft in Tac. 3. b. der Histor. *D'een bereikt langsaem den top*, Vond. in d'Aenl. Ik vind niet te min by Hooft in Tac. Van de zeden der Germannen, *Uit een steile top*. Maer 't is niet wel.

TORN *m. Met eenen torn deurscheurt*, Hooft Tac. 1. b. *Met eenen torn om hals gebrogt*, Vond. in 't 9. b. der Eneade.

TOU *o. Kapt het tou*, Vond. in Virg. 3. b. der En.

TRAEN *v. Met de traen in 't ooge*, Hooft in Henr. de Gr. p. 77.

TRANT *m. Daer 't bestier van alle omleggende plaetsen zynen trant na zette*, Hooft in de Histor. van de Medicis.

TRAP *m. Op den naesten trap*, Hooft in Henr. de Groote p. 47. Maer in de Historien p. 92. staet *op deze trap*, by verzinning, naer ik meene.

TREDT *m. Om ons te leeren, dat de tydt zynen tredt gaet*, Hooft in den 31. Brief. *Gy waert volschapen in uwen tredt*, Vond. voor Lucifer.

TREK *m. Dezen trek had Ferdinand Gonzaga den Koning geraden*, Hooft in de Nederl. Histor. p. 7. *Met eenen trek tot de kunst geboren*

boren, Vondel aen zynen afwezenden Vriendt.

TRIOMF *v.* *In de triomfe des geloofs*, Vond. in d'Opdr. van Noah.

TROEP *v.* *Met een licht gewapende troep*, Hooft in Tac. 1. b. Vondel zegt, *in eenen troep*, in Virg. 1. b. der Eneade.

TROM *v.* *By uitroep met de trom*, Hooft Hist. p. 1164.

TROMPET *v.* *Of men de trompet stak*, Vond. in Virg. Lantg. 4. b.

TRONY *v.* *Dat Angoulesme de tronye afdweilde*, Hooft in Henr. de Groote p. 20. *Met de trony*, Vond. in Virg. eerste boek der Eneade.

TROON *m.* *Toegang tot haren troon*, Vond. Opdr. van Lucifer.

TROOST *m.* *Ziende kleenen troost te gemoete*, Hooft in de Histor. p. 35. *Op den troost*, Vondel in d'Opdr. van Noah.

TROS *m.* *Cezar stichtte eenen tros van wapenen*, Hooft in Tac. 2. boek.

TROU *v.* *Tot getuigen myner trouwe*, Vond. in Virg. 8. Harderskout.

TUCHT *v.* *Door enkele tucht*, Hooft in de Hist. p. 31.

TUIN *m.* *Een havik op den tuin*, Hooft in de Hist. 58. *De pynboom in den tuin*, Vond. in Virg. 7. Hard.

TURF *m.* *Van eenigen turf te steken*, Hooft in den 4. Brief.

TWEEDRACHT *v.* *Zulk een weet van*

geene tweedracht, Vondel in Virgil. 2. boek der Lantgedichten.

TWEESPALT *v.* *'T einde der tweespalt*, Hooft in de Hist. p. 45.

TWIST *v.* *Zonder zig te keeren aen de twist*, Hooft in Tac. 2. boek. Dog in Henr. de Groote p 47. *Door den twist in 't geloove.*

TYDT *m.* *Men had den tydt wel korter mogen bespreken*, Hooft in de Hist. p. 6. *Voor dezen tydt*, Vond. in d'Aenleidinge. Dit is het rechte geslacht van dit woordt, daer Hooft echter van afwykt in Tacitus eerste boek, by verzuim misschien des drukkers of uitgevers, *Tegens toekomende tydt.*

TYM *m.* *Thestylis stampt wilden tym*, Vond. in Virg. 2. Hard.

TYTEL *m.* *Die dien tytel won*, Hooft in d'Opdracht der Nederl Historien. *Dewyl de kerk dien tytel voert*, Vond. in 't Berecht voor Adam in Ballinschap.

V.

VAEG *v.* Dit is zoo veel als *bloem*, of *bloei.* *In de vaeg zyner jaren*, Hooft in Tac. p. 382.

VAEK *tw.* *Om de vaek te verdryven*, Hooft in den 58. Brief. *Die nog den vaek zogt te verdryven*, Vond. in 't vyfde boek der Eneade.

VAEN *v.* *De vaene te eischen*, Hooft in Tac. 1. boek.

VAERT *v.* *Men voltrok de vaert*; Hooft in de Hist. 27. Zoo ook het daer uit gemaekte *welvaert*, gelyk strak hier volgt, *Tegens de gemeene welvaert aen.* En zoo is ook *uitvaert*, dat hier onder volgt; en wat men verder hier uit samenstellen wil. Vondel gebruikt evenwel het woordt *vaert* in eene betekenis, die een luttel verschilt, in het *mann.* gesl. *Moed scheppende uit zynen eigen vaert*, in 't vyfde boek der Eneade van Virgilius.

VAL *m.* *Een voorspook van den val des Ryx*, Hooft in d'Opdr der Historien. *Christus ziet mede op den val*, Vond. in 't Ber. voor Lucif. Zoo is het ook met de hier uit gekoppelde woorden *afval*, *toeval.* Men zegt wel, *Het voorval*, *het toeval.* Maer ik zoude met Hooft in den 58. Brief zeggen *Deze toeval*, gelyk *deze voorval.* Dus schryft hy te regt in den Inh. van het vyfde boek der Hist. van Tacit. *By dien voorval.*

VAT *o.* *Het uitgekoren vat*, Vond. in d'Opd. van If. in Taur.

UCHTENT *m.* *Van den uchtent tot den avont*, Hooft Hist. 45.

VECHT *v.* Dit is een naem van een rivier. *De Stroomgodt van de Vecht*, Hooft in den Inh. van Ger. van Velzen. *De voorspellinge van de Vecht*, Vond. in d'Opdr. van Gysb. van Amstel.

VEDEL *v.* *Hem alleenlyk de vedel na te dragen*, Hooft in de 18. Nieuwmaer van Boccalin.

VEDER *v.* *Met geen gemeene veder*, Vondel in Hor. 2. zang van 't 2. boek.

VEE *o.* *Het redenlooze vee*, Vond. in 't Ber. voor Adam.

VEEG *m.* *Met eenen veeg*, Hooft in Henr. de Groote 176. *Hy neep met eenen veeg den kop uit*, Vond. in Virgil. 1. boek der Eneade.

VEEN *o.* *Het veen der moerassen*, Hooft in Tac. 1. boek.

VEER *o.* *Beschimpende 't veer, dat de Ridderschap voerde*, Hooft in de Historien p. 37. *Dit veer*, Vondel in den Inh. van Herkules in Trachin.

VEETE *v.* *D'onverzoenlykheit der veete*, Hooft in Henr. de Groote p. 101. Anderen zeggen *veede*, daer Antonides op rymt,

d'oude veede
Van wrokkende Eris, die, uitbuldrende en t'onvrede enz.

VEIL *o.* Een naem van een kruidt, als *aerdtveil* enz. *Dat dit veil zig om uw hooft krinkele*, Vond. in Virg. 8. Harderskout.

VEL *o.* *Het vel van een wilt dier*, Hooft in Tac. 2. boek.

VELT *o.* *Op het velt*, Vond. in d'Opdr. van Zunchin.

VENDEL *o.* *Hy heeft het vendel naa den oever gewend*, Hooft in Tac. 1. boek.

VENSTER. Het is of *vr.* of *onz.* *Na dat heel Europe uit de venster gelegen had*, Hooft in

in den 58. Brief. *Die aldaer had zitten krassen aen 't venster*, Dezelve in Henr. de Groote p 177.

VERBLYF *o. By 't verblyf der gelieven*, Vond. Inh. van het 6. boek der Eneade.

VERBODT *o. Daer 't verbodt van 't bouwen op oogde*, Hooft in de Nederl. Histor. p. 64. *Het verbodt van de veelheit der vrouwen*, Vond. Opdr. van Zuchin.

VERDING *o. Het verding*, Hooft in de Nederl. Histor. p. 18.

VERDRAG *o. Volgens 't verdrag*, Hooft in de Hist. p. 15.

VERDRIET *o. Dit verdriet deed hen uitvaeren*, Hooft in de Histor. p. 41.

VERF *v. De Moeder vercierde haren zoon met een gloejende verf*, Vond. in Virg. 1. boek der Eneade.

VERGIF *o. Het vergif der hoovaerdye*, Vond. voor Adam in Ball.

VERLIES *o. De maere van dit verlies*, Hoofts Hist. 11. *Door 't verlies*, Vond. Inh. van Virg. 12. b. der Eneade.

VERLOF *o. Belangende 't verlof*, Hooft Histor. 96.

VERLOOP *o. Het verloop der jaren*, Vond. Opdr. der Gebr.

VERNUFT *o. Oeffening en wakkerheit wetten het vernuft*, Vond. aen zynen afw. Vriendt.

VERSTAND *o. Het voor best gekoren verstand*, Hooft in de Hist. p. 2.

VERTOOG *o. Uwer majesteit dit vertoog over te schikken*, Hooft in de Hist. p. 39.

VERTREK *o. Vond de smart van dit vertrek zeer gevoelig*, Hooft in de Hist. p. 24.

VERVOLG *o. Het vervolg der Ketteren*, Hooft Hist. 51. *Het vervolg van zaken*, Vond. in d'Aenl.

VERWANTSCHAP *o. Een voornoemlyke slip van 't verwantschap te scheuren*, Hoofts Histor. 124. Dog het word ook *vr.* gebruikt.

VERZOEK *o. Naer 't verzoek van de herroeping*, Hooft Hist. 69.

VERZUIM *o. Gaf van dat verzuim den ondank*, Hooft Hist. 6.

VEST *v. Dicht onder de veste*, Hooft in de Hist. 12.

UIER *m. Met den vollen ujer*, Vond. in Virg. Lantg. 3 boek.

VIERSCHAER *v. Aen de vingeren der vierschaer*, Hooft Hist. p. 30.

VINGER *m. Met den vinger*, Hooft in de Hist. p. 49. Maer p. 83. staet, *daer zy de vinger krygt.* Het is echter *m. Met den vinger te wyzen*, Vond. in d'Opdr. van G. van Amstel.

VISCH *m. By Scheeveringe werd gevangen een vremde visch. Hy had een krommen bek.* Hooft in de Hist. p. 119. Zulx dat het *onderste in eenen mismaeckten visch eindigde*, Vondel in Horatius Dichtkunst.

UITHAM *m. Op eenen uitham van strandt*, Hooft in Tac. 1. boek.

UITVAERT *v. Hy hielt de uitvaert zyns vaders*, Hooft in de Histor. p. 17. Zie boven VAERT.

VLAG *v. Onder die vlag*; Hooft in de Histor. 1052.

VLAKTE *v. Massikus doorsnyt de vlakte*, Vond. in Virg. 10. boek der Eneade.

VLAM *v. In de vlamme des altaers*, Vond. Inh. van Sams.

VLEESCH *o. Ten opzicht van het vleesch*, Vond. voor Adam.

VLEGEL *m. Wanneer het koren onder den vlegel kraekt*, Vondel in Virgil. derde boek der Lantged.

VLERK *v. Overste eener vlerke*, Hooft in Tac. p. 370.

VLIES *o. Het gulden vlies*, Vond. in d'Opdracht van Virgil.

VLIET *m. Aen den vliet*, Vond. in den Inh. van Kon. David Herstelt.

VLOEK *m. Vellende 't volk eenen vloek*, Hooft Hist. p. 61. *Of hy zig uwen vloek op den hals haelde*, Vondel in Virgilius 11. boek der Eneade.

VLOER *m. De deur stort op den vloer*, Vond. in Virgil. vierde boek der Eneade. *Op de vloer* zegt nogtans Hooft in 't *vr.* in Henr. de Groote p. 15.

VLOOT *v. Hy brengt de keurbenden met de vloot over*, Hooft in Tac. 1. b. *Hoe men de vloot toerustte*, Vond. in Virg. Inh. van 't 4. b. der Eneade.

VLUCHT *v. De vlucht kiezen*, Hooft Hist. 8. *Eneas kiest de vlucht*, Vond. in Virgil. Inh. van 't 2. b. der Eneade.

VLYT *v. Zonder de groote vlyt*, Hooft in de Histor. 35.

VOCHT *o. Wier heldere starre het vocht van de klippen doet afschieten*, Vond. in Hor. 12. Zang.

VOEDER *o. Het voeder van Troje*, Vond. in Virg. 1. b. der Eneade.

VOEDSEL *o. Groot voedsel vonden deze klappernyen*, Hooft in de Hist. p. 28.

VOET *m. Op den voet*, Hooft Hist. p. 1. Maer in Tac. p. 6. zegt hy, *onder de voet gesmeten.* Ik hou het met het *m.* gesl. *Schoon men dezen voet volgde*, Vond. in 't Ber. der Misspell.

VOGEL *m. Noopende dien vogel*, Hooft in Tac. Inh. van 't 6. boek. *De schutter kon den vogel niet raken*, Vond. in 't 5. boek der Eneade.

VOLK *o. Dit volk*, Hooft Hist. p. 4. *Het volk raekt op hollen*, Vond. in de Voorr. voor Jos. in 't Hof.

VOND *m. Met zynen vond*, Hooft in de Hist. p. 25. *Dezen heerlyken vond niet misgunnen*, Vond. in 't Ber. voor Lucif. Hooft zegt egter in den 185. Brief, *Om eenige vond.* Dog 't eerste is best.

VON-

VONNIS *o. Het gloryryk vonnis*, Hooft in de Hist p. 4. *Toen de rechters over dit vonnis zaten*, Vond. in den Inh. van Palamedes.

VOORSTEL *m. Na dezen voorstel*, Hooft in de Histor. p. 7. Het volgt het enkele STEL.

VOORTOGT *m.* Zie AFTOGT.

VORE *v. Het ploegyzer in de vore*, Vond. in Virg. Lantg. 1. boek.

VORM *m. In zynen vorm*, Vond. in Virg. 6. Har.

VORSCH *m. Eyers van een beslymden vorsch*, Vond. in Horat. 5. Toezang.

VORST *m. Het snippen van den Vorst*, Vond. in Virg. 2. b. der Lantged. Dit woordt, hier geen naem van eenen man, als uit den zin blykt, willen anderen geschreven hebben *Vrost*, als komende van vriezen. Dat dunkt my te hard. En al quam het daer van daen, van dergelyke letterverzettingen, by de Grieken *Metatheses* genoemt, heeft men ook voorbeelden in andere talen.

VREDE *m.* Dit woordt is van het *m.* gesl. schoon by Hooft in de Hist. p. 6. staet, *Om de vrede te treffen.* Wy houden het dan met Vondel, die in d'Opdracht der Leewendalers zegt, *Wy hooren de zilvere vredetrompet den vrede inblazen.* En hem volgen de beste schryvers. Vollenhove in zyn Gezang van Pilatus en Herodes,

Omhels den vrê, dat waerdste pant.

Moonen in het Lykgedicht op de Koninginne van Engelant,

Al 't Christenryk gezaligt met den vreê.

VREES

VREES *v.* *'T zy dat de Geestelykheit zoo verre de vrees in hem had*, Hooft in de Hist. 52. *Het aerdryk zal van langdurige vreeze ontslagen worden*, Vond. in Virg. 4. Hardersk.

VRIENTSCHAP *v.* *Zyne vrientschap te vieren*, Hooft Hist. 19.

VROEDSCHAP *v.* *In de vroedschap*, Hooft in de Hist. 91.

VRUCHT *v.* *De moeder wil liever hare vrucht ten eigendomme*, Vond. in d'Opdr. van Kon. Dav. Herst.

VRYDOM *m.* *Aengewende middelen holpen de gevangene aen geenen vrydom*, Vondel in d'Opdracht van Maria Stuart.

VUILNIS *v.* *Hunne vuilnis op hem te werpen*, Hooft Hist. 1127.

VUIST *v.* *De Grooten loegen in de vuist*, Hooft Histor. 36. In dit geslacht staet het ook p. 88. Maer p. 45. vind ik het van 't *m.* geslacht. *Men meinde dat de Lantvoogdes in haren vuist loeg.* Ik kieze liever het eerste, van Vondel ook gevolgt in den Inhout van 't 12. boek der Eneade. *Voor de vuist.*

UUR. Het schynt te zyn *vr.* en *onz.* Het laetste komt alom voor. Het eerste heeft Vondel, behalven op andere plaetsen, in Horat. 2. boek, 17. Lierz. *Een deel van d'ure der geboorte.*

VUUR *o.* Vondel schryft *vier*: maer men wil het onderscheiden hebben van het telwoordt *quatuor*. Waerom ook eenigen *vyer* schryven. Het

is

is van het *onz.* geslacht, *Het vuur der tweedracht*, Hooft Hist. 43. *Hy verborg het vier*, Vond. in Virg. Lantg. 1. b. *Zoo dra dit vier het merg ontvonkt*, Dezelve in 't 3. boek der Lantgedichten.

VYVER *m.* *Om den verschen vyver*, Vondel in het 12 boek der Eneade.

W.

WACHT *v.* *De wacht bezetten*, Hooft in de Hist. 10.

WADDE *o.* *Hy laet Sergestus op het wadde*, Vond. in Virg. 5. boek der Eneade.

WAEG *v.* *'S namiddags te drien quam Leepoogh met het Vendel op de Waeghe trekken*, Hooft in de Ned. Histor. p. 135.

WAEJER *m.* Dit woordt is zonder twyffel van dit geſl. om dat het eigentlyk een naem is van een man, willende zoo veel zeggen, als, iemant die waeit; komende af van *waejen*, gelyk *schryver* van *schryven*, *lezer* van *lezen* enz. *Met eenen waejer in't aenzicht waejende*, Vond. in d'Opdr. der Gebroeders.

WAEKE *v.* *Vereischte ernstige wake*, Hooft Histor. 29.

WAEL *v.* *Hier op voerenze de Wael over*, Hooft Histor. 1064.

WAEN. Hooft heeft het in Tac. 15. boek *vr.* *Waer door wy ons de waen ontgeven mogen.* Vond *m.* in de Voorr. van Virg. *Uit geenen ydelen waen.*

WAER-

WAERDE *v. Boven hare waerde*, Hooft in den 68. Brief.

WAES *m. Die rype geeltjes met haren waes*, Hooft 92. Brief.

WAESSEM *m. Die al dezen waessem deed opdroogen*, Hooft in de Histor. 1197. *Een aerde, die dunnen waessem van zig geeft*, Vond. in Virg. Lantg. 2. boek.

WAGEN *m. Den wagen gement te hebben*, Hooft in den 5. Brief. *Op zynen wagen*, Vond. in 't Ber. voor Lucif.

WAL *m.* Hooft zegt by Tacitus p. 14. *Buiten de wal.* Maer beter elders in 't 1. b. *binnen den wal.* Dit volgt ook Vond. *De Trojanen, die den wal manden*, in den Inh. van 't 8. b. der Eneade.

WANDT *m. Dees rukt al verbaest den helm van den wandt*, Vond. in Virg. 7. b. der Eneade.

WANDEL *m. Van woesten wandel*, Hooft in de Histor. p. 28. *Zy verlieten den heiligen wandel*, Vond. Inh. van Noah.

WANG *v. V.E. had een pleit aen de wang*, Hooft 31. Brief.

WANT *o. Een ander smyt het want uit*, Vondel in Virgilius 1. b. der Lantg. Dit is een scheepswoordt, als te zien is in den Zeeman van Winschoten: betekenende daer nevens ook een handschoen; het welk in gesl. verschillende van het bovenstaende *wandt*, dat een muur betekent, wel moet onderscheiden, en op eene byzondere wyze gespelt worden. 'T geen Hooft verzuimt in

Tac.

Tac. p. 275. als hy zegt, *dat de huizen met geen' gemeene wanten moesten beheint werden.* Ook in de Nederl. Histor. p. 136. *'T geweer van de want.* Alwaer het gesl. ook verschilt van het geen wy op zyn plaets uit Vondel hebben bygebracht.

WAR o. *De quaedaerdigheit van dien Heer heeft het war alle zyn leven gezogt*, Hooft 45. Br. T'onrecht hoort men dan dikwils zeggen, *In de war.*

WASCH o. *Het klevende wasch*, Vond. in Virgil. 4. b. der Lantg.

WASDOM m. *Tot den wasdom van Amsterdam*, Hooft in den Inh. van Ger. van Velzen. *Indien zulke telgen haren wasdom bereikten*, Vondel in 't 6. boek der Eneade.

WATER o. *Door 't water*, Hooft Hist. 8. Zoo ook Vond. in d'Opdr. van Noah.

WEBBE o. *Het webbe opzetten*, Vond. in Virg. Lantg. 1. b. Antonides zegt *de webbe* in 't Lykdicht op Vondel, *Zoo weeft de tydt in 't eind de webbe uws levens af.*

WED o. *De Ruiters zyn door 't wed gevolgt*, Hooft in Tac. 14. boek.

WEDDE v. *De kleenheit zyner wedde*, Hooft in de Hist. p. 57.

WEDER o. *'T goed weder van de voorlede week*, Hooft 59. Brief. *Tegens het natte weder*, Vond. in Virg. Lantg. 1. b.

WEEK v. *Van de week*, Hooft 59. Brief.

WEELDE v. *Op de weelde*, Hooft in Henr. de Gr. p. 43. *In de weelde*, Vond. in't Ber. voor Luc.

WEER *v. Tegens elkanderen in de weer*, Hooft in Henr. de Groote p. 43. En, *Na eenige weere*, in de Historie van de Medicis p. 4.

WEERELT *v. By alle de weerelt*, Vondel in d'Aenleid.

WEERZIN. Zie ZIN.

WEET *v. Dat men den gekoorlingen zou dè weete dòen*, Hooft in de Histor. 1111.

WEEZER, naem van een rivier, *v. Tusschen de Weezer en de heuvelen*, Hooft in Tacit. tweede boek.

WEG *m. Den bequaemsten weg missen*, Hooft Hist. 7. *Datze eenen langen weg bewandelt*, Vondel in Virg. 4. boek der Eneade.

WEIDE *v. In zulk een vette weide*, Vond. in Virg. 3. Hard.

WEIRDT *v. Om de weirdt te beschermen*, Hooft Hist. 1167.

WEITE *v. De dienaers leggen de weite uit de korven*, In den Virg. van Vond. in 't 1. boek der Eneade.

WELDAEDT. Ik zie niet of dit woordt moet het enkele volgen. Maer by Hooft vind ik in den 82. Brief. *Voor den weldaedt van haer ter werelt gebracht te hebben.* Zie DAEDT.

WELLEKOOM. Het schynt *m.* te zyn. Hooft in den Inh. van Granida, *Die ze met blyen wellekoom onthaelt.*

WELLUST. Zie LUST.

WENK. Hooft heeft dit *v.* in de Histo-
rien

rien p. 62. *Die aen de wenk der Lantsheeren hing.* Vond. m. *Jupyn, die met eenen wenk alles bestiert*, by Horat. in 't 3. b. 1. Lierz. Het zelve ontmoeten wy hier in het volgende

WENSCH. Want Hooft zegt in d'Opdr. der Historien en elders, *Met welke wensch.* Vondel (dat ik volgen zou) *Naer zynen wensch* in den Inh. van Herkules in Trachin.

WERF *v. Brengenze geen schepen van de werf?* Vond. in Virg. 4 b. der Eneade.

WERK *o. Dat dit werk gewracht is van de zienlyke handt Goods*, Hooft in d'Opdr der Ned. Historien. *Om het werk uit te drukken*, Vond. in d'Aenl. ter Ned. Dichtkunst. Over dit woordt staet aen te merken, gelyk wy van eenige andere onzydige gemeldt hebben, dat men zegt, *By het werk*, en *by den werke.* Welk laetste *by den werke zyn* veel genomen word voor., *By der handt*, *vaerdig*, *tegenwoordig* of *gereedt zyn.* Waer uit blykt het quaed gebruik hier ontrent, als men zegt, *By de werke te zyn*, in plaets van *by den werke.* Zie dit ook bevestigt in de Histor. van de Medicis, p. 27. *Om dezen werke den toon te geven.*

WET *v. De wet stellen*, Hooft Historien 13. *Onder de wet*, Vond. voor Josef in 't Hof.

WICHT *o. Dit onnozele wicht*, Vond. Inh. van Edipus. Dit woordt is van het onz. gesl. om dat het een verminderinge betekent, gelyk alle

zodanige verkleenende woorden zyn, als *het Hontje, het Katje, het Leeutje* enz. daer men nogtans zegt *de hond, de kat* enz. Want deze verminderinge weggenomen zynde, verandert dit woordt aenstondts van geslacht, gelyk blykt aen *booswicht.* Want men zegt niet, *het booswicht*, maer *de booswicht*, als men van eenen man spreekt, die boosheit bedryft. En *het booze wicht* zegt men weder in de betekenisse van een kindt. De Ridder Hooft, anders zeer opmerkende hier ontrent, vergist zig dan, als hy in Tac. p. 257. zegt, *Een meisken in't twintigste jaer haers onderdooms*, voor *zyns onderdooms.*

WIEG *v. In de wiege*, Hooft in Henr. de Groote p. 142.

WIEROOK *m. Van Sabeeschen wierook*, Vond. in Virg. En. 1. b.

WIL *m.* Dit is, dunkt my, *mann.* Hooft heeft het zoo in de Ned. Hist. p. 3. *In zynen wille.* Echter *vr.* in den 175. Brief. Ook in Tacitus p. 248.

WILT *o. Om het wilt op te snuffelen*, Vondel in d'Opdr. van Elektra. Dit word, anders byvoeglyk, zelfstandig gebruikt, gelyk in 't Latyn *fera.* Zie HECHT.

WIND *m. In den wind slaen*, Hooft in de Nederl. Hist. p. 25. *In den wind gestroit*, Vondel voor Lucifer.

WINKEL *m. Uit den artzenywinkel*, Hooft 141. Brief. Maer in de Nederlantsche Hi-

Hiſtorien p. 138. ſtaet het ook *vr. Uit zekere winkel.*

WINKET *o. De Calviniſchen breeken 't winket open*, Hooft in de Hiſtor. p. 132.

WINST *v. Om deel aen de ſchynbare winſt te hebben*, Hooft in de Nederlantſ. Hiſtorien p. 64.

WINTER *m. In den kouden winter*, Vondel in Virg. 3. Hardersk.

WIP *v. De reſt der Gallien ſtaet op de wip*, Hooft in Tac. p. 429.

WISSEL *tw. De onderhandeling van de wiſſel*, Hooft in den 46. Brief. *Mann.* is 't in den 197. Brief. *Niet aen den wiſſel winnen.*

WIT *o. De Voorredenaer zal het wit ontvouwen*, Vond. in d'Opdr. van de Leewendalers. Dit word wedergenomen, gelyk hier boven WILT; en betekent een voornemen, ontleent van een *doelwit*, dat men voorneemt te beſchieten.

WOEKER *m. Met geenen billyken woeker*, Hooft 190. Brief.

WOL *v. Van de overfyne wolle*, Hooft in de Eerſte Niewemaer van Boccalin. *Wit van zachte wol*, Vond. in Virg. Lantg. 2. boek.

WOLF *m. De norſſe leewin volgt den wolf*, Vond. in Virg. 2. Harderskout.

WOLK *v. Hoe de wint deze duiſtere wolk voortdryve*, Vondel in Virgilius tweede boek der Lantged.

WOND *v. Het verborgen houden eener wonde*, Hooft Hiſtor. 49.

WOORDT *o. De Koning gaf het woordt over*, Hooft in de Ned. Hiſt. 3. *Het menſch geworden woordt*, Vond. voor Lucifer.

WORP *m. Voor den laetſten worp*, Hooft Hiſt. p. 1204.

WORTEL. *Naa den wortel* vint men by Hooft 155. Brief. En *aen den wortel van 't gebergte*, in de Ned. Hiſt. p. 159. Wederom in dit zelve boek p. 164. *Om de Kettery met haren wortel uit te rooyen.* Maer in den 202. Brief. *'T uitrooyen van de wortel hunner ſtamme.* 'T eerſte is beſt.

WOUDT *o. In 't woudt van Vrou Cybele*, Vondel in den Inh. van 't 8. b. der Eneade.

WRAEK *v. Ter eere van de wrake*, Hooft in Tac. 3. boek.

WROK *m. Zonder ouwden wrok*, Hooft by Tac. in 't Leven van Agricola. *Door Junoos onverzetbaren wrok*, Vond. in Virg. 1. boek der Eneade.

WYF *o.* Dit, ſchoon een vrouwelyke naem, is onzydig, en moet aldus gebruikt worden. Hooft in de Hiſtorien van de Medicis ſprekende van Katarine Sforza: *Jaa 't overfors wyf, tot bewys dat het niet om zyn' kinderen gaf, hief de kleederen op* enz. daer men gemeenlyk ſchryven zoude, *dat het niet om hare kinderen gaf*; want de plaets maekt gewag van de kinderen dezer vrouwe.

WYK *v. Granvelle aldus de wyk genomen heb-*

hebbende, Hooft in de Histor. p. 45. *In de wyk*, zegt Vond. in den Inh. van Virg. 6. b. der Eneade. Evenwel vind ik in Hoofts Henr. de Groote p. 107. *Alles begost zynen wyk te kiezen.* Dit met eene andere stem gekoppelt schynt in de beteekenisse van eenige plaets ook het onz. geslacht aen te nemen, als *Het naburig Katwyk, het vermakelyk Noortwyk* enz. *Katwyk* is wel zoo veel als *de wyk der Katten*, en zoude aldus schynen te hellen naer het *vr.* gesl. Maer men weet met andere naemwoorden in deze betekenisse dus geenen weg. Van *Beverwyk* evenwel sprekende zegt yder, *de Beverwyk*, niet *het Beverwyk: Hy woont in de Beverwyk*, of *in de wyk.* Waer van ook blyk is by Hooft in de Nederl. Hist. p. 296. en 330. Maer men zegt ook *te Beverwyk*, gelyk *te Katwyk*, *te Noortwyk* enz. Antonides in 't 4. boek van den Ystroom:

Eer d'Ygod uit zyn kil te Beverwyk gereden
Te rugge keert enz.

WYN *m. Bestoven van den wyn*, Hooft in de Histor. 7.

WYNGAERDT *m. Gelyk druiven den wyngaerdt vercieren*, Vondel in Virgilius vyfde Harderskout.

WYTE *v. Renard gaf den Bisschop de wyte*, Hooft Histor. 6.

WYZE *v. Zy verzogt een afschrift van de wyze*, Hooft in de Ned. Histor. p. 55. *Op deze wyze*, Vondel in 't Berecht voor Lucifer.

X.

XANTHUS, een rivier, *m. Zoo dat men den droogen Xanthus kennen kost.*

Y.

YL *v. In alle yl*, Hooft in de Hist. p. 29.

YS *o. Het scherpe ys*, Vond. in Virgilius 10. Hard.

YVER *m. Om den yver te styven*, Hooft Histor. 9. *In uwen eersten yver*, Vond. in d'Aenleiding.

YVOIR *o. Het yvoir*, Vond. in Virg. 1. b. der Eneade.

YZER *o. Het yzer*, Vond. in Virg. 4. boek der Lantg. gelyk alle namen van metalen.

Z.

ZADEL *m. In den zadel te raken*, Hooft 183. Brief. Maer in de Histor. staet 124. *Zy zette zig in de zadel.*

ZAEK *v. Ziende de zaek dieper in*, Hooft Histor. 42. *Naer den aert der zake*, Vondel in d'Aenleid. ter Dichtk.

ZAEL *v. Tot sieraedt dezer zaele*, Hooft 53. Brief. *Midden in de zael*, Vondel in Virgilius 12. boek der Eneade. De Vriesche Vrolykaert

lykaert schryft *het boekzael.* Is dat niet fraei?

ZAEDT *o.* *Tot ſtrojen van 't eerſte zaedt,* Hooft Hiſtor. 11.

ZAK *m.* *Met eenen natten zak,* Hooft in den 58. Brief.

ZALVE *v.* *Mengende de zalve met het zeer,* Hooft in de Nederl. Hiſtor. p. 93.

ZANG *m.* *Zy korten de moejelykheit des wegs met hunnen zang,* Vond. Inh. van Virgil. 9. Hard.

ZEDE *v.* *Tegens de zede der gehoorzaemheit,* Hooft in Tac. 1. boek.

ZEE *v.* *De toevallen der zee,* Hooft in Tacit. p. 276. *In de ryke zee,* Vond. in d'Aenleid. ter Dichtk.

ZEESTEIGER *m.* *In voornemen den Engelſchen, naadien zy zich aen dit oorlog hadden laten houwelyken, de ſtadt Cales, hunnen zeeſteiger in Vrankryk, afhandig te maken.* Hooft in de Nederl. Hiſtor. p. 10. Maer het enkele *ſteiger* heeft hy ook *vr.* in de Nederl. Hiſtor. p. 137. *Anderen plantten drie baſſen op de ſteiger:* hoewel het miſſchien een verzinning is, dewyl in de zelve Hiſtor. p. 197. ſtaet, *om den opſteiger te verzekeren.*

ZEEL *o.* *De handt aen het zeel ſlaen,* Vondel in Virg. 2. b. der Eneade.

ZEER. Zie ZALVE.

ZEGE *v.* Dit woordt, betekenende overwinning, word onderſcheiden van het woordt

zegen, waer van wy hebben *zegenen*, schoon anderen *zegen* in beide de betekenissen nemen. In het voorbygaen zeg ik hier dat zeker groot Dichter niet goed keurt het woord *zegepralen* uit dit, en uit *pralen* gemaekt, al zoo weinig, als hy *overwinningpralen* zoude aennemen, maer daer voor stelt *pralen met de zege*. De rede is licht te vatten. Dog de taelkundigen, in wier schriften men het nochtans veel vindt, hebben het te overwegen. *Zegeprael* echter, uit twee zelfstandige woorden gekoppelt, is goed.

ZEGEL *o. Het zegel te voorschyn gebragt*, Hooft in de Histor. p. 3.

ZEGEN *m.* Dit verschilt van *zege* in geslagt. Hooft in de Histor. p. 3. *Gaf hem zynen zegen.* Vond. in Virg. 1. boek der Lantgedicht. *Door uwen zegen. Zege*, gelyk wy gezegt hebben, betekent wat anders. Men wil dus ook *Rede* en *Reden* onderscheiden, dat het eene zy *ratio*, het andere *sermo*, of *oratio*: gelyk blykt by Vondel in Koning David in Ballingſ. in het vyfde Bedryf,

Die rede schynt bekleet met schyn van rype reden.

Daer 't eerste is *oratio*, het laetste *ratio*. Maer ik zie niet dat dit nog doorgaet. En by de Grieken betekent λόγος het allebeide. Op deze wyze onderscheidt men ook *have*, in 't latyn *peculium*, en *haven*, *portus*.

ZEIL *o. Oog in 't zeil te houden*, Hooft in de Nederl. Histor. p. 135.

ZET *m. Dat zesduizent Zwitsers met eenen zet derwaerts daelden*, Hooft in Henr. de Groote p. 172.

ZETEL. Hooft heeft in Tacitus veertiende Jaerb. *Het stichten eener blyvende zetel*, in 't *v.* geslacht. Maer het is *m.* gelyk hy het heeft in Henr. de Groote p. 109. *Dien zetel te verwoesten*,

ZIEKTE *v. Met een gemaekte ziekte*, Hooft Histor. 80.

ZIEL *v. De ernsthaftigheit eener ziele*, Hooft Hist. 60. *Die zyn groote ziel ten beste gaf*, Vond. in Horat. 12. Lierz.

ZIN *m. In zynen zin*, Hooft in de Histor. p. 8. *Al wat u in den zin schiet*, Vond. in d'Aenleiding. Door een misbruik zegt men veel, *Hy heeft dat in 't zin.* Het is straettael. Evenwel vint men het in de Andromache van het Konstgenootschap, *Nil volentibus. Gy hebt in 't zin niet te verdienen.*

ZINNEPOP *v. In een geestelyke zinnepop*, Hooft 58. Brief.

ZOEN *m.* Ik houde dit *m.* Hooft heeft het dus in Tac. 6. boek, *Men had geveinst den zoen met de Pompejaner partye*, schoon in den Inh. van Granida staet, *De Prins verkrygt hunne zoen van den Koning.* My dunkt dat het eerste dient plaets te grypen, waer in my sterkt deze plaets in de Ned. Histor. p. 203. *Ten einde hy hem zynen zoen van den Koning verworve.*

ZOG *o. Onttrekt den lammeren het zog*, Vondel in Virg. 3. Harderskout.

ZOLDER *m. By den opperſten zolder*, Vondel in Virgilius tweede boek der Eneade.

ZOMER *m. In den zelven zomer*, Hooft Tacit. 13. boek. Waerom 'er qualyk ſtaet in 't 1. b. *Tegen de zomer.*

ZON *v.* Hoe vremd het ook ſchyne, dit woordt is *vr. Met de zon*, Hooft Hiſtor. 45. *Anderen ſchilderen de zon met houtkole*, Vondel in de Aenleid. En niemant, die gevordert is in de ſchriften van Hooft en Vondel heeft het oit anders gebruikt. Vollenhove in zyne kruistriomf: *Met de middagzon bezwymen.* Antonides voor den Yſtroom: *Gelyk de noordzee de zonne blind.* Moonen in de Lykpredikatie over de Koninginne van Engelant, *Het weldaedig licht der zonne.* En Laurens Bake, Heer van Wulverhorſt, in 't Hooge Liedt,

Daer palm noch mirth de ſtraelen ſtuiten
Der zuiderzonne.

ZONDE *v. Dat hy zynen zoone de zonde vergeven wilde*, Hooft in de Hiſt. van den Huize Medicis p. 26. *Door de zonde quam de doot*, Vond. voor Adam.

ZOODE *v. Cezar heeft d'eerſte zoode geleit*, Hooft in Tac. 1. b. *Brengt hier een groene zoode*, Vondel in Horat. 19. Lierz.

ZOOL *v. Als hy de zool over den drempel zette*, Hooft in de Hiſtor. p. 59.

ZORG *v.* *Door zonderlinge zorge*, Hooft Hiſtor. 26.

ZOUT *o.* *Het zout der wysheit*, Vondel in d'Opdr. van Salmoneus.

ZWAEN *v.* *Daer Klimene Cycnus in eene zwaen ziet veranderen*, Vondel in den Inhoud van Faëton.

ZWAERDT *o.* *Zouden 't zwaerdt krygen*, Hooft Hiſtor. 81. *D'offerprieſters verbergen het zwaerdt*, Vondel in d'Opdr. van Koning David Herſt.

ZWAERTE *v.* *De peenen zouden de zwaerte der miſdaden niet opweegen*, Hooft in de Hiſtor. 95.

ZWAEY. Ik houde het voor *m.* *Hy nam eenen zwaey tot deftiger dingen*, Hooft in Tacit. 6. boek. Maer in Tac. van de zeden der Germanen zegt hy, *Door matelyke zwaey.*

ZWARM *m.* *Wanneer gy den zwarm ziet vliegen*, Vondel in Virgilius vierde boek van de Lantgedichten.

ZWEEP *v.* *Met de zweep*, Vond. in Virg. 3. boek der Lantg.

ZWEER *v.* *In zekere loopende zweer*, Hooft in de Hiſtorie van de Medicis p. 10.

ZWENK *m.* *Om eenen zwenk over 't vervolg te laten gaen*, Hooft in den 110. Brief.

ZWERK *o.* *Wanneer de rey der Pleiaden het zwerk ſcheurt*, Vondel in Horatius 4. boek 14. Lierz.

ZWIER *m.* *In den zwier van 't pryken*, Hooft in Henr. de Groote p. 175. *Zig met eenen lustigen zwier omkrullen*, Vondel in Virgilius 3. Hardersk.

ZWYM *v.* *Tot verquikking der zwyme*, Hooft in Tac. aen 't einde van 't 6. Jaerboek.

ZWYN *o.* *Het zwyn komt t'huis*, Vondel in Virgil. 2. boek der Lantgedichten.

ZYDE *v.* Het zy dit betekene *sericum* in 't Latyn, of *latus*, het is van 't *vr.* gesl. Zoo dat men niet zeggen moet met het graeu, *Aen dit zyde* enz. Hooft in de Hist. 7. *Aen de zelve zyde.* Vondel in d'Opdr. van Josef in Dothan: *Die V. E. op de zyde hangt.* En in d'andere betekenisse, in 't Berecht voor Adam in Ballingf. *Sint Jan gedenkt de witte zyde.*

